ALNINDA MAVİ KUŞLAR

ROMAN

AYSEL ÖZAKIN

Yordam Kitap

• AYSEL ÖZAKIN • ALNINDA MAVİ KUŞLAR •

Aysel Özakın (İngham)

İstanbul Devlet Konservatuarı'nda Fransız Dili ve Edebiyatı okutmanıyken 1980 yılında Berlin'de Yazarlar Sempozyumu'na katılmak üzere çağrıldı ve yurda dönmeyerek edebiyat çalışmalarını önce Almanya'da sonra İngiltere'de sürdürdü.

Sabahattin Ali ve Madaralı ödüllerinin sahibi olan yazarın Türkçede yayınlanan yapıtları:

Roman; *Gurbet Yavrum* (1975), *Alnında Mavi Kuşlar* (1978), *Genç Kız ve Ölüm* (1980), *Mavi Maske* (1988), *Güzellik Acısı* (2006).

Öykü; *Sessiz Bir Dayanışma* (1976), *Kanal Boyu* (1981).

Aysel Özakın'ın yurt dışındayken kaleme aldığı yapıtları Almanya'da Rowohlt, Luchterhand, Bartelsman, Hollanda'da Shalom ve Ambo, İngiltere'de Women Press ve Waterloo Press, Yunanistan'da Theoria, Fransa'da L'esprit des Peninsules yayınevlerinde yayınlandı. Bir süre önce Türkiye'ye dönen Özakın'ın, henüz Türkçede yayınlanmamış ve İngilizce olarak kaleme alınmış çok sayıda roman, şiir ve tiyatro oyunu var.

Yurt dışında aldığı ödüller arasında; Altona Stadtshreiberin, Worpswede, Günter Grass, Stupendium bulunuyor.

Eserin önceki basımları:
Temmuz 1978, Eylül 1979, E Yayınları, İstanbul

Alnında Mavi Kuşlar

Aysel Özakın

Madaralı Roman Ödülü, 1978

Yordam Kitap: 24 • **Alnında Mavi Kuşlar** • Aysel Özakın • ISBN-978-9944-122-14-6
Düzeltme: Gülfer Danışman • *Kapak ve İç Tasarım*: Savaş Çekiç
Sayfa Düzeni: Gönül Göner • *Yordam Kitap'ta Birinci Basım*: Ağustos 2007
Yayın Yönetmeni: Hayri Erdoğan
© Yordam Kitap, 2007 (Bu kitabın yayın hakları Onk Ajans Ltd. Şti.'nden alınmıştır)

Yordam Kitap Basın ve Yayın Tic. Ltd. Şti.
Nuruosmaniye Caddesi Eser İşhanı No: 23 Kat:1/105 Cağaloğlu 34110 İstanbul
T: 0212 528 19 10 **F:** 0212 528 19 09 **W:** www.yordamkitap.com
E: info@yordamkitap.com

Baskı: **Ayhan Matbaası**
Yüzyıl Mahallesi Matbaacılar Sitesi
5. Cadde No: 47 Bağcılar-İstanbul
Tel: 0212 629 01 65

roman

Alnında Mavi Kuşlar

"Umut yığılıyordu
Bir kar gibi"
Üstüne - acılarımızın.

Günşin Asral

BİR

Kalabalığın üstüne ateş açılmasından on beş dakika önce Armağan alandan ayrılıp yokuştan aşağı indi. Büyük toplumsal olaylarda insandaki iç sıkıntıların dibe çöktüğünü, coşkunluğun ise yükseldiğini görmüştü.

Alandaki yürüyüşçülerin arasında kardeşinin yüzünü de yakalamıştı. Kardeşi onu görememişti. Armağan da kalabalığı yarıp ona ulaşamamıştı. Yoksul evlerinin bahçesinde, sarmaşıkların altında ninni söyleyerek uyuttuğu kardeşi şimdi yumruğunu kaldırmış, kalabalıkla birlikte cesur sözler bağırarak yürüyor, toplumun büyük olaylarında yerini alıyordu. Onu görünce Armağan'ın boğazı düğümlendi. Onunla göz göze gelmek, ona gülümsemek, sevgisini göstermek istedi. İnce uzun gövdesiyle ses çağlayanı içinde akıp gitti o. Aramağan arayamadı onu. O anda insanlar arasında özel bir yakınlığı unutturacak kadar büyük bir başka yakınlık vardı.

Alanda gözleri bir ara Sinan'ı da aradı. O yürüyüşçülerin arasında olamazdı, ama akşamları işinden çıkınca buluştuğu arkadaşlarıyla birlikte mitingi bir köşeden izliyor olmalıydı. Onunla kısa bir süre önce ayrılmışlardı.

Armağan şimdi marşların, sloganların, şiirlerin kuşattığı

kalabalık alanda Sinan'ı uzaktan görmeyi ya da onunla selamlaşmayı umuyordu. Alandaki görünümün gücü Sinan'ı bezginlik kuyusundan çıkarabilirdi belki...

Ona rastlamayı umarken onun iki arkadaşına rastladı. Biri heykeltıraş, öteki Sinan'ın çalıştığı reklam şirketinde kameramandı.

"Ne o?" dediler, "artık ortalarda görünmüyorsun?"

Armağan gülümsedi, sonra alana bakarak:

"Çok kalabalık!" dedi. Bir an alana baktılar.

"Gel istersen, Bulvar'daki kahveye gidiyoruz. Arkadaşlar orada. Sinan da oradadır. Sonra yemeğe gideriz."

"Teşekkür ederim, ben gelmeyeyim..."

Sendika sözcüsü konuşurken Armağan evine gitmek üzere yokuştan aşağı iniyordu. Hava neredeyse kararacaktı. Miting düzenli ve coşkulu olmuştu. Armağan da yokuştan inerken bir başarı duygusu taşıyordu. Kendini bir karara yaklaşmış duyuyordu. Siyasal etkinliklere katılmanın yollarını arayacaktı.

Bir patlama sesi geldi kulağına. Bu ses ilk anda ona mitingin bir parçasıymış gibi göründü. Yokuşun sonunda, üç yol ağzındaydı. Patlamalar birbirini izledi. Armağan birden döndü, yukarıya doğru çevirdi yüzünü. Üç ayrı koldan, basamaklardan, sokaklardan işçilerin, öğrencilerin ve yürüyüşe katılan kadınların, erkeklerin koşarak indiklerini gördü. İnsan seli gitgide daha hızlı akmaya başladı. Armağan onların arasında buldu kendini. Üstü başı toz toprak içinde, on altı, on yedi yaşlarında bir işçi anlatıyordu:

"Yaylım ateşine tuttular. Ölüler, yaralılar var." Armağan o anda az önceki coşkunluk ve mutluluk doruğundan bir uçuruma doğru yuvarlanıyordu sanki.

Yığınlar halinde düzlüğe doğru akanların sessizliği bir süre sonra haykırışlardan bir fışkırmaya bıraktı yerini. Yokuşlardan hızla inenler yumruklarını kaldırarak çeşitli siyasal grupların sloganlarını bağırıyorlardı. Üç yol ağzında kümelenmeye baş-

ladılar. Armağan bir süre sonra kollar üstünde yaralıların da indirildiğini gördü. Yaralıların çevresini saranlar yoldan geçen özel arabaları öfkeyle durduruyorlardı. Durmak istemeyen arabaların önüne geçip zorla durduruyorlardı. Yaralılar arabalara konup hastanelere yollanıyorlardı. Yaralıların arasında genç kızlar da vardı.

Üç yol ağzındaki topluluk gitgide büyüdü. Başkaldırış ve direnme seslerde, yüzlerde tutuştu. Armağan birden bir savaşın içinde bulunduğunu düşündü. Seslere katılamıyordu. Bir titreme sarmıştı içini. Öğrencilerin, yaşlı ve genç işçilerin olayı birbirlerine aktarışlarını dinliyordu. Yanı başında, omzundan ve alnından kanlar sızan genç bir erkeğin kucakta taşınışını gördü ve birden duygularının bir şimşekle aydınlanır gibi belirginleştiğini duydu. Bir sözcük kuşattı onu: "Kardeşim!"

Kardeşi değildi. Birden yukarıdan akan kalabalığı yarmaya çalışarak yukarı, alana doğru soluk soluğa çıkmaya başladı. Gözleri ateş gibi yanarak bütün yüzlere sıçramaya ve aradığını bulmaya çalışıyordu. Kardeşinin geniş alnını, kumral gür bıyıklarını, duygulu ve dövüşken yüzünü arıyordu.

Yokuşun başına geldi. Büyük turistik otelin yanı başındaki parke taşları kan ve çamur lekeleriyle kaplıydı. Sahiplerinden kopmuş, ezilmiş, çiğnenmiş bir ayakkabı yığını duruyordu yerde. Armağan dalgınlıkla ayakkabılara baktı. Altları, burunları aşınmış, eski ayakkabıydı çoğu. Aralarında yere doğru kapanmış kirli bir kasket duruyordu. Ucuz bir tarak ve camları kırılmış bir gözlük... Kaldırımda polisler yırtılmış ceketleri, kirli pardösüleri üst üste yığıyorlardı.

Alan boşalmıştı. Sessiz bir hüzün, bir utanç duygusu ve gizli bir kin doldurmuştu alanı. Hafif bir rüzgâr yerlerdeki beyaz kâğıt parçalarını uçuruyordu. Bayraklar, fotoğraflar, pankartlar parça parçaydı, ezilmişti. İşçilerin yürürken taşıdığı gemi maketi de oradaydı. Onun da renkli parçaları savrulmuştu. Kırmızı gömlekler, kasketler, işçilerin kollarında taşıdıkları

görevli bantları, mavi kâğıtlar birbirine karışmıştı. Rüzgârın tek başına, içli bir ıslıkla dolaştığı alanın çevresini beyaz başlıklı polis kümeleri sarmıştı.

Armağan tıkanmış bir acı içinde alanda yürüyordu. Kardeşini hatırlatan bir ize rastlamaktan ürkerek yerlere bakıyordu.

Bir an yorgun ve ağırlaşmış başını kaldırdı. Gökyüzüne bu anı daha geniş bir anlamda kavramak için baktı. Güneşin kızıllığı alana iniyordu. Alanı çeviren reklam ışıkları yanmaya başlamıştı.

Nedenini tam olarak düşünemeden polislere doğru yürümeye koyuldu. Duyduğu acının ağırlığı onu kendinden uzaklaştırmıştı sanki.

Birden polislerin işaret ettiğini gördü.

"Gelme bu tarafa." diyorlardı.

Geri döndü. Kürsüye yaklaştı. Mitinge şiirli bir coşkunluk kazandırmak için mikrofonda konuşmuş olan genç sendikacıyı tanıdı birden. Mitingden arta kalan bayrakların, sopaların, kürsünün altındaki çeşitli araç gerecin toplanmasına çalışıyordu. Yanında ona yardım eden genç işçiler vardı.

Yüzünde eski bir yanık izi taşıyan beyaz saçlı yaşlı bir işçinin boş alana bakarak alçak sesle şunları söylediğini duydu Armağan:

"Yanlarına kalmaz."

İKİ

Kahvenin ön camı bir kurşunla parçalanmıştı. Sinan, Sinan'ın oğlu ve arkadaşları yerlerinden fırlayıp kahvenin arka duvarına, kuytu bir köşesine doğru kaçmışlardı. Dışarıda, alanda insanlar koşuyor, bazıları koşarken düşüyordu. Düşenlerin üstünden geçenler, çılgın bir körlük içinde onları ezenler oluyordu. Mermiler uçuşuyordu. Sinan oğlunun kolunu tutmuş bırakmıyordu.

İlk olarak bir mitinge katılmış ve kalabalıktan fışkıran kahramanlık duygusuna kendini kaptırmış olan Çiğdem küçük bir kız çocuğu gibi ağlayarak alana bakıyordu şimdi. Kocasının omzuna doğru büzülmüştü. Yurda yeni dönmüşlerdi. Kocası mitingin kanlı sahnesine kadar olan bölümünü filme alabilmişti. Yıllardır uzak kaldıkları ülkelerinde bu kadar gelişmiş bir bilinç ve eylemle karşılaşmak coşturmuştu onları doğrusu.

Şimdi Çiğdem ıslak mavi gözlerini kırpıştırıyor, dudaklarını ısırıyordu.

"Burada ezileceğiz, çıkalım." diyordu.

Önlerinde duran Sinan çıkışır gibi dönüp baktı ona:

"Kurşun yağıyor, görmüyor musun?"

Az sonra kahve sahibiyle garsonlar kapıları kapadılar. Camların önüne masalardan bir barikat kurmaya çalıştılar.

"Korkunç bir şey" diye mırıldandı heykeltıraş Ümit. Sinan baktı ona, başını salladı. Az önce kahveye gelen iki arkadaşı Armağan'ı alanda tek başına gördüklerini söylemişlerdi.

"İyi ki buraya gelmişiz, ya alanda olsaydık..." dedi ressam Semra. Dudakları titriyordu.

Bir düşte gibi görüyordu Sinan alanda duman ve gürültü arasında kaçışan, düşen, üst üste yığılan insan kalabalığını. Armağan'ın dağılmış, ürkmüş yüzüyle kahveye koşup yanına geleceğini umuyordu. Bir an dışarı çıkmayı geçirdi içinden. Ama oğlunun ve arkadaşlarının varlığı onu böyle bir şey yapmaktan alıkoyuyordu. Bu yakınlığın anlamını onlardan gizlemişti. Onlar Sinan'ın öteki serüvenleri gibi bir serüven olarak düşünmüşlerdi bunu. Sinan'ın umursamaz, alaycı varlığına değip geçen ve iz bırakmayan serüvenlerden biri... Sinan şu anda Armağan'ın bütün bu karışıklıktan, kan ve duman kokan havadan süzülüp yanında olmasını istiyordu. Umudun ve umutsuzluğun birdenbire karşı karşıya gelip çatıştığı bu anda fırtınada alabora olan bir gemide gibi duyuyordu kendini ve ıssız bir kıyıya çıkmaya çalışıyordu.

Kahvenin yan kapısının camı büyük bir gürültüyle kırıldı. Kadınlı erkekli bir grup kırılan kapıdan içeri doluştu. Onları başkaları izledi. Kahve sahibi ve garsonlar önce onların girişini engellemeye çalıştılar. Sonra üstü başı dağılmış, ürkmüş bu kalabalıktan çekindiler. Geriliediler. Kahve sahibi barın önüne geçti. Kollarını barı korumak ister gibi açtı. Elleri, yüzü titriyor, kekeleyerek konuşuyordu.

"Çıkalım buradan, ezileceğiz." dedi Ümit. Beyaz şakaklarında ter tanecikleri parlıyordu. Zorlukla soluk alıp veriyordu.

"Çıkalım!" dedi Çiğdem, yalvaran bir sesle.

Alan boşalıyordu. Silah sesleri ve patlamalar kesilmişti artık. Polis kümeleri dolduruyordu alanı.

Çıktılar. Bir an kahvenin önünde konuşmadan durup alana baktılar. Sinan'ın bakışları yorgun bir öfkeyle doluydu.

"Bir taksiye atlayıp bize gidelim." dedi Sinan'la aynı reklam şirketinde çalışan Oğuz.

"İlerde arabayı park etmiştim." dedi Ümit.

Çiğdem'in kocası sinirli, zorlama bir gülümsemeyle:

"Senin araba da gitmiştir bu arada." dedi.

Ümit karşılık vermedi. İlerideki otelin yakınında bıraktığı arabasını bulmak üzere yürüdü. Ötekiler de onu izlediler.

"O, olay çıkabileceğini önceden hesaplamıştır, arabasını emin bir yere bırakmıştır." dedi gazeteci Taner. Bu bezgin, yorgun havayı dağıtmak istedi o da.

Sinan ellerini pardösüsünün ceplerine sokmuş, konuşulanları duymuyormuş gibi dalgın görünüyordu. O anda arkadaşlarından ayrılacak gücü göremiyordu kendisinde. Boşalan alana baktı. Armağan'ın varlığını yansıtan bir ışığı, bir gölgeyi aradı; onun sesini ya da... Bezginlik, duygularının üstüne çöküyordu. Armağan'ı gidip arama isteği de bu bezginlik bulutunun içinde kayboluyordu. Az önce, ilk patlama sesinin duyulmasından önce, kahvede bir yandan birasını yudumlayıp, bir yandan dışarıdaki görkemli kalabalığa bakarken neşeyle parlıyordu yüzü. Yıllardır gizliden gizliye özlediği, göreceğini ummadığı bir anı yaşıyor gibiydi. Şakalaşıyordu arkadaşlarıyla. Baskı düzeni zayıflıyor, geriliyordu artık. Alan dolup taşıyordu. Sinan birasından bir yudum alıp bir an belli belirsiz bir gülümsemenin gerisinde durmuştu.

Yirmi yıl kadar önce bir tiyatroda yapılan edebiyat gecesinde olay çıkaran öfkeli ve alaycı gençlerden biriydi o da.

Yenilik ve yeni değerler adına giriştikleri bu alaycı gösteri onları ilk olarak polisle karşılaştırmıştı. Aralarından biri konuşmacıyı protesto etmek için borazan çalmıştı. Edebiyat gecesini düzenleyenler onların yüksek tavanlı bir kahvede kafa kafaya verip hazırladıkları bu gösteri tasarısını nasılsa öğren-

mişlerdi. Tiyatroya kendi yandaşları olan bir öğrenci grubunu getirtmişler, polisi de uyarmışlardı. Sinan ve arkadaşları konuşmacıları yuhalarken hazır durumda bekleyen öğrenci grubunun saldırısına uğramışlardı. Polisler yakalarına yapışmış, onları basamaklardan sürükleyerek indirmişti. Geceyi karakolda geçirmişlerdi. Birkaç gün sonra gazeteler: "Solcu gençlerin" milliyetçi şairlere saldırdığını yazmıştı. Yine de kapanmıştı olay. Sinan o yıllarda felsefe öğrencisiydi. Okul dışındaki zamanının çoğunu sanatla, edebiyatla uğraşanların buluşma yeri olan yüksek tavanlı kahvede geçiriyordu. Yeni bir derginin hazırlığı içindeydiler. Kısa hikayeler yazıyordu Sinan. Sinema sanatına tutkundu. Küçük, apayrı bir ülke gibiydi bu kahve. Bu küçük ülkenin kendine göre yasaları vardı. Burada hayat bir alay örtüsünün içine sığdırılıyordu. Dışarıda yaşanan her şey burada gülünçleşiyordu. Bu kaygan, parlak örtünün altında ise körpe bir öfke, suskunluk, gizli bir yalnızlık duygusu ve sanat tutkusu gizleniyordu. Dışarıda kimse anlamıyordu onları. İçlerinde biriken başkaldırışı dışarıda bir sır gibi gizliyorlardı. Ayıplar ve günahlarla, hoşgörüsüzlükle, köhne geleneklerle çevrili bu toplum onları sıkıyordu. Gelenekleri itmek, kendilerinden uzaklaştırmak istiyorlardı. Ülkede hızlı bir kalkınmadan söz eden bir yönetim vardı. Yollar ve büyük binalar yapılıyordu. Bazı insanların zenginliği artıyordu; yoksulların sayısı da artıyordu. Sinan ve arkadaşları toplumcu düşünceler besliyorlardı ama bu düşüncelerin açığa vurulmaması, gizlenmesi gerektiğine inanmışlardı. Birkaç yıl önce tutuklanan, işkenceye uğrayan aydınların suçu bu olmuştu çünkü. Sinan ve arkadaşları yeni bir sanat anlayışının ürünlerini vermek istiyorlardı, toplumcu düşüncelerini gizleyerek... Çoğu yabancı dil biliyordu. Çoğu orta halli ailelerden geliyordu. Özgürlüğün ve yaratıcılığın kaynağı olarak bildikleri bir ülkenin düşlerini taşıyorlardı. Fransa'ydı orası. Yüksek tavanlı kahve de gitgide bir Fransız kahvesini andırıyordu. Geleneklere başkaldıran kızlar da geliyorlardı oraya.

Sinan, Bulvar'daki kahvede, belli belirsiz gülümsemesinin gerisinden çıkarak birasından bir yudum daha almıştı. Yirmi yıl önceki olayı anmak şimdi bu görünümün karşısında gülünç geldi ona. Hava kararmak üzereydi. And içen yumruklar ve sözler gökyüzünü dolduruyordu. Birden patlamalar duyuldu. Kahvenin ön camı bir kurşunla parçalanmıştı.

Sinan şimdi arkadaşlarının ve oğlunun yanında, elleri pardösüsünün ceplerinde yürürken büyük bir boşluğun içinde duyuyordu kendini.

"Baba ben gidiyorum." dedi oğlu Tan.

Sinan dalgınlıkla sordu:

"Nereye?"

"Arkadaşlara gidip bakayım."

Sinan ağır bir yükün altından zorlukla kalkıyormuş gibi çevirdi ona yüzünü:

"Şimdi bir yere gitme." dedi. "Bizimle gel."

Tan öfkeyle baktı babasına:

"Eve gidiyorum öyleyse." dedi.

"Peki," dedi Sinan. "Başka bir yere gitme. Ben de biraz sonra gelirim."

Tan sessizce ayrıldı yanlarından. Adımlarını hızlandırıp onlardan uzaklaştı. Sinan uzun uzun baktı arkasından. Bakışlarıyla onu günün tehlikelerinden korumak ister gibi baktı. Tan babasının arkadaşlarından sıkılıyordu.

ÜÇ

Armağan ürpererek Bulvar'daki kahveye baktı. Boştu, camları kırılmıştı. İnce bir toz ve duman kırık pencerelerden yayılıyordu. Garsonlar vişne çürüğü ceketleri ve siyah papyonlarıyla cam kırıklarını süpürüyorlardı. Armağan'ın içini tedirgin, yakıcı bir özlem doldurdu. Kahvenin yanındaki telefon kulübesinden Sinan'ın evine telefon etti. Soluğu titriyordu. Sinan yoktu. Yürüdü. Acıyı içinde tutmaya, taşırmamaya çalışıyordu. Gece ağır ağır, gizli bir fısıltıyla sarıyordu onu. Armağan az önce polislerle çevrili boş alanda saf bir cesaretle yürümüştü ama, şimdi yanından geçen karaltıların kokusuyla, bakışıyla ürperiyordu. Oysa alanda yaşanan gün ona yeni ve açık bir hayatın güvenini duyurmuştu. Gece günü eziyordu ve günün armağanlarını yağmalıyordu şimdi. Yanından geçen erkekler karanlığın, kurulan pusuların, yatağından taşan zulmün birer parçası gibi görünüyordu Armağan'a. Günün kardeş yüzlü erkekleri yenilmiş ve çekilmişti. Ortalıkta şımarmış bir gecenin erkekleri kol geziyordu. Eve döndü.

Kardeşini nasıl, nerede bulabilirdi? Kardeşi Tahir İstanbul'a bir ay önce taşınmıştı. İstanbul'un dışında, yoksul bir mahallede karısı ve üç yaşındaki kızıyla birlikte oturuyordu. Bir sen-

dikada çalışıyordu. Karısı da tekstil fabrikasına puantör olarak girmişti. Armağan evlerine gidememişti henüz. Gazetedeki düzeltmenlik işinden her akşam yorgun çıkıyordu. Hafta sonları ise Sinan'dan ayrılamıyordu. Tedirgin, tutkulu bir yakınlığın ağı içinde duyuyordu kendini.

Eve girmeden önce köşedeki bakkaldan telefonla Sinan'ı bir kez daha aradı. Sinan'ın karmaşık, çekici varlığının yerinde uzun uzun çınlayan bir sessizlik vardı. Armağan omuzlarında günün yenilgisini taşıyarak gri bir apartmanın zemin katındaki, bir kız arkadaşıyla oturduğu eve girdi. Arkadaşı da yoktu evde. O da mitingde öğrencilerin arasında yürümüştü.

Radyo ölülerin ve yaralıların olduğunu söylüyordu. Armağan salonda, basma bir örtüyle kaplı eski koltukta kendini gözyaşlarının sessizliğine bıraktı. Mutlu bir günün üstüne kara bir bulut çökmüştü. Yaşanan gün zorbalığın hantal eski varlığına karşı saf bir cesaretle yürüyen güleryüzlü bir çocuktu. Alana işçi, memur ve öğrenci kalabalıkları kol kola girmişti. Köylü görünüşlü, adımları acemi işçiler ellerinde pankartlar, bayraklar taşımışlardı. Başörtülü, şalvarlı, mantolu kadınlar, genç kızlar da yürümüşler, bağırmışlardı; yumruklarını yükseltmişlerdi. Ön sıralarda erkekler davul çalıyor, kız ve erkek işçiler oynayarak alana giriyorlardı. Maden işçileri, petrol, kömür işçileri tulumları ve kasklarıyla geçmişti. Bu işçilerin çoğu başka şehirlerden, vardiyalarından çıkınca toplu olarak otobüslere binerek gelmişlerdi. Toplanma yerlerinde saatlerce ayakta beklemişlerdi. Alana girerken yeni bir güç coşturmuştu onları. O anda otobüslerde, yollarda rastlanan bezgin, çekingen, suskun işçiler değillerdi.

Bazı fabrikaların, işyerlerinin işçileri kendi yaptıkları makina, gemi maketlerini, Nâzım'ın kasketli büyük boy portresini taşıyorlardı.

Şimdi çamurlu kasketler, kırık gözlükler, parçalanmış maketler, bayraklar, camları kırılmış Bulvar kahvesi, kardeşinin

ince yüzü birbirine karışarak Armağan'ın gözyaşları arasında belirip belirip siliniyordu. Geç saatlere kadar kapının çalınmasını bekledi. Korkulu, kanlı olayların arasından ince bir iyimserlik esintisinin gelip alnını okşamasını bekliyordu. İnsanlık böyle yaralı günleri geçirerek iyileşiyordu.

Radyonun son haberlerinden sonra Armağan salondaki divana uzandı. Işığı söndürdü.

DÖRT

Üç yıl önce otobüs İstanbul'un gürültülerine ve kalabalık caddelerine girince yanındaki İstanbullu orta yaşlı kadın ona şöyle demişti:

"Hiç tavsiye etmem. Yalnız genç bir bayan için çok zor şehirdir. İnsanın bir evi, arabası yoksa bence bu şehirde oturmamalı. Sizin yerinizde olsaydım, aileme yakın, sakin bir yerde oturmayı tercih ederdim. Türkiye'nizin her tarafı güzel. İstanbul artık eski İstanbul olmaktan çıktı. Affedersiniz it kopuk dolu. İlerde beni hatırlarsınız. O abla doğru söylemişti dersiniz. Sizi karşılayacak kimse de yok mu? Allah kolaylık versin. Sakın yabancı olduğunuzu belli etmeyin. Neler duyuyoruz. Aman buranın erkeklerine güvenmeyin. Gerçi siz aklı başında bir hanımsınız. Ben doğma büyüme İstanbulluyum. Yaşımı başımı da aldım. Hâlâ gece vakti tek başıma dışarı çıkamam. Kocamla oğlum karşılayacaklar. Çok kötü bir zamanda yaşıyoruz."

Armağan bunları söyleyen kadının yüzüne baktı. Elli yaşlarında bir kadındı. Yolculuk, yüzündeki boyaları soldurmuştu. Uzun tırnaklı parmakları arasında ince bir ağızlık tutuyordu. İsteklerini çevresine kabul ettirmeye alışmış, hayal kırıklığına uğramamış bir kadın gibi görünüyordu. Yollarla, görünümle, yolcularla ilgileniyor, her an varlığını duyurmak istiyordu.

Armağan gözlerini hafifçe cama doğru çevirdi. Otobüsün kalkmasından birkaç dakika önce zayıf çekingen parmaklarıyla camı tıklatmıştı annesi. Bir şey tutuyordu parmaklarının arasında. Son anda onu kızına vermek istiyordu. Ayağa kalkıp camı açmıştı Armağan. Annesinin sürmedenliğiydi bu. O anda bakışları yıllardır belki ilk olarak aynı çizgide buluştu. Birbirlerine "Anla beni" der gibiydiler. Armağan sürmedenliği eline alınca iri bir gözyaşı damlasının, içindeki kızgınlığı erittiğini duydu. O anda annesinin hayatındaki gizi çözdü: Işıklarını söndürmüşlerdi onun... Yaşamayla ilgili bütün gücünü, iyimserliğini yitirmiş hasta bir kadındı o. Armağan genç kızlık yıllarını onun taşlaşmış karamsarlığının karşısında yaşamıştı. Annesi yıllardır eli çenesinde, gözleri kasırgadan sonra boşalmış, kurumuş bir toprağı yansıtarak bakıyordu hayata. Nereye baksa kendi içine çöken karanlığı görüyordu. Işıklarını söndürmüşlerdi onun. Onun babası geniş toprakları olan bir din adamıydı. Çarşafını aralayan kızının başını duvara vuruyordu. Sesi bir gök gürültüsü gibi büyük, eski taş yapıyı sarsıyordu. Onu on üç yaşında bir başka köyün sahibinin oğluna vermişti.

Mücevherlere boğmuşlardı onu. Çocuk gözleri mücevherlerin ışığıyla dolmuştu. Sonra on yedi yaşındaki kocasının babası, köyün sahibi olan yaşlı adam beyaz uzun sakalıyla bir ikindi vakti üstüne doğru gelmişti.

O da ertesi gün, gece bütün köy uyurken kocasının atına tek başına atlamış ve doludizgin kaçmıştı. "Belime inen saçlarım kehribar gibiydi."

Körpe boynunu, bileklerini saran mücevherleri çıkarıp kapı eşiğine bırakarak karanlık tarlalara savurmuştu kendini.

Kararan hayatının en parlak ışığı belki de kaçış gecesinin ay ışığıydı.

Babası kırbaçlamıştı onu. Sırrını kimseye açmamıştı o. Yıllar sonra kızına açtığı sırrını kimseye açmamıştı. Kaçışının

sırrını, beyaz sakallı yaşlı adamın hayatı boyunca varlığından silinmeyen izini...

Köye gelen genç postacıyla bir gece, bir trenle, köyleri, kasabaları, şehirleri geçerek bir dokuma fabrikasının bulunduğu, bir ırmağın aktığı bir şehre gelmişti.

Genç postacı kehribar saçlı karısına karşı çok sert, çok kıskanç olmuştu. Sütçüden süt alırken gülümsediği için yürümüştü üzerine. Karanlık bastığında komşu evlerden birinde oturduğu için saçlarından sürüklemişti onu. O da dalgınlığıyla, uzaklığıyla, hastalığıyla öç almıştı ondan.

Üç çocuk doğurmuş, eve bir dokuma tezgâhı aldırmıştı. Gece yarılarına kadar tezgâhın başında sessizce çalışmıştı.

Bir ut asılıydı duvarda. Tellerine dokunulmayan bir ut...

"Anla beni." der gibiydiler şimdi birbirlerine.

"Sizler için yaşadım..."

Çocukları büyüyünce o çekilmişti sanki hayattan. Bir akşam üstü bütün gövdesi kalın iplerle sımsıkı bağlanmış ve o bu ipleri çözüp kurtulmak istiyor gibi çırpınmıştı. Armağan'ın içinde ince bir ay gibi belirmiş genç kızlığı böylece bir bulutun gerisinde kalmıştı.

Kendi karanlığının kızının da üstüne ineceğine inanmıştı. Ona göre kadınlık Tanrının en ağır cezasıydı. Tanrı erkekleri de bu cezayı uygulamaları için yaratmıştı sanki. Kızıyla bir kader ortaklığı beklemişti bilinçaltı. Beklemiş ve bundan korkmuştu. Kızının da erkeklerden nefret etmesi, uzak durması gerektiğine inanmıştı. Bu tiksintiyi aşılamak istemişti ona.

Tam o anda annesinin elindeki son armağanı, sürmedenliği alırken bakmıştı ona Armağan:

"Anla beni."

Ağabeyi Ömer de son anda annesinin yanına gelip durmuş ve gülümsemişti ona.

Armağan ışıklı caddelere bakarak: "Dönmeyeceğim." diye geçirdi içinden. Kendini koruyacak, güçlü bir kadın olacaktı.

İki valiziyle bir taksiye binerken kaşlarını çatmıştı ve sesini kalınlaştırmıştı.

"Evet, İstanbul'da bir işim var." diye cevap verdi taksi şoförünün sorusuna.

Şoför aynadan kararsız bir kuşkuyla baktı ona.

"Siz beni Taksim'de bırakıverin."

Armağan, alanda iki valiziyle kaldırımda, rengarenk bir ışık selinin karşısında durdu. Özgürlük yolunda ilk adımını attığını duyuyor ama hangi sokağa sapacağını, korkmadan kalabileceği ucuz bir oteli nasıl bulacağını bilemiyordu. Zorluklar ne kadar büyürse onları aşmanın verdiği başarı duygusu da o kadar büyüyecekti. Uzun yıllar karanlıkta kaldıktan sonra birden gün ışığına çıkmış gibi duyuyordu kendini. Ağır bir kapağı kaldırmış, rengarenk bir görünümün içine doğru atılmıştı. Yaşadığı taşra şehrinin alışılmış sokaklarının, evdekilerin onu her an gözetleyen bakışlarının, altı yıl onu gri duvarları arasında tutan şehir kütüphanesinin ve raflarındaki siyah ciltli, kalın kitapların yükünü atıyordu sırtından. Sessizliğini, memuriyetini, düzgün ve kapalı yaşayışını atıyordu sırtından. Önce şiirleri gelmişti bu şehre. Edebiyat dergilerinin birinin sayfalarına yerleşmişti. Özlemle, kurtuluş isteğiyle, toplumcu duygularla dolu kısa şiirlerdi bunlar. Dergi sahibi onu destekleyen bir mektup yazmıştı. Kendisinden önce bu şehre ulaşmış şiirleri sanki çağırmıştı Armağan'ı. Şimdi de sanki onlar, şiirleri onu karşılamıştı ve onu koruyacaklardı. Artık emekli olan yaşlı babasına İstanbul'daki bir kütüphanede çalışacağını söylemişti.

"Gidersen, artık Armağan adında bir kızım yok benim." demişti babası. Susmuştu ve eşyalarını toplamıştı Armağan. Engelleri aşmak istiyordu. Aile, gelenekler ve korku engellerini... Tanımadığı, bilmediği bu şehirde, bütün yakınlıklardan uzak, bu tehlike, heyecan dolu geceden başlayarak yeni bir insan olmak istiyordu. Son maaşı çantasındaydı. Ucuz ama temiz bir otele yerleşmeli, elindeki para bitmeden yeni bir iş bulma-

lıydı. Kütüphanelerde çalışmayacaktı artık. Evdekilere yalan söylemişti.

Tutup kaldırdı valizlerini. Ağırdı. Alan rüzgârlıydı. Annesi yaşlı gözlerle, uzak akrabalarının adresini vermişti ona. İlk günlerini orada geçirebilirdi. Önüne bakarak "Olur." demişti Armağan.

Ama şu anda bir atılım isteği vardı içinde. Burada tanıyacağı akrabalar ona yeni bir engel gibi görünüyordu. Onu koruyacaklar, ona yol gösterecekler, ondan da buna karşılık sırlarını açmasını ve boyun eğmesini bekleyeceklerdi. Oysa Armağan tehlikelerin, zorlukların karanlığından geçerek kendine ışıklı bir yol bulmak istiyordu...

Alana açılan yolları gözden geçiriyordu.

"Yavru!..."

Bir erkeğin karanlık, bozuk yüzünü gördü birden. O andaki düşlerine atılan bir pençe gibiydi bu. Armağan ürperdi. Yüzünün anlamını sertleştirdi. Bu boğuk, titrek sesi duymazlıktan geldi. Ailelerinin, kapalı çevrelerinin verdiği bunalımdan kurtulmak için İstanbul'a gelip kötü yollara düşen kızları düşündü. Onların cesareti onları bir kafesten bir başka kafese götüren yol boyunca sürüyordu. Kanatları kırıktı, düşünceleri gibi... Armağan ise şairliğine, okuduğu kitapların kazandırdığı düşüncelere, çantasındaki son maaşına güveniyordu. Bunlarla koruyacaktı kendini.

Keskin bir alkol kokusuyla bir ırırıltı duydu yeniden. Bir erkek yüzü ona doğru geldi. Armağan bir an sert sözlerle savunmak istedi kendini. Ama yalnızlık duygusu durdurdu onu. Karşısında bir düşman ordusu vardı sanki. Onu bu şehirde kimse tanımıyordu. Evinden, yakınlarından uzaklaşıp özgürlük arayan bir kızı kim desteklerdi?

Yürüdü. Adını bilmediği bir caddeye doğru yürüdü. Alana açılan yolların en ıssız görüneniydi bu. Armağan kapılara, tabelalara bakıyor, bir otel arıyordu. Onu anlayışla karşılayacak,

koruyacak bir otel... İlk olarak tek başına bir geceyi bir otelde geçirecekti. Gösterişsiz, eski bir yapıya yaklaşırken, kapısından kahkahayla çıkan iki erkek karaltısı ürkeklik verdi ona. Yorgundu. Cesaretini yitirmekten korkuyordu. Kaldırımda yine erkek solukları çarptı yüzüne.

Sonunda bir kapıya yaklaştı. Beyaz saçlarını geriye yatırmış, ince yapılı, kravatlı, sakin bir erkek oturuyordu girişte.

"Birkaç gün kalmak istiyorum. Tek kişilik, uygun bir oda verir misiniz?"

Yaşlı adama hayatında kötülük ve hile taşımayan uygar bir insan olduğunu göstermek ister gibi içtenlik ve cesaretle baktı. Yaşlı adam, iyiyi kötüden ayırt edebildiğini ve insanların sırlarına saygı duyduğunu sezdiren bakışları ve gülümsemesiyle Armağan'a bir anahtar uzattı. Armağan İstanbul'da aradığı uygarlığa kavuştuğunu düşünüp mutlu oldu o an. Valizlerini taşıyan delikanlıyı izledi. Daha önce de otellerde tek başına kalmış gibi görünmek, acemiliğini gizlemek istiyordu. Ama valizleri taşıyan delikanlı odayı açıp valizleri yere koyunca Armağan bir şaşkınlık geçirdi. Ne yapması gerekiyordu? Bahşiş mi vermesi gerekiyordu? Karşısındaki on altı, on yedi yaşındaki yüzü sivilceli, solgun oğlana karşı yanlış bir davranışta bulunmaktan çekiniyordu.

"Teşekkür ederim." diyebildi.

Çocuk odadan çıkınca Armağan kapıyı kilitledi. Pardösüsüyle kendini yatağa attı. Gülümsedi. Başarmıştı. İstanbul'a yerleşmişti artık. Taşra kadınlığının geleneğinden, çekingenliğinden kurtulmuştu. Bu mutluluk içinde valizini açtı. Geceliğini aradı. Annesinin diktiği mavi pazen gecelik geçti eline. Duygulandı. Bir gün haklı olduğunu, isteklerini gerçekleştirdiğini göstermek istiyordu ona.

Üstünde mavi geceliğiyle aynanın önünde durdu bir an, gülümsedi. "Sen de bir zamanlar bir kaçışı yaşadın, ama duygularından başka hiçbir silahın yoktu. Sonra onlar da eskidi, eridi.

Okuman yazman da yoktu. Senin yenilişinin öcünü alacağım anne. Şiir kitabımı sana adayacağım." Her şeye İstanbul'da kavuşacaktı. Büyük bir aşka da belki... Şiir duygusu da İstanbul'da fışkıracaktı. Taşra hayatı duygularını eziyordu artık.

Işığı söndürüp perdeyi açtı. Yatağına uzandı. İstanbul'un göğünü seyretmeye koyuldu. Işıkların yansıdığı canlı bir gökyüzüydü bu. Gece basamaklardaki gürültülerle sık sık ürkerek uyandı. Ama girişteki yaşlı adamı düşünerek kendi kendini yatıştırdı. Yeniden daldı.

Sabah olunca valizinde getirdiği ütüsüyle kahverengi döpiyesini ütüledi. Giyindi. Açık kumral saçlarını ensesinde bir tokayla tutturdu. İş arayan bir erkek gibi duymak istiyordu kendini. Erkek gibi davranabilirse ancak isteklerini gerçekleştirebileceğini sanıyordu. Ürkekliğini, yabancılığını gizlemek istiyordu.

Kapıdan çıkarken yaşlı adamı göremedi. Genç biri vardı yerinde. Armağan anahtarı verirken onun yüzüne bakmaktan kaçındı.

Bir yer ismi tutuyordu aklında. Umutlarının yöneldiği yer... Kâğıt kokularıyla, basımevlerinin tıkırtılarıyla dolu, kalabalık bir yokuş... İstanbul'la ilgili kitaplardan tanıyordu orayı.

"Affedersiniz, Cağaloğlu'na nasıl gidilir?"

Bu soruyu yönelttiği genç erkeğin yüzüne gizli bir gülümseme yayılmıştı.

"Dolmuşa nereden biniliyor?"

Dolmuş, İstanbul'un eski, dar, loş sokaklarından giderken Armağan kendini şiirlerle, düşlerle dolu bir dünyanın içinde duyuyordu. Yıkık, kararmış yapıların parmaklıklı cumbalarına, işlemeli çatılarına bakarken aradığı şiir duygusuna kavuştuğunu sanıyordu. Balkonlara asılmış renk renk çamaşırlar, gökyüzüne yakın, sallanıp duruyordu. Bu şehirle ilgili okuduğu şiirler, hikayeler yerlerini buluyorlardı şimdi. Ne zengin şehirdi İstanbul! Bütün sanatçılar bu yüzden bu şehre geliyordu.

"İşte ben de Babıali'deyim." diye geçirdi içinden aradığı yere gelince. Şiirlerini yayınlayan derginin bürosunu aramaya koyuldu. Kitap paketleri taşıyan hamallara, kâğıt tomarları taşıyan çocuklara sordu. Bilmiyorlardı. Küçük, dar kapılı basımevlerine sordu. Onlar da bilmiyordu. Şaşırtıyordu bu onu. Sonunda bir kitapçı dükkanında orta yaşlı bir adam bildi. Bir hanın üçüncü katındaydı. Armağan o sokağı bulmakta güçlük çekti. İstanbul'daki sokakların isimleri de hoşuna gidiyordu bir yanda. Ciltçi dükkanlarına, yayınevlerine, gazetelerin yönetim yerlerine bakıyordu. Bu yapıların gösterişsiz, yoksul görünümü ise şaşırtıyordu onu. Daha çok ağır kasalar, paketler altında zorlukla ilerleyen hamallar ve çıraklar dolduruyordu sokakları. Rastladığı insanlar arasında ünlü şairler, romancılar, gazeteciler de var mıydı acaba? Onlara rastlama, onları tanıma umudu Armağan'ı coşturuyor, heyecanlandırıyordu.

Aradığı hanı buldu. Kalbinin atışları hızlandı. Kendini tanıtacaktı. Dergide şiirleri yayınlanan kendisiydi işte. Taşrada yaşayamayacaktı artık. İş bulmak istiyordu. Yeni bir işle yeni bir hayat kurmak istiyordu. Dergide çalışabilirdi. Herhalde dergide yapılacak çok iş vardı.

Handa fotoğrafçı dükkanları, avukat yazıhaneleri, bir de terzi atölyesi vardı. Tahta basamaklar gıcırdıyordu. Tavandan mavimtrak, tozlu bir aydınlık süzülüyordu. Armağan için şu anda her şey yeni ve etkileyiciydi.

Kapıyı tıklattı. Açtı. Küçücük bir odaydı. Yerlerde iplerle bağlanmış dergi tomarları, raflarda kitaplar, dergiler, duvarlarda afişler vardı. Üç tahta iskemle, örtüsüz eski bir masa... Derginin sahibi olan orta yaşlı adam, onu şaşkınlıkla süzdü. Armağan kendini tanıttı. Dergi sahibi kalkıp onun için pencere kıyısına bir iskemle koydu. Sigara tuttu. Armağan'ın sigara içme alışkanlığı yoktu. Ama uzatılan paketten heyecanla bir sigara aldı. Heyecanını gizleyemediği için kızıyordu kendine.

"İstanbul'u çok sevdim."

Dergi sahibi gülümsedi. Yorgun ve alaycı bir gülümsemeydi bu.

"Buraya gidip gelirken dört saatim yollarda geçiyor," dedi. "İstanbul artık yaşanmaz hale geldi. Bazen çekip gitsem diyorum. Bir kıyı kasabasında yaşasam. Balık tutarım. Bol bol okurum. İstanbul rezalet bir şehir. Ama sizin için başlangıçta ilginçtir tabii..."

Armağan sigarasının dumanını üfledi ve biraz yapmacık bir ciddiyetle konuştu:

"Taşra hayatı bir kadın için çok sıkıcı. Siz tabii taşrada yaşasanız balık tutabilirsiniz, meyhanelere gidebilirsiniz. Geceleri de çıkabilirsiniz. Tek başınıza dolaşırsınız. Ama bir kadın bunların hiçbirini yapamaz ki... Ya bir ev kadını olur, kendisine benzeyen kadınlarla ahbaplık eder ya da çok sıkılır. Çok zor... Dedikodu, baskı, bıktım artık..."

Uzandı ve erkeksi bir biçimde külünü tablaya doğru silkti. Böyle davranabildikçe kendine güveni artıyordu.

Yeniden güldü dergi sahibi. Sustu sonra. Bir an pencereye yönelen bakışları dalgınlaştı.

"İstanbul'da bir yakınınız, tanıdıklarınız falan var mı?" diye sordu.

"Yok sayılır." dedi Armağan. "Ama önemli değil. İş bulmak istiyorum."

"Nasıl bir iş?"

"Gazetelerde falan çalışmak istiyorum. Ya da dergilerde... Burada da çalışabilirim."

Dergi sahibi yerdeki tomarlara baktı:

"Burada mı?" dedi gülerek. "Burada bütün işleri ben ve Salim yapıyoruz. Üstelik galiba gelecek sayıyı çıkartamayacağız."

"Neden?"

"Parasızlıktan..."

Armağan sustu, gözlerini eğdi.

"Yine bir kütüphanede iş arasanız..."

"Ararım. Ama bir gazetede çalışmayı daha çok isterim."

Gülümsedi.

"Ancak düzeltmenlik falan gibi bir iş bulabilirsiniz."

"Neden? Muhabir olamaz mıyım?"

"Zor..."

Bir sessizlik oldu. Dergi sahibi Armağan'a gülümseyerek baktı.

"Nerede kalıyorsunuz?"

"Otelde." Armağan bunu olağan bir durumdan söz eder gibi söylemeye çalışmıştı. İstanbul'da bir kadının, üstelik sanatçı bir kadının otelde tek başına kalmasının olağan görüldüğünü düşünüyordu.

"İsterseniz... Size bir yer bulabilirim. Arkadaşlarda... Ya da kardeşimin evinde..."

"Sağolun. Otelde iyiyim. Temiz bir yer. İş bulur bulmaz kendime bir ev arayacağım. Bir çatı katı..." Gülümsedi Armağan.

"Bravo. Bayağı cesursunuz."

Armağan gülümsedi. Sonra bir sessizlik oldu.

"Çay ya da kahve?"

"Çay olsun."

Dergi sahibi koridora çıktı. Basamaklara doğru eğilerek:

"Buraya iki çay yollayıver!" diye bağırdı. Odaya döndü. Yerine oturdu. Ellerini masanın üzerinde kavuşturarak sordu:

"Yeni şiirleriniz var mı?"

"Evet." dedi Armağan. Çantasını açtı. Küçük ciltli bir defter çıkardı, gülümsedi:

"Yazım kötüdür. İsterseniz ben okuyayım." dedi.

"Tabii, nasıl isterseniz..."

Armağan defterini karıştırdı. Aradığı sayfayı bulunca dergi sahibine baktı, bir an bekledi. Sonra yüzünün anlamını değiştirerek okumaya başladı. Yapmacıklıktan kaçınmak istiyordu. Yine de değiştirdi sesini, ağırlaştırdı, kıstı. Bitirince defteri çantasına koydu. Başını pencereye doğru çevirdi. Heyecanlanmıştı

yine. Yüzü yanıyordu. Dergi sahibi şiir konusundaki düşüncelerini söylemedi.

"İstanbul'a gelmekle belki de iyi ettiniz." dedi. Armağan birden şiir okuyuşunu çocukça buldu ve kendine kızdı.

"Ben yavaş yavaş kalkayım," dedi. "Yalnız sizden bir ricam var. İş için nerelere başvurabilirim. Bana söyleyebilir misiniz?"

"Oturun" dedi dergi sahibi. "Biraz daha sohbet edelim. Sonra çıkar öğle yemeği yeriz."

Armağan bir an bu öneri karşısında nasıl davranması gerektiğini kestiremedi. Uygar davranmak, kadınlarla erkekler arasında uygar arkadaşlıklara alışmak istiyordu. İstanbul bunu gerektiyordu. Görgüsüz, ilkel taşralı bir kız gibi davranmamalıydı.

"Teşekkür ederim" dedi. "Başka zaman. Şimdi ben gidip bir an önce bir iş bulayım. Hem İstanbul'u da görmek istiyorum."

"Sizin gözünüzle İstanbul'u tanımak güzel şeydir." dedi dergi sahibi. "Bir gün de birlikte dolaşabiliriz."

"Tabii." dedi Armağan, rahat, kendine güvenen bir kadın gibi görünmeye çalışarak.

Dergi sahibi onun kalkışıyla birlikte ayağa kalktı.

"Sizi telefonla arayayım," dedi. "Hangi otel?"

Armağan otelin adını söyledi. Hanın eski, kirli, loş basamaklarını inerken nedenini tam olarak kavrayamadığı bir sıkıntı vardı içinde. Kendini, davranışlarını değiştirmeye karar vermişti. Korkusuz, uygar, özgür, öyle olmak istiyordu. Sanat alanında arkadaşları olacaktı. Kadınların çoğu önemli konulardan söz etmeyi sevmezdi. Öyleyse İstanbul'da arkadaşları daha çok erkekler olacaktı. Çağdaş ve devrimci bir şeydi bu. Cinsel duygulardan uzak kadın erkek arkadaşlığı... Yine de dergi sahibinin tutumunda tedirgin edici bir şeyler vardı. Sesinin titreşimlerinde, bakışlarının dalgınlığında belki...

"Peki nasıl davranmalıyım?" Kendi kendine bu soruyu soruyordu. Sert davransa onu ilkel, görgüsüz bulabilirlerdi.

Yumuşak davransa onun uçarı, kolay bir kız olduğu düşünülebilirdi. Hem özgür hem de erdemli olabilecek miydi acaba? Aşık olmayı da istiyordu. Ama dergi sahibi gibi yorgun, bıkkın, tutkusuz görünen bir erkeğe aşık olamazdı. Hantal ve solgun bir erkekti o. Seveceği erkeğe bir gün rastlamayı istiyordu Armağan. Onunla birlikte şarkılarda adı geçen yerlere gidecekti. Boğaz'a, Çamlıca'ya, Kalamış'a...

"Önce iş bulmalıyım." diye geçirdi içinden.

Dergi sahibinin tarif ettiği yeri aramaya koyuldu. Büyük bir gazetenin yönetim yeri... Nasıl tanıtacaktı kendini? "Ben şairim." Böyle söylemek gülünçtü. Adını söyleyince kendileri onun dergide yayınlanan şiirlerini hatırlayabilirlerdi.

Gazetenin loş koridorunda danışma memuru ona kimi görmek istediğini sordu. Yazıişleri müdürünü görmek istediğini söyledi Armağan.

"Kim diyelim?"

Armağan durakladı. Adını söyledi sonra.

Memur müdüre telefon etti. Telefon alıcısı elinde:

"Ne için arıyorsunuz?" diye sordu.

"İş," dedi Armağan. "İş için."

"İş içinmiş." dedi memur, telefonda.

Yazıişleri müdürünü, yüksek tavanlı, kristal avizeli bir odada buldu. Antika koltuklarla ve vişne çürüğü değerli bir halıyla döşeli, gösterişli bir adaydı bu. Müdür uzak, kısa bir selamla karşıladı onu. Koltuğu gösterdi. Bir yandan önündeki kâğıtlara göz gezdirirken bir yandan da "Buyurun..." dedi. Gelişinin amacını kısaca açıklamasını istiyor gibi davranıyordu. Armağan kendini yeniden tanıttı. Ama yazıişleri müdürü onun adını ilk olarak duyuyormuş gibiydi. Gazetede çalışmak istediğini söyledi Armağan. O sırada sakallı, uzun boylu, ince çerçeveli, küçük camlı gözlüğüyle kırk yaşlarında blucinli bir erkek girdi içeriye. Elindeki kâğıtları uzattı.

"Nasıl?" diye sordu ona müdür.

"Valla ben iyi buldum." dedi yeni gelen.

O, odadan çıkınca müdür siyah çerçeveli gözlüğünü takıp yeniden önündeki kâğıtlara göz gezdirmeye koyuldu.

"Armağan Hanım. Siz acaba daha sonra uğrayabilir misiniz? Aşağıda Münip Bey vardır. Onunla görüşün. O size bilgi verir."

Armağan bir sınav odasından başarısızlığa uğrayarak çıkıyormuş gibi duydu kendini. Acemi, patavatsız, şaşkın bir taşralı kız olarak mı görünüyordu yoksa? Kahverengi, üstüne bol gelen döpiyesiyle kendini tanıtırken gülünç mü oluyordu?

"Ben gözleriniiiiin esiri olduuum..."

Esmer, kirli bir erkek yüzünün esintisiyle ürperdi. Dolmuşların yerini sordu. Dolmuşlar kapışılıyordu. Armağan köprüyü yürüyerek geçti. Vapurlar düdük çalarak, bacalarından boğum boğum duman püskürterek yanaşıyordu. Armağan onlara bakarken evinden kaçmış, bayram yerine koşmuş bir çocuğun korkuyla karışık coşkunluğunu duydu. Bu şehirde yaşadıkça uzaktaki kıyılara inmiş sis örtüsünü kaldıracak ve bu sis örtüsünün altındaki güzelliği tanıyacaktı. Tarihi yerlere, Kapalıçarşı'ya, eski saraylara gidecekti. Yanından geçen bir simitçiden bir simit aldı, yemeğe koyuldu. Hem yiyor, hem yürüyor, hem de çevresine bakınıyordu. Ağzındaki simidin tadıyla birlikte artık kendi hayatının da bu şehrin hayatına katıldığını duyar gibi oldu. O anda bütün korkuları yendiğini düşündü. Eve bu şehirden kartpostallar yollayacaktı. Ağabeyi Ömer anlayabilirdi onu. Şiir tutkusu taşıyan bir insanın kapalı ve dar görüşlü bir çevreden kaçışını haklı bulabilirdi o. Son anda, onu uğurlarken gülümsemişti ona.

Akşam üstü alana bir dolmuşla dönerken şehrin ışıklarına bakıyordu. Kendi ışığının henüz onların arasında yerini almadığını düşünüyordu. Bir gün o da kendi eşyaları arasında elektrik düğmesini çevirince bu şehirde yaşadığını unutacaktı. İşte o zaman bu şehrin insanı olacaktı. Şehir onu alırsa o da borcu-

nu şiirleriyle ödeyecekti. İstanbul insanları, İstanbul duyguları üstüne yazacağı şiirleriyle...

Otele geldiğinde girişteki salonu dolu buldu. Hepsi de erkekti. Taşradan gelmiş esnafları andırıyorlardı. Yüksek sesle konuşuyorlardı. Ona anahtarı uzatan yaşlı adamın yüzünde yorgunluğun gölgeleri vardı. Bir Armağan'a, bir salondaki kahkahalara doğru baktı. Armağan ona gülümsedi:

"İyi akşamlar." dedi.

Odasına çıktı. Gün boyunca kararlılığını, cesaretini, coşkunluğunu taşımaktan, şehri ve insanları tanımaya çalışmaktan yorulmuştu. İş de bulamamıştı. Koskoca şehirde bir günde iş bulunmazdı tabii. Her gün çıkıp dolaşacaktı. Yanındaki parayla otelde kaç gün kalabileceğini hesapladı. Bu parayla her gün üç öğün yemek de yiyemezdi. "Bir öğün yerim," diye düşündü. "Evime yerleşinceye kadar..."

Yatakta, sokak lambasının aydınlığına yüzünü çevirerek kendini umutlarına bıraktı. Uyudu.

Gece yarısından sonra bir tıkırtıyla irkilerek uyandı. Soluğunu tutarak dinledi. Kapıda bir anahtar dönüyordu. Anahtar deliğin kıvrımlarını arıyordu. Ortalık sessizdi. Kapıdaki ses Armağan'ın bütün benliğini sardı. Bir an donup kaldı. Sonra birden doğruldu.

"Kim o?" diye mırıldandı.

Anahtar yine tıkırtılarla aranıyordu.

Armağan kapıya doğru atıldı birden. Kendi kalbinin hızlı atışlarını ve şakaklarındaki zonklamayı duyuyordu.

"Kim o?" dedi yavaşça.

Kapının ötesinde bir an sessizlik oldu. Anahtar deliğin içinde hareketsiz durdu.

"Kimsiniz?" Kısık, titrek bir çığlık koyverdi birden.

"Aç," diye mırıldandı bir erkek sesi.

Aynı erkek sesi derin ve boğuk bir tonda yineledi:

"Aç... güzelim... Numarayı bırak..."

Armağan birden bütün gücünü topladı. Ürkekliği geçti. Ağzını kapıya yaklaştırarak:

"Defolun!" dedi. "Bağırırım. Bütün oteli uyandırırım. Defolun..."

Kapının ötesinde yeniden bir sessizlik oldu. Hafif bir hırıltı duyuldu. Sonra anahtar ağır ağır geri çekildi. Koridorun sessizliğinde hantal, yorgun adım sesleri duyuldu.

Armağan elini alnında gezdirdi. Boğazı düğümleniyordu. Ağlamamaya, kendine karşı yenik görünmemeye karar verdi. Bu sınavdan başarıyla çıkmıştı işte. Hayatı tanımak için tehlikelerle karşılaşmak gerekiyordu belki. Pencereye doğru gitti. Tek tek karaltıların ve yapraklarını dökmüş ağaç gölgelerinin seçildiği sokağa dalıp gitti. Erkeklerle savaş halindeydi sanki. İlk olarak tanıdığı bir erkeğin yüzü solmuş bir yaprak gibi savrulup geçti gözünün önünden...

Lise yıllarında arkadaşı Gülsevin okuldan çıkınca sevgilisiyle küçük bir pastanede buluşuyor, sinemaya ya da kırlara gidiyordu. Bir kumaş toptancısının kızıydı. Fıkralar ezberliyordu.

"Sözlüyüm ben." diyordu.

Armağan onun serüvenini bir filmi seyreder gibi izliyordu. Derslerde öğretmenlere şaşırtıcı sorular soruyor, arkadaşlarının bilmediği, tanımadığı kitapları okuyor ve Tanrının varlığıyla ilgili kuşkular duyuyordu. Böylece bir üstünlük göstermeye çalışıyordu. Ağabeyi başkentte okuyordu ve ona kitaplar yolluyordu.

"Bu kitabı okuduktan sonra kendinde gördüğün değişiklikleri bana anlatırsın." diye yazıyordu.

Armağan arkadaşlarından ayrı bir yolda ilerlediğine inanıyordu. Sınıfın en yoksul öğrencisiydi. Arkadaşlarının bilgisizliğini ve serüvenlerini küçümsemeye çalışıyordu. Münazaralarda konuşuyordu: "Savaş gerekli midir? Değil midir?" Bazı düşünürlerin savaşla ilgili sözlerini ezberliyordu.

Gülsevin ona gizlice bir serüven hazırlamıştı. Boynunda la-

civert puanlı mavi bir fular taşıyan, yirmi yaşında bir öğrenciydi Ersin. Babası terziydi.

Okul çıkışı yanlarına iki erkek gelmişti. Gülsevin Armağan'a gülümseyerek:

"Sizi tanıştırayım." demişti.

Armağan eski siyah çantasını göğsüne yapıştırmış, önüne bakıyor, üçünün şakalaşmalarını dinleyerek yürüyordu. Korkuyordu. Erkeklerle görüldüğü babasının kulağına giderse babası onu okuldan alırdı. Yoksul mahallenin liseye giden tek kızıydı. Bir yere uğraması gerektiğini söyleyerek onlardan ayrılmak istedi. Gülsevin onun koluna girerek:

"Numara yapıyor," dedi. "Arkadaşım ailesinden çok çekinir."

"Öyle mi?" dedi Gülsevin'in sözlüsü. "Ama kız erkek arkadaşlığı belli sınırlar içinde kaldıkça çok normal bir şey bence. Her genç kız gibi sizin de hakkınız olan bir şey."

Armağan yine de ayrıldı onlardan. Son anda Ersin'le göz göze geldi. Gözleri mavi ve derindi. Durgundu. Armağan o gece yatağına girince içinde bir ağacın yaprakları titreşir gibi oldu. Duygularına bir erkekle göz göze gelmenin sarsıntısı girmişti.

Nisan ayında, bir öğleden sonra o da onlarla birlikte otobüse bindi.

Otobüste ayaktaydılar. Ersin arkasında duruyordu. Bir kelebeği dokunmadan sarmak ve korumak ister gibi davranıyordu. Armağan ise hep pencereden dışarı bakıyor ve onun koluna, omzuna değmekten korkuyordu. Hayatı bu anla değişiyor gibi geliyordu ona. Duygularına bir erkeğin varlığı dokunuyordu. Hayatının sonuna kadar bu ilk erkeğin ördüğü ince, görünmez ağ içinde yaşayacakmış gibi geliyordu ona. Başlangıç bir son gibi geliyordu. Henüz onunla konuşmadan kendini ona verdiğini sanıyordu. Erkeğin soluğu bir ateş gibi yüzüne değdi:

"Burada iniyoruz." diyordu.

İndiler. O anda Armağan otobüsteki bütün yolcuların

Gülsevin'le birlikte kendisine de "yoldan çıkmış bir kız" diye baktıklarını düşünüyor, gözlerini önüne eğiyordu. Açıklık bir yere geldiler. Armağan yine çantasını göğsüne bastırıyordu. Bir an ıssız ve yeşil kırlara bakarken hayallerinden gerçeğe ilk adımını atmanın ürpertili tadını duydu. Okuduğu romanlardan tanıdığı aşk artık kendi hayatına da giriyordu. Gizlice ilk sigaranın dumanını içine çeken bir yeni yetmenin büyüme isteğini andırıyordu bu. Bir mutluluktu, evet ama lekeli, suçlu bir mutluluk...

Arkada sözlüsüyle kol kola yürüyen Gülsevin'in gülüşleri Armağan'ı daha da ürkütüyordu. Ersin zaman zaman yerdeki küçük taşları ayağıyla fırlatıyor ve gülümseyerek ona sorular soruyordu:

"Ailen niye bu kadar sıkıyor seni?"

"Onların görüşü öyle."

"Oysa devir değişiyor. Ailelerin de değişmesi gerekir. Onları değiştirme görevi de biraz bize düşüyor. Öyle değil mi?"

"O kadar kolay değil." dedi Armağan. Yeniden göz göze gelip gülümsediler. Ürkütücü ve hoş bir andı bu.

"Duyduğuma göre kitap okumaya çok meraklıymışsın."

"Evet, okurum." dedi Armağan.

"Bugünlerde en çok hangi kitabı seviyorsun?"

"Dostoyevski'nin 'İnsancıklar' romanını seviyorum."

"Evet duydum, ama okumadım. Hemen alır okurum. O zaman kitap üstünde konuşabiliriz."

Gülsevin'in sözlüsü:

"Tepeye çıkalım mı çocuklar?" diye seslendi arkadan.

"Sen ne dersin? Çıkalım mı?" dedi Ersin, alçak sesle.

Armağan başını tepeye doğru çevirdi. Ağaçların altında mutluluğunu ve ürkekliğini daha kolay gizleyebilirdi belki.

"Bilmem," dedi. "Hepiniz çıkmak istiyorsanız ben oyun bozanlık etmeyeyim."

Gülsevin'le sözlüsü el ele tutuşmuşlar, birlikte bir şarkı mı-

rıldanıyorlardı. Gülsevin sık sık kısık, neşeli bir çığlık atıyor, tam ayağı kayıp düşecekken, sözlüsü kolundan tutup kurtarıyordu onu. Armağan'ı tedirgin ediyordu onun bu davranışları. "Ne kadar basit kız..." diyordu içinden.

Tepede kuş seslerinin, kelebek uçuşlarının ve ince bir esintinin süslediği bir özgürlükle karşılaşmış gibi oldular. Armağan da bütün gözlerden uzak bu ıssız yerde neşeleneceğini ve bu neşenin onu içini dökmeye, özlediği, eksikliğini duyduğu her şeyi anlatmaya itebileceğini sezdi.

Gülsevin'le sözlüsü sırtlarını bir kayaya vererek, onlardan gizlenerek bir ağaç gölgeliğine oturmuşlardı.

Ersin önden gidiyor, küçük taş parçalarıyla kaplı bir eğime gelince dönüp gülümseyerek Armağan'a bakıyordu. Uzattığı eli boşta kalıyor, belli belirsiz bir kırgınlıkla geri çekiliyordu. Hoşgörüsünü yitirmiyordu ama.

Bir ağacın altındaki küçük düzlükte cebinden beyaz, ütülü ipek bir mendil çıkardı. Onu özenle yere serdi. Armağan'a oturması için orayı gösterdi. Armağan bir an ayakta gülümseyerek beyaz mendile baktı:

"Teşekkür ederim." dedi. Kalbinin atışları hızlanmıştı.

Ersin de Armağan'ın yumuşak çekingenliğine uymuştu. Onun karşısına, düz bir kaya parçasına oturdu.

"Az konuşuyorsun," dedi. "Hadi bir şeyler anlatsana. Sesini duymak hoşuma gidiyor."

Armağan sırtını hafifçe ağacın gövdesine yasladı. Bakışları uzaklara doğru dalgınlaştı. Belli belirsiz gülümsedi:

"Ne anlatayım? Bilmem ki..." dedi.

"Kendinden söz et. Neleri istediğini, gelecek için ne düşündüğünü, okul hayatını, ev hayatını, ne bileyim böyle şeyler işte..."

"Ben," bir an sustu Armağan. Sonra kendi kendine konuşur gibi; "Her şeyin farklı olmasını istiyorum."

Sevecen bir merakla baktı ona Ersin:

"Ne demek istiyorsun? Ne gibi farklı?"

"Sana nasıl anlatsam... Anlatmak çok zor... Ben farklı olmak zorundayım."

"Kimlerden farklı? Nasıl farklı? Anlamıyorum."

"Gülsevin gibi, ya da öteki kızlar gibi davranamam."

Ersin çocuksu bir şaşkınlıkla bakıyordu ona. Armağan hafifçe şımarıyormuş gibi gülümseyerek yüzünü gökyüzüne doğru kaldırdı. Sonra yanı başından bir tutam çimen kopardı. Parmaklarının arasında ezdi. Heyecanı yatışmıştı. Yanı başında onu ilgiyle dinleyen, onu tanımak isteyen birinin oluşu ona mutluluk vermişti.

"Mahallemizdeki kızlara benzemiyorum. Kimi ev işiyle, nakışla uğraşıyor. Çeyiz hazırlıyor." Güldü. "Kimi de fabrikada çalışıyor. Artık onlarla oturup konuşamıyorum. Ya ev işlerinden söz ediyorlar ya da ayıp şeyler anlatıyorlar. Mahallede arkadaşım yok sayılır. Okulda da yok sayılır. Var ama istediğim yakınlıkta arkadaşım yok. Çoğunu şımarık ve basit buluyorum. Erkek arkadaşlarından, elbiselerden falan söz ediyorlar. Gülsevin'le de aramızda fazla bir yakınlık yok. Ona benzemeyi hiç istemem." Önüne baktı. "Ben bir erkekle ancak... Ancak, düşünce planında arkadaşlık etmeye razı olabilirim... Hem de çok gizli olmak şartıyla... Bilmem anlatabiliyor muyum?"

Bunu söylerken belli belirsiz bir üstünlük duygusuyla gülümsedi. Ersin bir an sustu. Sonra o da uzaklara baktı:

"İnsanların ortak özellikleri var ama. Hem Tanrı kadınla erkeği birbirlerini tamamlasınlar diye yaratmamış mı? Farklı olmaya çalışırsan hiçbir zaman mutlu olamazsın. Tabii bu benim fikrim."

"Ben zaten mutluluğu aramıyorum ki..."

"Peki ama neyi arıyorsun? Neyi aradığını biliyor musun?"

Aralarında uzun zamandır bir yakınlık varmış gibi ve erkekliğin verdiği güce dayanarak onu uyarmaya hakkı varmış gibi söyledi bunu. Çıkışır gibi...

Armağan yine belli belirsiz bir şımarma eğilimi gösterdi. Anlaşılmaz oldukça üstünlüğü, farklılığı beliriyormuş gibi geldi ona.

İşte tam o anda arkalarında küçük taşların yuvarlandığını duydular. Hemen ardından boğuk erkek sesleri geldi kulaklarına. Korku içinde dönüp baktılar. O anda Gülsevin'in çığlığı duyuldu. Yerlerinden fırladılar. Oraya doğru bir iki adım attılar. Üç erkek Gülsevin'in sözlüsünü kollarından sürükleyerek, iterek ağaçların arasından çıkarıyorlardı.

"Kerhane mi ulan burası? Keçiii!"

Bu sözler geldi kulaklarına. Birden Ersin Armağan'a dönüp heyecan içinde:

"Gülsevin'le birlikte inin aşağıya," dedi. "Çabuk, kaçın." Sonra kavganın olduğu yere doğru hızla çıktı.

Armağan bir an donup kalmış gibi durdu. Kıpırdayamıyordu. Gülsevin'in sözlüsünün yere yuvarlandığını, ardından iki erkeğin Ersin'in bedenini kavradığını gördü.

"Kaçın! Siz kaçın!"

Ersin'in sesi bir tokat gibi çarptı ve ayıltt. Gülsevin de koşarak yanına geldi.

"Koş Armağan koş!" diye bağırıyordu.

Bir başka ses, yabancı ve yırtıcı bir ses de onlara doğru ulaştı birden:

"Kahpeler!"

Bu yırtıcı yaban sesin sahibi onlara doğru koşmaya başladı. Armağan nasıl koştuğunu, nerelere bastığını bilmeden aşağıdaki yola doğru uçar gibi iniyordu. Şiddetli bir fırtına içinde duyuyordu kendini. Bütün varlığını kamçılayan bir korku, utanç ve pişmanlık fırtınası içinde...

Arkalarındaki ses kesildi. Düzlüğe indiklerinde ikisi de yaşlarla ıslanmış çocuksu yüzlerini tepeye doğru çevirdiler. Ellerini beline dayamış kıvırcık siyah saçlı, ince yapılı bir erkek bacaklarını iki yana açmış, öylece durmuş onlara bakıyordu.

Onlara doğru bir tükürük savurur gibi yaptı ve gözden kayboldu. Kavganın olduğu yere gitmiş olmalıydı.

"Onları kurtaralım. Yardım isteyelim. Yola çıkıp bir otomobili durduralım. Onları kurtarsınlar. Öldürecekler yoksa." dedi Gülsevin. Hıçkırıyordu. Armağan sustu ve bir an ona kinle baktı.

O an her şeyin dağıldığını, değerli hiçbir şeyinin kalmadığını sanıyordu. Bu durum duyulacaktı. Belki gazete bile bu olayı yazacaktı. Onları karakola götüreceklerdi. Bütün bilgileri, kitaplardan edindiği bütün düşünceler, farklı olma tutkusu ve gururu, her şey değersizleşecekti artık. Evdekilerin yüzüne bakmaktansa yok olmayı, ölmeyi isterdi. Mahallede bir kız DDT içerek ölmüştü. Karakola götürülürse, resmi gazetelerde çıkarsa Armağan da onun gibi yapacaktı.

Bütün bunları hızla düşündükten sonra Gülsevin'e baktı. Birden onu orada bırakıp koşmayı, yola çıkmayı, rastladığı bir otobüse binmeyi ve kendini bu yok oluştan kurtarmayı geçirdi içinden. Ama böyle davranırsa bir ihanetin lekesini taşımayacak mıydı?

"Geliyorlar!" diye bağırdı Gülsevin.

Güneşin altında üstlerinde paramparça olmuş beyaz gömlekleri ve kanlı yüzleriyle ağaçlara, birbirlerine tutunarak iniyorlardı.

Bir iğde ağacının gölgesinde, beyaz, ipek bir mendilin üstünde geçen o kısacık mutluluk anının karşılığı korku, suçluluk ve kan olmuştu.

Burunlarından, dudaklarından kan sızıyordu. Ersin kanlı yüzüyle gülümsedi Armağan'a. Kendini tehlikeye atmanın, sevdiği kızı kurtarmanın, erkeklik sınavından geçmenin titrek, kararsız gururuyla gülümsüyordu.

Gülsevin cebinden küçük mendilini çıkarmış, gözlerinden yaşlar süzülerek sevgilisinin yüzündeki kanı silmeye çalışıyordu.

Armağan ise hiçbir şey yapamıyordu. Bir erkeğe dokunmak her şeyi kaybetmek gibi geliyordu ona.

"Yakında bir çeşme olacak." Zorlukla konuşuyordu Gülsevin'in sözlüsü. Gömleğinin kolu yırtılmıştı. Omzuna yakın bir yerin üstüne bastırıyordu gömleğinden kopardığı parçayı. Eliyle bastırıyordu. Parmaklarının arası kanlanıyordu.

Çeşmeye doğru yürüdüler. Gülsevin sevgilisini belinden kavramış, ona destek olmaya çalışıyordu. Armağan'la Ersin biraz arkadan yürüyorlardı.

"Bıçakladılar onu," dedi Ersin. "Ben bıçaklayanın eline bir tekme savurdum. Bıçağı yere düşürüp kaptım. Ben de onları bıçaklayacaktım, üstüme gelselerdi. Korktular, gittiler."

"Geçmiş olsun." diye mırıldanabildi Armağan. Önüne bakıyordu. Yeniden bir yabancı gibi duyuyordu onu. Yakınlığının cezasını görmüştü çünkü.

"Bana yumruk atabildiler ancak. Burnum onun için kanıyor. Ben de boş durmadım tabii. Birinin dişlerini kırdım. Ağzı kan içinde kaldı."

Bir daha onu görmemeyi düşünüyordu Armağan.

Yol kıyısındaki çeşmeye geldiler. Gülsevin'in sözlüsü yırtık gömleğini çıkarmıştı. Gülsevin bu gömleğin temiz yerinden bir sargı yapıyordu ona. Ersin de yanlarına gidip ona yardım etti. Gülsevin küçük elleriyle sevgilisinin alnını, çenesini yıkıyordu.

Ersin de bir kolu sökülmüş beyaz gömleğini çıkardı. Armağan onun çıplak omuzlarını görünce derin bir suçluluk duygusuna kapıldı. Ersin çeşmeye eğilerek yüzüne su çarptı. Kaşının üstünden ince ince kan sızıyordu. Armağan birden ona yardım etme, yakınlık gösterme isteği duydu. Ama ona dokunmadan yapmak istiyordu bunu. Cebinden kendi küçük mendilini çıkardı. Ona uzattı. Ersin gülümseyerek aldı mendili.

"Onu hastaneye götürmeliyiz." dedi.

Yeniden irkildi Armağan. Ersin Gülsevin'e döndü.

"Yola çıkıp taksi bulayım." dedi. Üstünde beyaz atletiyle yola çıktı. Armağan birden bir bulantının içini kemirdiğini duydu.

Az sonra Ersin taksiyi durdurmuş, onları çağırıyordu. Gülsevin'le sözlüsü yürüdüler taksiye doğru. Ersin Armağan'a yaklaştı:

"Hadi." dedi. Az önce durmuş kanı yeniden burnundan dudağına doğru sızıyordu. Armağan belirsiz bir noktaya bakıyordu. Siyah çantasını göğsüne bastırmıştı.

"Ben gelemem." dedi fısıldar gibi.

Ersin parmağıyla hafifçe onun çenesine dokunup yüzünü çevirdi. Gözlerinin içine baktı. Mavi gözlerinin içinde parlak küçük ışın çizgileri kesişiyordu:

"Çok farklısın." dedi ve döndü taksiye doğru yürüdü.

Taksi arkasında toz bulutu bırakarak uzaklaştı. Armağan ağlamamak için dudaklarını ısırarak, otobüs durağına doğru yürüdü. Yine siyah eski çantasını göğsüne bastırıyordu. Birden korku içinde cebinde otobüs parasının olup olmadığını düşündü.

Armağan'ın büyük şehirde üniversiteli bir kız olma hayali gerçekleşemedi. Oysa hayatın orada başlayacağına inanıyordu. Orada kız erkek arkadaşlığının duygularını korkmadan tanıyabilecek, annesinin yıkılmış, çökmüş duygularından uzak kalabilecekti. Geleneklerin eski köhne ağacından kopacak ve yeni bir ağaç gibi kendi başına yeşerebilecekti. Öteki genç ağaçlar arasında...

Annesi yaşadığı sıkıntı ve korku dolu hayatından çok yorulmuştu artık. Ömer evlenmişti. Kardeşi Tahir de liseyi bitirecekti ve büyük şehre onun gitmesi gerekiyordu. Erkekler, erkekliklerini kazanabilmek için uzaklara gidebilmeliydi. Oysa kızlar kadınlıklarını kazanabilmek için eve bağlanmalıydı. Ömer üniversiteli kızlar arasında argo sözlerle kantinde şakalaşanları ve erkek arkadaşlarıyla bahçenin kuytu köşelerine çe-

kilenleri görmüştü. Özgürlüğe kavuşmak bir moda gibi yayılıyordu üniversiteli kızlar arasında. İçki içiyorlar, dans ediyorlar ve aşırı muziplikler yapıyorlardı. Ürküyordu Ömer. Armağan açık kumral saçları ve dalgın ela gözleriyle onların arasına düşerse, içinde oluşmuş ağırbaşlılık ve erdem dokusu gevşer çözülürdü. O kızların çoğu geldikleri varlıklı aile çevrelerinde ne de olsa azar azar özgür olmaya hazırlanmışlardı. Oysa Armağan küçük bir saksıdaki çiçek kadar içe kapanık, hayattan, erkeklerden uzaktı. O kızların aşırılıklar içinde ayakları kaysa zenginlik tutar kaldırırdı onları. Armağan'ın tek desteği ise güzelliğiydi. Hem desteği, hem de engeli... Onun ayağı kaysa düşer ve kalkamazdı. Ömer korkuyordu bundan.

Annesi, Armağan'ın ilgisini cam silmeye, yemek pişirmeye, ince tülbentlere, dokuma tezgâhına ve evlenme isteğine doğru çekmeye çalışıyordu. Onu istemeye geldiklerini söylüyordu. Annesi bunları söylerken Armağan çenesini hafifçe kaldırıyor, gurur ve alaylı bakışlarını bir noktaya dikiyordu.

"Kaşlarını aldırmışsın" diyordu annesi. "Ağabeyin görmesin."

"O artık karısıyla ilgilensin."

Gizliden gizliye süslenerek, güzelleşerek boşlukta bırakılışının öcünü almak istiyordu. Yükselişi engellenmişti. Ömer nüfus müdürlüğünde müdür yardımcısı olmuştu. Her ay annesine biraz para veriyordu.

"Armağan'a da bir şeyler alırsın." diyordu. Karısıyla birlikte eve uğrayınca Armağan pencere kıyısındaki iskemleye oturup zaman zaman dışarıya bakıyor, alçak sesle onların sorularına karşılık veriyordu. Ömer, kız sanat enstitüsü bitirmiş, çekingen, güzel bir komşu kızıyla evlenmişti. Armağan uzak davranıyordu ona. Bir gün mutfakta kahve pişirirken Ömer yanına gelmişti:

"Annem senin üzüntülü olduğunu söylüyor."

"Yooo..."

"İstersen sana bir iş bulabilirim. Büyük şehirlerde tek başına yaşayamazdın. Evde de kendini yetiştirirsin. Kitap okuyabilirsin."

"Olur."

Ömer bu sessizlikteki, uysallıktaki öfkeyi seziyordu.

"Önemli olan diploma değil, insanın kendini yetiştirmesi..."

Armağan'ın yüzüne kadınlığın sinsi gölgesinin sokulduğunu görüyor, o da annesiyle babasının tasarladığı şeyi düşünüyordu. Bu başkaldırışı ancak bir evlilik durdurabilirdi.

Armağan Akın'la nişanlandı. Eve renkli jelatin kâğıtlarına sarılı tepsiler geldi. Armağan'ı kadınlar berbere ve çarşıya götürdüler. Pembe bir tuvalet diktiler. Naylon iç çamaşırları aldılar. Akın da aynı mahallede yetişmişti. Armağan onu eve gelip Ömer'i sorduğunda, uzaktan, mutfaktan, çekingenliğin ve baskının loşluğundan görebilmişti. Beyaz, düzgün dişlerini göstererek bahçede sarmaşıkların yanında, üstünde deniz okulunun beyaz elbisesi, elini bahçe duvarına dayamış gülüyordu. Ömer'in sırtı dönüktü. Mutfağın açık duran kapısını gizlemek ister gibi germişti sırtını. Sonra Armağan onu Ömer'in evlenme töreninde gri bir takım elbise içinde gördü. Gülümseyişi elmacık kemiklerine ve küçük, pırıltılı gözlerine doğru yükseliyordu. Armağan ona da küçük beyaz tül parçalarına sarılmış badem şekeri tuttu. Birbirlerini ilk olarak yakından görüyorlardı. Armağan lise sınavlarını yeni vermişti. İlk olarak omuzlarını açıkta bırakan bir elbise giymişti. Giydiği bu süslü elbise ve yakında çıkacağını umduğu başkent yolculuğunun düşü ona cesaret vermişti.

"Bir tane daha buyurun."

Bir gün Armağan ona beyaz elbisesinin omzunda sarı bir sırmayla Ömer'in yeni evinde de rastlamıştı. Lekesiz, yuvarlak şapkası kanepede yanı başında duruyordu. Eliyle alnına düşen siyah saçlarını geriye itiyor ve çıktığı ilk uzak deniz yolculu-

ğunu gülerek anlatıyordu. Armağan ilk olarak ağabeyinin bir arkadaşıyla karşılıklı oturuyordu. Bunu da Ömer'in evliliğiyle, işiyle gelen yorgunluğa ve hoşgörüye borçluydu. Bir de belki başkente gidişinin engellenmiş oluşuna...

Akın'la Armağan nişanlandıklarının ertesi günü ırmak kıyısındaki pastanede buluştular. Aylardan ekimdi. Başkent ve özgürlük umudu sönmüştü artık. Irmak kıyısındaki ağaçların yaprakları kızarmıştı.

Akın evliliği yumuşak, uçuk renkli bir tablo gibi gösteriyordu. Armağan'ın elini avuçlarının arasına aldı ve ona lekesiz bir iyimserlikle baktı. Akın ondan, tasarladığı tabloda beyaz ellerini kavuşturmuş, alnını hafifçe eğerek gülümseyen bir kadın olmasını istiyordu. Armağan'ın saçlarında dolaştırıyordu düşsel ellerini.

"Sen uzak yolculuklara çıktığın zaman..."

Armağan yine ırmağa bakmıştı bunları söylerken.

"Sen de annemle, ablamla otururşun."

Armağan ırmağın ötesinde yükselen minareye doğru uzatmıştı bakışlarını. O anda üstü yaldızlı bir sandık belirmişti gözünün önünde. Annesinin onun için dokuduğu örtüler bu sandıkta duracaktı. Okuduğu kitaplardan kalan düşünceler, sözler, büyük şehir özlemi ve farklı olma tutkusu da bu sandıkta duracaktı. İnce örtüler gibi onlar da zamanla sararacak, eriyecekti. Geriye ne kalacaktı? Toz alan, bekleyen ve öteki kadınlarla dertleşen bir kadın...

Irmak kıyısında bir yürüyüş yaptılar.

"Nişanlıyız, gir koluma." diyordu Akın.

Armağan gülümseyerek onun isteğini geri çeviriyordu. O anda yükselme tutkusuyla nişanlısının kolu arasında bir seçme yapmak zorunda duyuyordu kendini. Sınırları görülmeyen bir hayatla, yemekten sonra içilen kahvenin, yolculuk hikayelerinin ve güven içinde yaşamanın tadıyla sınırlanmış bir hayat arasında.

Akın yeni bir yolculuğa çıktı. Dönüşünde ev badanalanmış, eşyalar yerleşmiş, gelinlik dikilmiş ve kâğıtlar askıdan inmiş olacaktı.

"Biraz kilo al." dedi Armağan'a. Gemiden el salladı.

Yıl 1963'tü. Ömer kitaplarını evine taşımıştı. Tahir lisedeydi ve yeni kitaplar alıyordu. Siyasal bir dergiye abone olmuştu. Armağan nişanlısından kartpostallar alıyordu. Annesi:

"Haydi, al eline artık şu karyola eteğini. Ne kadar tasasızsın. Günler çabuk geçiyor." diyordu kırgın bir sesle.

"Beni biraz gezdirsene. Irmak boyuna gidelim." dedi Armağan Tahir'e. Yalnız dolaşmasına izin verilmiyordu. Nişanlısının annesi ve ablası da artık gözlüyorlardı onu.

Tahir onu kırmadı. Kardeşliklerinin sanki son günleriydi. Bahardı. Çocukluklarında el ele dolaştıkları yollarda yürüyüp ırmağın kıyısında devrilmiş bir ağaç kütüğünün üstünde oturdular.

"Tahir ben sıkılıyorum." dedi Armağan.

"Niye? Söylesene..."

"Öteki kadınlar gibi olacağım için."

Sustular. Tahir bu durumu o söylemeden sezmiş gibi başını salladı. Armağan içini dökmek istiyordu:

"Ağabeyime kızıyorum, biliyor musun? Beni o yetiştirdi. Okuduğum kitaplar önümde yeni ufuklar açtı. Belki düşünmeyi öğrenmeseydim şimdi mutlu olabilirdim."

"Yine mutlu olmazdın ki... O kadınlar mutlu mu sanıyorsun? Peki bu duruma niye razı oluyorsun?"

"Beni okula göndermiyorlar, ne yapayım?"

Yeniden sustular.

"Ne düşünüyorum biliyor musun? Ağabeyim bana yollayacağı parayı sana yollasın. Ben bir yandan çalışır bir yandan da okurum." dedi Tahir.

Armağan havayı koklayarak gülümsedi.

"Yalnız para meselesi değil ki... Annem kendisine bakmamı

istiyor. Sonra... Korkuyorlar. Gösterişli olduğum için..." Önüne bakarak gülümsedi:

"Nişanlını sevmiyor musun?"

"Bilmem. Pek farkında değilim. Ben bir ev kadını olmaktan korkuyorum. Başka şeyler bekliyorum hayattan."

"Mesela ne yapmak istiyorsun?"

"Mesela..." Düşündü Armağan. "Yararlı bir insan olmak istiyorum. Ya da önemli bir insan... Gazeteci olmak, avukat olmak, lise öğretmeni olmak... Bol bol kitap okumak... Başka insanları etkileyecek şeyler yapmak." Gülümsedi. "Böyle şeyler istiyorum."

Tahir uzaklara baktı:

"Evlenme öyleyse..." dedi.

Armağan parmağındaki nişan yüzüğünü annesinden gizli, komşu çocuğuyla nişanlısının evine yolladı.

Annesi "Rezil olduk." dedi ağlayarak...

Şehrin kitaplığında altı yıl çalıştı Armağan. İlk yıllar kitaplarla çevrili bir dünyanın içine girmek ondaki büyük şehir özlemini yatıştırdı. Kitaplığın kapanma saatlerinde, okuyucular salonu terk ettikten sonra istediği kitabı alıp eve götürüyor, bir duvarı kontrplaktan olan küçük odasında okuyordu. Annesi komşularına karamsar ve üzgün sesiyle: "Kitaplarla evlenecek benim kızım." "Benim kızım tuhaftır." diyordu. Armağan kadınların konuşmalarına uzak kalıyordu. Ona göre cansız ve eski konuşmalardı bunlar. Sözleri ölü bir kuştan dökülen tüyleri andırıyordu. Armağan'ın sessizliği çoğalıyordu. Kitaplıkta sessizlik kuraldı. Evde ve mahallede de kendisini anlayamayanlara sessizliğiyle tepki gösteriyordu. Ağabeyi karısıyla eve geldiğinde Armağan'ın kitaplarla çevrili sesiz bir dünyada yaşaması karşısında içten içe bir suçluluk duygusu duyuyordu. Armağan bazen yeni okuduğu kitaplardan, Ömer'in okumadığı kitaplardan söz ediyordu. Bunu yaparken onun artık kitaplardan uzaklaşıp sıradan bir hayata razı oluşunun öcünü almak

istiyordu sanki. Armağan evdekilerin baskısından, engellemelerinden öç almak ister gibi kendini onlardan kitaplarla ayırmaya başlamıştı. Tahir büyük şehre gitmişti artık. Ömer büyük şehirden Armağan'a romanlar yollamıştı. Tahir ise Armağan'ın ilgisini edebiyat dışı konulara, siyasal konulara çekmeye çalışıyordu. Mektuplarında, yeni kurulmuş bir partiye girdiğini söylüyordu. Ezilen, baskı altında tutulan bütün insanların kurtuluş yolunun artık anlaşıldığını açıklıyordu. Armağan Tahir'in önerdiği kitaplardan söz ediyordu Ömer'e. Ömer bunları bildiğini göstermek ister gibi başını sallıyor ve susuyordu. Armağan da kitaplardan edindiği düşüncelerle baş başa kalıyordu. İş çevresinde, otobüslerde ona ilgi gösteren erkeklerin yüzlerindeki sığ ve silik gülümseyişler onda bir küçümseme uyandırıyordu. Bu erkeklerin kendi okuduğu kitapları okumadığını, küçük mutluluklar, küçük duygular birikintisinde yaşadığını seziyordu. Derinlik arıyordu o. Derin bir gülümseyiş, uzağa ve derine yönelmiş bir bakış... Düşlerinde öyle bir erkeği yaşatıyordu. Onunla birlikte sessiz bir derinliğe doğru yol alabilecek bir erkek... Kitaplıktaki iş arkadaşları da "tuhaf" buluyordu Armağan'ı.

Bir akşam, salon boşalınca kitaplıktan en son çıkan otuz yaşlarında bir erkek:

"Sizin arkadaşınız yok mu?" diye sordu.

"Erkek arkadaşınız yok mu?"

Sonra kitaplığa her öğleden sonra uğramaya başladı, bej kadife pantolonuyla.

Ressamdı, evliydi. Karısı doktordu. Bu toplumda resimlerinin değeri anlaşılmadığı için ve karısının duygusuz düzeni, titizliği, güvencesi içinde yaşadığı için bunalıyordu. Bu küçük şehirde kendisini çok yalnız duyuyordu. Evli olduğunu Armağan'dan gizledi, ona mektuplar yazmaya başladı. Mektuplarının başında tırnak içinde iki dize yazıyordu hep, duygu ve sıkıntı dolu iki dize... Armağan birden karanlıkta

aradığı ışığı bulmuş gibi onun yakınlığına yöneldi. O da geceleri evin ve sokağın bütün gürültüleri dindikten sonra ona içindeki şiiri dile getiren mektuplar yazdı ve "Milena" diye imzaladı mektuplarını. Milena'ydı kendisi ve Kafka'yı, umutsuz, duygulu ve yalnız Kafka'yı bulmuştu. Ressam bir mektubunda çağırdı onu. Yakındaki kıyı kasabasında birlikte olmaya çağırdı. Armağan baskının örtülerini yırtarak bu buluşmaya gitti. Otobüste yan yana oturdular ve birbirlerine gülümsediler. Otobüs uzun yollara çıkınca kitaplardan söz etmeye koyuldular. Ressam onun elini tutup gözlerine baktı: "Düş değil, değil mi bu?" Issız kıyı kasabasında dolaştılar. Yazın dolan, kışın boşalan, ılık bir kasabaydı bu. Tepeye çıktılar. Bir kayanın önünde oturdular. Ressam coşkunlukla sarılıyordu ona. Armağan "Hayır." diyordu. Aralarındaki şiir uçup gidecek diye korkuyordu. "Hiç ayrılmayacağız." diyordu ressam. "Başyapıtım olacaksın," "En güzel resmim." Engelleri açıklamıyordu. Hava kararınca şehre döndüler. Birbirlerine yine mektuplar yazdılar.

Bir akşam kitaplıktan çıkıp eve dönünce annesinin gözlerinin ağlamaktan kızarmış olduğunu gördü. Babası elini alnına koymuş kaygıyla düşünüyordu. Ömer de ikisine doğru eğilmiş konuşuyordu. Üçünün yüzünde de yerine konulamayacak bir şeyi yitirmenin bozgunu vardı. Armağan ürkerek yaklaştı onlara: "Ne var?" diye sordu titrek bir sesle. Önce sustular. Sonra Ömer kalktı, küçük büfenin üstünde duran açık bir zarfı uzattı ona ve pencereye doğru gidip sırtını döndü. Armağan zarfı elinde tutarak bakışları yerde, odanın ortasında durdu. Annesi:

"Odana gidelim." dedi bitkin bir sesle. Armağan onun arkasından yürüdü. Küçük odada yatağın kıyısına oturdular. Annesi kin dolu ama bezgin bakışlarını ona dikmişti:

"Ağabeyin onu tanıyor. Karısını da tanıyor. Doktor karısı. Namusumuza leke sürüyorsun." dedi.

Armağan tıkanır gibi durdu bir an. Sonra elindeki mektubu

yırttı. Daha küçük parçalara ayırırken annesi inleyerek odadan çıkıyordu:

"Bak haberin olsun... İşe gidip gelirken baban arkanda olacak. Görürse... Allah korusun... İnsan ne için yaşar?"

Armağan ressama son kısa mektubunu yazdı. Ressam da şöyle karşılık verdi:

"Aşkı anlamayan, hoşgörmeyen bir toplumda yaşıyoruz."

Ressam karısından ayrılamıyordu, çünkü parası yoktu. Düzenli bir işte çalışamayacağına inanıyordu ve gelecekten korkuyordu. Doktor karısı ise güçlü bir kadındı.

BEŞ

Sinan gece yarısına doğru arkadaşlarından ayrıldı. Kızgınlık, üzüntü ve çeşitli yorumlarla dolu konuşmalar yemekten sonra birkaç hafif şakayla, bezgin sözlere bırakımıştı yerini. Eve sonradan gelenler olayların soldaki bir grubun taşkınlığı ve sendika yöneticilerine yönelik saldırı girişimi yüzünden başladığına dair haberler getirmişti. Bu arada olayların sağın bir tertibi sonucu ortaya çıkmış olması da söz konusuydu. Yine de soldaki bazı grupların, bazı öğrenci gruplarının sağın oyununa kolaylıkla gelebildiği düşüncesi kızgınlıkla kabul ediliyordu. Aralarından biri sendika yöneticilerinin de olayları önleyecek bir tutum içinde olamadıklarını ileri sürmüştü. Ötekiler bu eleştiriye pek katılmamışlardı. Yemekten sonra tartışmalar azalmıştı. Konuşma isteği duyulmuyordu. Dalgınlık ve çekingenlik seziliyordu herkeste. Sonra belki içkinin de etkisiyle bu durgun, istek'siz, yorgun hava dağılmaya başladı. Birbirlerinin kahvedeki tepkilerini alaya alan sözler söylediler. Birbirlerinin o andaki korkularına, şaşkınlığına, telaşlı davranışlarına gülüyorlardı. Gülüşmeler hafif ve silikti yine de; kısa sürüyordu ve buruklukla dağılıyordu. Yorgundular ama evlerine gidip yalnız kalmayı da istemiyor gibiydiler. Böyle bir gecede birlikte olmak her zamankinden daha anlamlı geliyordu onlara. Sinan da bu

dağınık, buruk, kırgın dayanışma havasından uzaklaşmak istemiyordu, ama sık sık oğlunun evde tek başına olduğunu ve kendisini beklediğini düşünüyordu. Zorlukla kalktı oturduğu yerden. Pardösüsünü giyerken Oğuz:

"Armağan'ı merak etmiyor musun?" diye sordu ona. Sesinde ve bakışlarında gizli, hafif bir alay seziliyordu.

Sinan kısaca başını salladı. Bu konunun açılmasını istemiyormuş gibi davrandı. Pardösüsünün yakasını kaldırdı, yarım, çabuk bir gülümsemeyle:

"Hadi eyvallah." dedi arkadaşlarına.

Bir taksiyi durdurdu. Bindi. Bir an Armağan'ın evinin bulunduğu yerin adını söyleyecek gibi oldu şoföre. Birden caydı bundan. Kendi oturduğu yerin adını söyledi ve arka koltukta ellerini pardösüsünün cebine sokarak oturdu. Başını hafifçe geriye doğru yasladı. Araba iki yanı ışıklı vitrinlerle dolu geniş caddeden geçti. Evinin bulunduğu sokak iç içe, yan yana yüksek yapıların doldurduğu havasız, ağaçsız bir sokaktı. Kaldırım kıyıları dizi dizi park etmiş özel arabalarla kaplıydı. Daha çok yüksek bürokratların oturduğu bir yerdi burası. Sinan'ın oturduğu dairenin pencereleri de karşıdaki kuru beton apartmanlara bakıyordu. Uygar bir sokaktı doğrusu. Kimse kimseyi tanımaz, kimse kimseyle fazla ilgilenmezdi.

Sinan alt katta asansörü bekledi. Apartmandaki sesler kesilmişti. Ne müzik sesi, ne de ayak sesleri duyuluyordu.

Anahtarı hafifçe çevirdi. Kendi eşyalarının kokusunu duymak bir an içindeki gerginliği çözdü. Tan'ın odasında ışık yanıyordu. Sinan onun kapısını açıp başını uzattı. Tan yatağına uzanmış, dizlerinin üstündeki kâğıtlara bir şeyler yazıyordu. Odası sigara dumanı doluydu.

"Odanı havalandır..." dedi Sinan. Gülümsemeye çalıştı. Tan başını duvara yaslayarak baktı ona.

"Nasılsın?" diye sordu Sinan. O anda hafifçe başı dönüyordu. Sarhoşluğunu sezdirmemeye çalıştı.

"Ben iyiyim." diye mırıldandı Tan.

"Kendini sakın üzüntüye kaptırma..." dedi Sinan, eli kapı kolunda, "Tarihte böyle günler çok..."

"Biliyorum baba" diye onun sözünü kesti Tan. Belli belirsiz küçümseyici bir gülümseme belirdi yüzünde.

Sinan sustu. Onun kapısını yavaşça örterken:

"İyi geceler." dedi. Odasına çekildi. Işığı yakmadan pencerenin önünde durdu. Boşluğa bakmaya koyuldu.

Bundan on beş yıl kadar önce, karısının evinden ayrıldığı gece üst kata çıkmış, sessizce oğlunun odasına girmişti. Onun, gece lambasının açık mavi aydınlığında uyuyan yüzüne bakmıştı. Bir bardak ılık süt gibiydi küçük varlığı. O an düşünmüştü: Acaba sonraları ne olacaktı? Bu evdeki gösteriş ve özentide kibirlilik ve hileyle mi dolacaktı varlığı, yoksa sıkıntı ve isyanla mı?

Sinan onu zamana bırakmış, çıkıp gitmişti o evden.

O akşam karısı onu babasının sık sık düzenlediği partilerden birine birlikte gitmeye zorlamıştı yine. Sinan öğrencilik yıllarından beri arkadaşlarıyla varlıklı evlerdeki yemeklere, partilere gitmeye alışmıştı. Böyle yerlere giderken içlerinde hep alaycılığı, başkaldırıyı, öfkeyi, sıkıntıyı çapkınlık isteğini ve anlamsızlık duygusunu da taşıyorlardı. Hem eğlenme hem de rahat ve duygusal kızlarla tanışma olanağı vardı böyle yerlerde. Zengin kızları da zeki ve kültürlü genç erkeklerle birlikte olmak istiyorlardı. Sinan'la arkadaşları bu çevreleri hem küçümsüyor hem de aralarında bulunup espri yapmaktan, onların kızlarıyla dans edip, yakınlıklar kurmaktan hoşlanıyorlardı. Toplumda sıkılıyorlar, yalnızlık ve boşluk duyuyorlar, yeteneklerini, düşüncelerini diledikleri gibi gerçekleştiremiyorlardı. Böylece eğlenmek ve zengin kızlarıyla oyalanmak bir süre yatıştırabiliyordu kızgın ve doyumsuz bilinçlerini. Sinan Fransa'da bir sinema okulunun derslerini iki yıl izledikten sonra yurda dönünce elindeki senaryolarla dolaşmıştı bazı film yapımcılarını.

Heyecanlı ve tutkuluydu, ama yapımcılar onun senaryolarını ve sinema üstüne bilgilerini önemsemiyorlardı. Toplumun beğenisine, gereksinmelerine uzak buluyorlardı.

Sinan bir partide tanışmıştı karısıyla. Sarışın, neşeli ve coşkun bir kızdı. Ressamdı. Sinan umut kırıklığı, başarısızlık ve öfke dolu günlerinde onun coşkunluğuna ve güzelliğine sığınmıştı. Tasasız ve özgürdü kız. Sinan ise işsizdi. Babası orta halli bir memurdu. Bir duygu karışıklığı ve sarhoşluğu içinde evlendi Sinan. Karısının babası bir iş ortağı gibi benimsedi onu. Sinan üç yıl onun ithalat şirketinde çalıştı. Sabırlı olmayı, sevmediği işlere katlanmayı, elinde yeteri kadar para birikince kendi başına film yapmayı koymuştu aklına ama hiç ummadığı anda her şeyi yüz üstü bırakıverdi.

Sinan o gece salondaki divana uzanmıştı. Karısına artık bu partilerden, yemeklerden usandığını söylüyordu. Babasının iş çevresinden bazı adamlar çağrılıydı o gece. Sinan bıkmıştı artık paranın kahkahalarından, yapmacık inceliğinden... Kültürsüz ve özentili insanlardan usanmıştı. Eskisi gibi umursamaz, uçarı, bağımsız da davranamıyordu. Sesler, taşkınlıklar arasında kendini boğulur gibi duyduğu anlar oluyordu.

Karısı boynundaki kolyenin aydınlığıyla parlayan kin ve acı dolu bakışlarıyla ayakta bekliyordu.

"Ayıp," diyordu. "Bıktım senin yabaniliğinden."

"Git öyleyse."

Sinan ağzının kıyısından dökülen bu sözlerle dört yıl boyunca varlığını dolduran uğultu, duygularını kamaştıran, tedirgin eden ve ellerinin arasından kayan parlaklık son buluyordu.

Salonun kapısı çarpılmıştı. Karısının üstünden yayılan ışıltı hızla kayıp gitmişti. Bahçede arabanın tekerlekleri çakıl taşlarını ezmişti.

Sinan kendi valizini aramıştı. Eski valizini... Annesiyle babasının Sarıyer'deki ahşap evine dönmüştü.

Tan şimdi bir avukatla evli olan annesinin evine uğramıyordu. Annesi onu telefonda aradığı zaman: "İyiyim işte..." diyordu. "Hayır istemiyorum."

Sinan pencerenin önünden uzaklaştı. Soyunmaya başladı. Oğlunun odasından süzülen ışık hafif bir aydınlık veriyordu kendi odasına. Sinan onun uyanık kalışına üzülüyordu. Ona "Uyu artık." demekten çekiniyordu. Onun sessiz inadından ve yalnızlığından çekiniyordu.

Birden Armağan'ın eve telefon edip etmediğini sormak istedi oğluna. "Ama öyle olsaydı ben sormadan söylerdi o." diye geçirdi içinden. Kendini hiçbir şeye dayanamayacak kadar bitkin duyuyordu. Ne acıya, ne mutluluğa, ne kırgınlığa, ne de sevgiye dayanacak kadar...

Yatağına girince ölümün karanlığı ve ağırlığı üstüne doğru geliyormuş gibi oldu. Ürperdi. Terledi birden. Son günlerde ölüm hep yatağa ondan önce uzanmış ve onu sessizce bekliyormuş gibi geliyordu ona. Bu gece ise sanki her zamankinden daha istekliydi ölüm. Sokuluyordu ona doğru.

Sinan dışarıda ince ince başlayan yağmurun fısıltılarını duydu. Birden yıllardır, hemen hemen çocukluğundan bu yana hiç ağlamadığını düşündü.

ALTI

Acıyla dolu gece, pencereye dayanan cesaret verici bir maviyle son buldu. Armağan ağlayarak öpmek istedi pencereden ona bakan sabahı. İnce bulutlar pembeleşiyordu. Karşıki evin penceresindeki çiçeklerin üstünde yağmur taneleri parlıyordu. Sokak yıkanmıştı. Hayat yeniden küçük armağanlarını dağıtmıştı. Ama bu körpe bahar sabahının derin bir yarası vardı.

Armağan birden birlikte oturduğu kız arkadaşının, Tülin'in eve dönüp dönmediğini düşündü. Geç saatlere kadar onun dönüşünü beklemiş, basamaklardaki adım seslerine kulak vermişti. Onun da mitingte olduğunu biliyordu. Mimarlık öğrencisiydi. Bildiriler dağıtıyor, gazete satıyordu. İki pantolonu vardı, hep onları giyiyordu. Erkeklerin giydiği parkaları andıran içi miflonlu lacivert bir de ceketi vardı. Ufak tefekti. Hiç süslenmiyor ve Armağan'ın görüştüğü aydın çevresini beğenmediğini, hepsini "revizyonist" bulduğunu söylüyordu. Armağan onu ve eve gelen arkadaşlarını tanıdıktan sonra kızların, üniversiteli genç kızların artık çok değişik olduğunu düşünüyordu. O da bu değişiklikten etkileniyordu. Bu değişikliği kuru ve şiirsiz bulsa da bazı yönlerden bu değişikliğe uymak istiyordu.

Ayrılacaklardı yakında. Ev sahibi Tülin'i görmeye gelen kız

ve erkek öğrencilerden tedirgin oluyordu. Kirayı da iki katına çıkarıyordu. Tülin gidecekti. Armağan ne yapacağını bilemiyordu. Yine birlikte oturabileceği bir ya da iki kız arkadaş bulması gerekiyordu. Eline geçen parayla tek başına bir evin kirasını ödeyemezdi.

Armağan onun odasının kapısını kapalı bulunca eve döndüğünü ve içerde uyumakta olduğunu anladı. Evden çıkmadan önce onu görmek istiyordu. Belki mitingin sonrasıyla ilgili bilgileri ondan alabilirdi. Kardeşinin durumuyla ilgili bazı şeyler öğrenebilirdi. Yaralı sayısını, tutuklu sayısını... Kapıyı hafifçe açtı. Perdeler kapalıydı, oda loştu. Birden onun yastıktaki yüzünün küçük çizgiler taşıdığını gördü. Çizgilerdeki kan kurumuş, silinmişti. Ürkerek yaklaştı yatağa. Yorganın kıyısından çıkmış küçük elinin beyaz bir sargı taşıdığını seçebildi. Armağan'ın gözleri doldu. Sert, hoşgörüsüz ve çok atak olduğu için çoğu zaman ona uzaklık duymuştu ama şimdi onun solgun, bereli yüzünü çocuksu, yorgun bir uykuda görünce ona gösterdiği tepkiden utandı. Hafifçe yanağına dokundu. Onu uyandırmak, yarasıyla ilgili sorular sormak istedi. Çok derindi uykusu. Armağan yavaşça yorganın ucunu kaldırdı, baktı. Dizlerinde de kurumuş, küçük kan lekeleri vardı. Başka bir yerinde bir şey yoktu. Yere düşmüştü herhalde. Belki de koşanlardan biri eline basmıştı. Armağan onu uyandırmaktan caydı. Yorganı örttü. Odadan sessizce çıktı.

Sokağa, gökyüzüne, bahçeye bakarak telefon edeceği anı beklédi. Acıkmıştı. Üzüntü de içini oymuştu. Ama o anda kalkıp bir şeyler yemek kaba bir bencillik gibi görünüyordu ona.

Saat sekiz otuzda evden çıktı. Yeniden alana gitti. Alan süpürülmüş, yıkanmıştı. Kan lekeleri kaybolmuştu. İşlerine gidenler ve otomobiller, otobüsler her günkü gibi alanı doldurmuştu.

Telefon kulübesine girdi. Bir an telefona baktı. Bu kayıtsız araçtan kendisini desteklemesini bekliyordu sanki. Sendikaya

telefon etti. Kardeşinin adını söyledi. O anda her şey hayatı ve ölümü içinde taşıyordu. Telefon, ses, bekleyiş, kalbinin atışları...

Birden telefonun öteki ucundaki sesin ilk kıvılcımı içindeki umudu tutuşturdu.

"Bir şeyin yok değil mi? İyisiniz değil mi? Sen de Sevim de..."

"Evet" diyordu, "Ya sen? Orada mıydın?"

"Oradaydım, on dakika önce ayrıldım. Ne korkunç değil mi?"

"Evet... Çok..."

"Size geliyorum. Adresi söyle bana"

Armağan düzeltmen olarak çalıştığı gazeteye de telefon etti. Bir günlük izin istedi.

YEDİ

Armağan'ın elindeki adrese doğru yol alan halk otobüsü fabrikaların arasında ilerliyordu. Çok eski, hurda sayılabilecek kadar eski, kirli bir otobüstü bu. Boyaları dökülmüştü. Kanepelerin uçları yırtılmıştı. Kirli sünger parçaları görülüyordu. Üstlerindeki solmuş örtüler ise arkalarından bezlerle, lastiklerle tutturulmuştu. Siyah ince bir çamur örtüsü kaplamıştı yeri. Üst üste ayakkabı izleri seçiliyordu. Armağan'ın oturduğu yerin camı da çatlaktı. Gürültülerle sarsılarak yol alıyordu otobüs ve yolcularının hemen hemen hepsi yoksul görünüyordu. Bindikleri bu kirli, hurda otobüse alışkın gibiydiler. Otobüs Armağan'ın ilk olarak gördüğü sokaklara geldi. Duvarlarda beyaz, kırmızı, siyah yazılar vardı. Bu yazılar çeşitli siyasal grupların sloganlarıydı. Sokaklar tozlu, duvarlar is içindeydi. Fabrika önlerinde rastlanan işçilerin yüzleri duman rengindeydi. Çocuklar çamurlu kapı önlerinde oynuyorlardı. Yağmur çiseliyordu. Mobilya atölyeleri, oto tamircileri, lehimciler, kaynakçılar da vardı yol kıyılarında. İçleri karanlık, kapı önleri çamurlu küçük dükkanlar... Daha çok çıraklar görülüyordu içerde. Boyası kurumuş yazılar da seçiliyordu duvarlarda. Tek tük sağcı sloganlar da görülüyordu. Armağan pencereden bakarken sarsıntılı ve karışık bir çağda yaşandığını düşünüyordu.

Otobüstekilerin ellerindeki gazetelerin başlıkları dünkü olayı veriyordu: "Bu hesabı kim verecek?" diyordu bir başlık. Otobüs tıklım tıklım doluyordu. Yüzler sımsıkı bir dalgınlığa gömülmüş görünüyordu. Hiçbir gülüşe rastlanmıyordu. Armağan pencereden bakıyordu.

Biletçiye ineceği durağın adını söyledi. Kardeşini görme isteği içini doldurdu. Onu son görüşü tedirginlikler ve korkularla doluydu. Kardeşi karısı ve çocuğuyla doğuda bir kazada yaşıyordu. Lisede öğretmendi ikisi de. Bir yıl kadar önce bir gün onlardan bir telgraf gelmişti. Telgrafta Sevim'in hasta olduğu yazılıydı. Gitmişti Armağan. Sevim safra kesesinden ameliyat olmuştu. Yataktan kalkamıyordu. Kızları yeni yeni yürüyordu. O sırada kazada öğrenciler ikiye bölünmüştü. Sağcı gruplar saldırgan olmaya başlamıştı. Akşamları Tahir'in öğretmen arkadaşları geliyor, küçük odun sobasının yandığı geniş mutfakta, Sevim'in yattığı yatağın çevresinde oturup konuşuyorlardı. Saldırılara karşı nasıl davranmaları gerektiği konusunda saatlerce tartışıyorlardı. Evin bulunduğu sokak ıssız ve karanlıktı. Sık sık bir arabanın cızırtıyla pencerenin altından geçtiği duyuluyordu. Arabanın bir polis arabası olduğunu biliyorlardı.

Öğrencilerle bir açık oturum düzenlemeye çalışıyorlardı. Konu öğrencilerin başarısızlık nedenleri olacaktı. Ama okuldaki gerici öğretmenler bu hazırlığa karşı çıkıyorlardı.

"Tabii başarısızlık nedenleri açıklanınca köylü, işçi çocuklarının yaşama koşulları da sergilenecek ve düzenin eleştirisi kendiliğinden gelecek. Bunu seziyorlar." dedi Tahir.

Sevim bazı öğrencilerin sabahları köylerinden yürüyerek geldiğini anlatıyordu. Kışın çok soğuk günlerinde, yollar donunca yine geliyorlardı. Okula erken gelenler binanın içine sokulmuyor, dışarıda bekletiliyorlardı. Sevim bir gün ders sırasında pencereye dayanan öğrencilerin yüzünü görünce ürperdiğini söylüyordu. "Kirpikleri donmuştu. Gözlerinin çevresin

de bembeyaz halkalar vardı. Yüzlerini cama dayamışlar, içeri bakıyorlardı. İdarenin yasağına boşverdim, pencereyi açtım. Onları içeri aldım."

Bir gece Tahir'in arkadaşları gittikten sonra kapının hızlı hızlı vuruluşuyla uyandılar. Armağan onların yattığı mutfağa koştu hemen. Bir süre sessizce birbirlerine baktılar. Tahir kapıyı açtı. Alnından ve kolundan kan sızan bir lise öğrencsi girdi içeri. Bir arkadaşıyla birlikte eve dönerken, karanlıkta, yolun kıyısından çıkan üç karaltının saldırısına uğradığını, saldırganların onu bıçakladıktan sonra ortadan kaybolduklarını anlattı. Armağan elleri titreyerek öğrencinin yarasını sildi. Bileğini sardı. Tahir'le Sevim ne yapmaları gerektiği konusunda tartıştılar. Öğrencinin yarası ağır değildi. Tahir sabahı beklemeden onu alıp karakola götürmeyi ve saldırganların bulunmasını istiyordu. Karısı da bunu uygun buldu. Armağan karşı çıktı. Sokak karanlık ve ıssızdı. Saldırganlar öğrencinin buraya girdiğini görmüş olabilirlerdi. Tahir'e de saldırabilirlerdi. Onlar kapıdan çıkarken Armağan "Ben de geleyim." dedi birden. "Üç kişi olursak, yanınızda kadın olursa belki saldırmazlar." Tahir buruk bir gülümsemeyle ona gülümsedi. Öğrenciyle birlikte çıktılar. Armağan Sevim'in yattığı mutfağa döndü. Bir süre babasının yatağında uyuyan Deniz'in sarışın başına baktı. Sevim yatakta oturmuş, sırtını duvara yaslamış, bir sigara yakmıştı. Armağan "Gitmemeliydi." diye mırıldandı. "Bu kadar körü körüne tehlikenin üstüne gitmek doğru mu?"

Sevim susuyor ve duvara bakıyordu. Armağan o an kardeşine duyduğu sevginin Sevim'in sevgisinden daha derin olduğunu düşündü. Tahir'e bir şey olursa Sevim'e kırgınlık duyacaktı. Geldi onun yatağının ayak ucuna oturdu. Bir an bakışları karşılaştı. O an ikisinin de gözleri doldu. Armağan yaklaşıp sarılmak istedi ona. Ama bu davranışın göstermeleri gereken dayanıklılığı azaltacağını düşündü. Sokaktaki sessizliği dinlediler uzun süre. Sonra Armağan sobaya odun attı. Çocuğun üstünü

örttü. Pencereden ışıksız, boş sokağa baktı. Sevim alçak sesle: "Korkma," dedi. "Hiçbir şey olmayacak. Halkın tepkisinden korkarlar. Halk Tahir'i çok seviyor."

Sevim'in bu sözleri Armağan'ı yatıştırmıştı. Sobanın yanındaki iskemleye oturdu ve başını duvara yaslayarak beklemeye koyuldu.

Birden İstanbul'u düşündü. Sinan'la bazı akşamüstleri oturduğu lokali düşündü. Hafif müziği ve berrak içki kadehlerini... Resim sergileriyle, tiyatro oyunlarıyla, yeni çıkan kitaplarla ilgili sözleri... Lokal çok uzakta kalmıştı şimdi. Sanki uzak bir ülkede... Armağan gecenin, sessizliğin içinde tehlikeleri hiçe sayan kardeşinin dönüşünü bekliyordu.

Armağan halk otobüsünde biletçiye doğru dönüp ineceği durağın adını yineledi.

"Bağırdım, bağırdım, duymadın hanım." diye çıkıştı biletçi. Armağan iki durak ötede inmiş oldu böylece. Karşıya geçip bir başka otobüsü beklemesi gerekiyordu. Yağmur ince ince yağıyordu hâlâ. Bir saçağın altında durup bekledi. Karşıda lehimci ve tornacı atölyeleri vardı. Çıraklar kararmış yüzleriyle Armağan'a baktılar. Pantolonu, ince trençkotu ve omzuna asılı büyük deri çantasıyla buralarda rastlanmayan şık, değişik bir kadın görünümündeydi. Oysa Armağan'ın çocukluğu bu mahalleyi andıran bir mahallede geçmişti. Yanından geçenler de yarı çapkın, yarı alaycı bakışlarla süzüyorlardı onu. Armağan tedirgin oldu. Uzak, yabancı görünüyordu onlara. Çamurlu kaldırımlarda yürümeye koyuldu. Bakımsız, yoksul yolların duygusuna kaptırmak istedi kendini. Islanıyordu ve yanından geçen araçlar üstüne çamurlu sular sıçratıyorlardı. Birden Sinan'ın şakacı bir biçimde söylediği sözler geldi aklına:

"Rahat, rafine yaşamayı seviyorum."

Sinan bir yerden bir yere giderken otobüslere binmiyordu. Cumartesi günleri de yollardaki kalabalıktan sıkıntı duyuyordu. Köylülerin, işsizlerin, askerlerin, seyyar satıcıların doldur-

duğu kaldırımlarda yürümeyi sevmiyordu. Yoksul, geri, ilkel bakışlı ve zevksiz kalabalıklar sanki ürkütüyordu onu. Tanıdığı uygar, zeki, kültürlü aydınlar çevresinin dışına çıkmayı hiç istemiyor gibiydi. Armağan "Çevrede geriliğin, yoksulluğun olduğunu unutmamak gerekiyor ama." demişti Sinan'a.

Sinan Armağan'a sık sık "Taşralısın sen..." diyordu. Ayrılmaya karar verdikleri gece ise:

"Hiçbir kadına böyle inanmamıştım, yakın olmamıştım." demişti.

Armağan şimdi çamurlu yollarda buruk, çelişkili bir duyguyla Sinan'ı anıyor, kardeşine yaklaştığı için de avunuyordu. Kardeşiyle Sevim, Sinan'ı tanısalardı tedirgin olurlardı. Öğretmenlikten uzaklaştırılan, şimdi sendikada çalışan kardeşi Tahir'le onun fabrikada çalışan karısı Sevim halkın böyle aydınlara ihtiyacı olmadığını savunurlardı.

İstanbul'da sanatçı ve aydınların yaşama biçimlerini, davranışlarını Armağan Sinan'la arkadaş olduktan sonra tanımıştı.

Armağan gazetede rastlamıştı ona. O elindeki yazıyı düzeltirken Sinan az ötede gazetede çalışan iki arkadaşıyla konuşuyordu. Bir ara Armağan'a bakmış ve "Kim?" diye sormuştu. "Güzel kadınların kim olduğunu merak ederim." diyerek Armağan'a ilgisinin nedenini şakayla açıklamıştı sonradan. Geçen yıl dergide yayınlanan şiirleriyle sanat çevrelerinde sempati uyandırmış kızdı bu. Sinan yine bakmıştı Armağan'a. "Her halinle taşralı olduğun belli oluyordu." demişti sonradan.

Armağan Sinan'ın sanatla uğraşan bir insan olduğunu sezmişti ilk anda; dağınık sakalından ve süet ceketinden ötürü belki de...

Gazeteye bir başka uğrayışında tanışmıştı Sinan Armağan'la. Sinan insanlardan ve olaylardan eleştirici bir alayla söz ediyordu. Armağan hafif bir gülümseyişle dinliyordu onu. Sinan çok konuşan, her zaman erkekler karşısında hak iddia eder gibi davranan, kadın erkek arkadaşlığını kanıksamış, fazla gi-

rişken kadınlardan sıkılınıştı artık. Armağan'ın bozulmamış, çekingen yüzü dinlendirici gelmişti ona. Armağan bir yıldır İstanbul'daydı. Öğrenci bir kızla bir zemin katında oturuyordu. İşi yorucuydu. Yollar yorucuydu. İstanbullular yorgundu. Şehrin her yanından fışkıran toz, kalabalık, gürültü ve hız Armağan'ın bu şehre kavuşma mutluluğunu yormaya başlamıştı artık. Yüzler, sesler hızla birbirinin yerine geçiyor, birbirini siliyor, izlenimler, dikkatler çok kısa sürüyordu. Şehir denizi ve buğulu kıyılarıyla geride, uzakta duruyordu. Armağan yine yalnızlık duyuyordu. O da her gün işlerine gidip gelen öteki İstanbullular gibi İstanbul'un güzelliklerini unutmaya başlamıştı. Gazetede çalıştığı için olayları daha ayrıntılı öğrenebiliyordu. Öğrenci olaylarını, işçi olaylarını, cinayetleri... Böylece duygusallığı azalıyor, hayatla ilgili bilgisi artıyordu. Birlikte oturduğu kız arkadaşı ona "bilinçlenmesi için" bazı kitaplar veriyordu. Yürüyüşlere, toplantılara kendisiyle birlikte katılmasını öneriyordu. Değişiyordu Armağan. Aile baskılarından kurtulmuştu ama işinden çıkar çıkmaz evine gidiyor, karanlık sokaklarda tek başına yürümekten ürküyordu. İstanbul sokaklarının sarhoşları ve saldırganları çoktu.

Çeşitli rastlamalardan sonra Sinan'la Armağan birbirlerine yakınlıklarını sezdirdiler.

Sinan onu sanatçıların, gazetecilerin akşamları uğradığı bir lokale götürdü. Uçuk pembe ve eflatun bir aydınlık, hafif bir Fransız müziği yayılıyordu salona. Sigara dumanının ve içkinin buğusu yüzlerde yumuşak gölgeler oluşturuyordu. Kalabalık, gürültülü ve kirli sokaklardan sonra girilen bu yer insana bir başka ülkeye gelmişlik duygusu veriyordu. Film ve tiyatro afişleriyle kaplı bir duvarın kıyısındaki boş masaya oturdular. Sinan salona giren birçok kişiyle selamlaşıyor, bazen de birkaç sözle şakalaşıyordu onlarla. Çoğunu yakından tanıdığı anlaşılıyordu. Armağan ona İstanbul'da hiçbir çevreye girmediğini, daha önce de sürekli içinde bulunduğu, alıştığı

bir arkadaş çevresi olmadığını söyledi. Oysa Sinan yirmi yıldır tanıdığı arkadaşlarıyla sık sık görüştüğünü, bir ailenin kişileri kadar birbirlerine yakın olduklarını açıladı.

"Olur olmaz kişileri de aramıza almayız" dedi. "Tarikat gibiyiz."

Akşamları genellikle burada buluşuyorlar, birkaç kadeh içiyorlar, sonra yemek için yine alıştıkları bazı lokantalara gidiyorlardı. Hafta sonları ise içlerinden birinin evinde toplanıyorlardı.

Sinan kendine votka söyledi. Armağan'a da hangi içkiyi içeceğini sordu.

"Ben içemiyorum, çabuk sarhoş oluyorum." dedi Armağan.

"Sarhoş olsan n'olacak?" dedi Sinan. "İstanbul'da bir taşralı olarak yaşamamalısın. İstanbul'daki hayatı yaşamalısın."

"Bu mu İstanbul'daki hayat?"

Armağan çocuksu bir alaycılıkla sordu bu soruyu ve gülümseyerek öteki masalara baktı. Sonra:

"Peki," dedi. "Ben de senin içtiğinden içeyim."

"İçki insana yeni duygular verir." dedi Sinan.

Armağan domates suyuyla karıştırılmış votkayı yudumlarken kapıdan giren ünlü bir tiyatro oyuncusunu tanıdı.

"Burada sanatçıları, oyuncuları, ünlü adamları görebilirsin." dedi gülerek Sinan. Bunu söylerken ünlüleri önemsemediğini de belli ediyordu. Gerçekle sahte olan şeyleri birbirinden ayırt etmeyi bilen ve kendi görüşlerine güvenen bir insan gibi görünüyordu. Armağan onunla, kendi kendine uzun uzun düşündüğü birçok konudan söz etme, tartışma ve yeni düşüncelere doğru yol alma isteği duydu.

"Özenti çok kötü bir şey, öyle değil mi? Hayatı da sanatı da bozan bir şey."

"Yani insan otantik, sahih olmalı demek istiyorsun." dedi Sinan.

"Evet, insan her zaman gerçeğe yaklaşmalı demek istiyorum."

"Peki gerçeğe hangi yollarla yaklaşılır?"

Gülümsüyordu Sinan, içkisini yudumluyordu.

"Yabancılaşmadan kurtularak herhalde."

"Ama bizi çeviren hayatın her alanı yabancılaşmanın izlerini taşıyorsa, tek başımıza bu izleri silebilir miyiz?"

"Silemeyiz tabii. Ama her şeyin farkına varmaya çalışabiliriz."

"Öyle mi?" dedi Sinan. "Bu insanı kurtarmaya yeter mi peki? Yaşadığın hayatın ve insan ilişkilerinin değişmesi gerekir."

"Ama düzene karşı savaşan, mücadele eden insanlar yabancılaşmadan uzaklaşabilir, öyle değil mi?"

Sinan hayır anlamında başını salladı.

"İnsanın oluşumu, kişiliği, şartlanmaları o kadar kolay değişmez ki..."

İkisi de bardaklarına uzandılar. Armağan bu düşünce alışverişinden çok hoşnuttu. Çevredeki loş aydınlık zaman ve yer kavramlarını yumuşatıyor, insanın duygu sınırlarını genişletiyordu sanki. Armağan aralarında düşünceler ve sözler biriksin istiyordu. Bu yakınlığa kadın ve erkek olduklarını belirten bir gülümsemenin, bir bakışın gölgesi düşecek diye korkuyordu. Kadın ve erkeği birbirini yenmeye, yanıltmaya çalışan iki varlık olarak düşünmek istemiyordu. Bir insanla kurulacak içten bir yakınlıkta kendini bulmak istiyordu o. Yalnızlığın, sessizliğin uğultusundan yorulmuştu artık. Kitaplardaki sözleri bırakıp kendi sesini duymak istiyordu. Romanlardaki sevgililerin sesini unutup, kendi sevgilisinin sesini duymak istiyordu. Çok heyecanlıydı. Heyecanını göstermemek için gülümsüyor, beceriksizce sigara içiyordu. Bakıyordu duvarlardaki afişlere.

"Yeni şiirlerin var mı?"

Sinan parmaklarını sakalında dolaştırarak sormuştu bu soruyu. Armağan gülümseyerek "Evet" anlamında başını salladı. Bakışlarını hafifçe eğerek çocuksu bir sesle sordu:

"Evli değilsin, değil mi?"

Sinan'ın çekik siyah gözleri alaycı bir gülümsemeyle doldu:
"Ayrıldım."

Sonra kapıdan giren bir arkadaşıyla selamlaştı. Arkadaşı Armağan'a baktı, Sinan'a başını sallayıp gülümsedi. Sinan sigarasının dumanını üfleyerek bir süre uzaktan bakıyormuş gibi süzdü Armağan'ı.

"Okudum şiirlerini," dedi. "Birkaç güzel şey var ama devrimci şiirler yazmaya çalışıyorsun."

Armağan elini uzatıp içki kadehini tuttu. Bardağın üzerinde gezdirdi parmaklarını:

"Peki nasıl olmalı?"

"Yaşarlığı olmalı. Özgün olmalı. Nene gerek senin büyük, sonra... iddialı sözler? Kurtuluş. İnsanlık..."

Elini kaldırmıştı bunları söylerken:

"Duygularla yazılır şiir. İmajlarla küçük, can alıcı ayrıntılarla..."

Armağan sustu bir süre. Sonra dirseklerini masaya dayadı:

"Peki bu söylediklerinle, duygularla, imgelerle devrimci şiirler yazılamaz mı?" Cesaretle baktı birden Sinan'a.

Sinan da elleriyle masanın kıyısını tutarak yüzünü ona doğru yaklaştırdı:

"Yazılır, elbette yazılır ama bir gizlilik vardır şiirde. Bir fısıltı vardır, şiirin ayrı sesi, bir büyüsü, kendi gerçekliği vardır. Slogancılığın olduğu yerde, özentinin olduğu yerde şiir olmaz. Her şairin de ayrı bir sesi vardır. Sen kendini anlattığın zaman, içten olduğun zaman, iyi dizeler yazıyorsun... Ama öbürlerinde iş yok."

Armağan dikkatle bakıyordu ona. Sinan arkasına yaslandı. Kadehini eline aldı, hafifçe salladı.

"Hemen yayınlatma şiirlerini." dedi. "Beklet."

Armağan da arkasına yaslandı, gülümsedi.

"Kızmıyorum eleştirilerine." dedi.

Sinan yarım bir gülümsemeyle baktı ona. İçkisinden bir yudum aldı:

"Kaç yaşındasın?"

"Yirmi sekiz."

"Hııım... Pek o kadar da genç değilmişsin. Daha genç görünüyorsun ama. Yirmi bir falan."

"Belki ailemin yanında yaşadığım için... Yaşamadığım için belki..."

Bunu söylerken önüne bakarak gülümsedi Armağan.

"Çok sevgilin oldu mu?"

Sinan bu soruyu sorarken saldırgan bir pırıltı belirmişti bakışında. Armağan tedirginliğin sıcaklığını, boğuntusunu duydu birden. Sinan'da aradığı dostluğu bulamayacağını düşündü. Kendini savunmak ve güçlü olmak istedi. Gururla kaldırdı bakışlarını:

"Olmadı sayılır." dedi.

"Kadınlara inanılmaz." dedi Sinan ve gözlerinde aynı tedirgin edici pırıltıyla bakarak gülümsedi.

"Öyle mi?" dedi Armağan. Alaycı davranmak istedi o da. Sonra masanın üstündeki kahverengi çantasına doğru gitti eli. Gitmeye hazırlandı:

"Annem de bana her zaman erkeklere inanılmaz diyordu. Ama ben dostluğa inanıyorum. Kadınla erkeğin arasında dostluğun da kurulabileceğine... Sıkıldım ben. Gidiyorum."

Sinan hafifçe bileğini tuttu onun.

"Ne kadar alıngansın," dedi. "Çok ciddisin. Tam taşralı kızların yapacağı bir şey bu. Peki otur, kadınlara çok inanıyorum."

Muzip bir çocuk gibiydi şimdi de.

Armağan iç geçirdi. Çantasını bıraktı.

"Benim çok sevgilim oldu ama," dedi Sinan. "Çapkınım ben." Kahkaha attı.

"Ben senin... sevgilin olmayacağım ki... Arkadaş yalnızca... Arkadaş olabiliriz. Sen gazeteye arkadaşlarını görmeye uğradıkça görüşürüz... O kadar."

"Peki sevgilin kim olacak?"

"Off, ne sanıyorsun beni?"

"Bu kadar ahlakçı olursan, iyi şair olamazsın."

Gülüyordu Sinan:

"Devrimci şair de olsan... Rahat ol biraz. İnsan arkadaşıyla rahatça konuşamaz mı? Bir tane daha votka söyleyeyim mi sana?"

"İçemem. Çok sarhoş olurum." Güldü Armağan da.

"Peki edebiyattan söz edelim öyleyse. Hadi." dedi Sinan.

"Sen... Bir şeyler yazıyor musun?" diye sordu Armağan.

"Ben mi? Ben aklımda birkaç roman, bir sürü de senaryo tutuyorum. Yeniden zengin bir kadınla evlenirsem işi bırakırım, oturur yazarım, filmlerimi de çekerim."

Kendi söylediğiyle alay eder gibi bir kahkaha attı Sinan.

Armağan da gülümsemeye çalıştı. Kendini uzak duyuyordu ona.

"Niye reklam şirketinde çalışıyorsun?" diye sordu.

"Para kazanmak için. Parası fena değil."

Yine muzip bir biçimde başını sallıyordu.

"Başka bir işte de para kazanamaz mısın?"

"Ne fark eder? Bu düzende para kazanmak için yapılan işlerin birbirinden pek farkı var mı? Reklam filmleri çekiyorum, ama deseler bana piyasadaki filmlerden yap, çok daha fazla para verseler, yapmam. Reklam filmleri çekerim ama o filmleri yapmam. İşte böyle Armağan Hanımmm."

Sinan'ın yüzünde yorgun, karışık bir alaycılık vardı şimdi. Sustu ve elini çenesine koydu. Armağan da masanın üstünde kavuşturduğu kendi ellerine bakıyor, düşünüyordu. Bir an başını kaldırdı. Birden Sinan'la göz göze geldi. Değişik bir anlam vardı şimdi Sinan'ın yüzünde. Yumuşak ve sevecen... O an Sinan'a yakınlık duydu Armağan. Görünüşünün gerisinde gizlenen hüznü sezdi.

SEKİZ

Armağan bir fabrikanın önünden geçerken anılarından sıyrıldı. Fabrikanın önünde bir grev çadırı vardı. Çadır eskimiş, kirlenmişti. Eski bir greve benziyordu. Fabrikanın kapısı önündeki saçağın altında iki grev gözcüsü duruyordu. Yüzlerinde dibe çökmüş, ağır bir bekleyiş seziliyordu. Gözcü gömlekleri buruşmuştu. Çadırın önünde ise şu sözler görülüyordu: İşten çıkarılan arkadaşlarımız işe alınsın.

Armağan kendini gizlemek ister gibi bir duyguya kapıldı. Şu anda kendini bir küçük burjuva olarak görüyor, işçilerden utanıyordu. Çocukluğunun geçtiği mahallede yoksul insanları tanımıştı. Az konuşan, evlerine, geleneklere bağlı, çekingen ve kavgacı, şakacı ve yardımsever insanlar olarak hatırlıyordu onları. O zamandan beri yoksul mahallelerden uzak kalmıştı. Rastladığı yoksul insanların yüzünde yeni bir anlam görüyordu şimdi. Daha yorgun ve daha öfkeli görünüyorlardı. O zamandan beri davranışlarında, düşüncelerinde ne gibi değişiklikler olmuştu? Armağan yollarda ve taşıtlarda görüyordu onları. Tanığı olduğu olaylar, ona çarpan sözler, zorluklar ve insan yüzlerindeki anlam bir şiir duygusundan süzülerek içine sızıyordu. Düşüncelerinden, duygularından damlayan bu şiir

nereye doğru akacaktı? Toplumun sıkışmış, zorlaşmış hayatının dışında, ufak bir süs eşyası gibi mi kalıyordu şiir?

Armağan, kapısı kalabalık, duvarları yüksek ve tellerle çevrili kurşuni, büyük bir yapının önünden geçiyordu şimdi. Cezaeviydi burası. Görüşme günü olmalıydı. Görüşmecilerin çoğu yoksul giyimliydi. Parmaklıklı iki küçük kapının önünde uzun kuyruklar oluşturmuşlardı. Ellerinde naylon torbalar ve fileler vardı. Başörtülü birkaç kadın da vardı aralarında. Kuyrukta düşüncelere dalmış, bekliyorlardı. Gri, büyük, eski bir yapıydı bu. Dışarıdan çok ıssız görünüyordu. İçinde kimseler yokmuş gibi ıssız ve sessizdi. Pencereleri kararmış, paslanmış kat kat tel örgüyle örtülüydü. Kupkuru topraktan bahçesinde sırtlarında tüfekleriyle birkaç jandarma eri dolaşıyordu. Armağan ilk olarak bir cezaevini bu kadar yakından görüyordu. Kendisinin büyük acılar yaşamadığını düşündü o an. Büyük acıların karşısında, kendi sıkıntılarından utandı. Gri duvarlarda küçük delikler görülüyordu. Yuvarlak, siyah delikler... Yukarılara doğru, pencerelere doğru artıyordu delikler. İnsanların, içerdekilerin varlığıyla ilgili hiçbir iz taşımayan bu yapıda göz gibi görünüyorlardı. Armağan, cezaevinde bir süre önce çıkan ayaklanmayla ilgili gazete haberini anımsadı. Kendi eliyle düzelttiği haberi... Bu deliklerin anlamını kavrıyordu şimdi. Ateş açılmıştı dışarıdan, pencerelere doğru... Siyasi mahkûmların başlattığı bir ayaklanmaydı bu. Şimdi yapı ne kadar dingin, ne kadar ölü görünüyordu! Yalnız siyah gözleri andıran delikler içerdekilerin varlığını ve öfkesini duyuruyordu. Cezaevinin duvarları boyunca yürüdü. Önünde iki kız öğrenci yürüyordu. Yağmur dinmişti. Kız öğrencilerin siyah uzun çorapları vardı. Sırtlarını kamburlaştırıp birbirlerine sokularak gülüyorlardı. Armağan onlara sokulup sendikanın yerini sordu. Birlikte yürümeye koyuldular. Armağan onlara okulla, öğretmenlerle, kitaplarla ilgili sorular sordu. Sonra da evlerindeki hayatı öğrenmek istedi. Biri fabrikada işçi olan ba-

basının dört ay önce öldüğünü söyledi. Hâlâ sigortadan para alamıyorlardı. Annesi temizliğe gidiyordu. Ötekinin annesiyle babası Almanya'da çalışıyordu. Üç kardeşine kendisi bakıyordu şimdi. On beş yaşındaydı. O bunları anlatırken arkadaşı alaylı bir biçimde şunları söyledi:

"Bu yüzden kendini öldürmeye kalkıştı."

"Sahi mi?""dedi Armağan. "Neden ama?

On beş yaşındaki kız utanarak açıkladı:

"Sözümü dinlemiyorlar. Bazen evden kaçıp kayboluyorlar. Ben de onların yüzünden ders çalışamıyorum. Sınıfta kalacağım."

"Sonra kendini öldürmekten vazgeçtin mi?" diye gülümseyerek sordu Armağan.

Öteki atıldı:

"Tahir ağabeyle karısı onu vazgeçirdiler." dedi.

Armağan çocuksu bir sevince kapıldı:

"Hay Allah," dedi. "Şu işe bak. İşte ben de onları arıyorum. Tahir benim kardeşim."

Kızların bakışları, gülümsemeleri titrekleşti birden. Dar kaldırımda onu önden geçirdiler. Bir süre sonra ona sendikayı gösterdiler. Armağan ayrılırken kendini öldürmeye kalkışana öğüt vermek istedi. Zorlukla buldu söyleyeceği sözcükleri:

"Zorlukları yenmek insanı daha güçlü yapar," dedi, gülümsedi. "Sakın kendini öldürme."

O yaşlarda Armağan da içe kapanık bir kızdı. Evle okul arasında uzun bir yol vardı. Yol parasından başka da parası olmuyordu. Mahalledeki yaşıtları ya dokuma fabrikasında, ya evlerindeki tezgâhlarda çalışıyorlar, ya da evde kalan küçük kardeşlerine bakıyorlar, ev işlerini yapıyorlardı. Armağan liseye giden tek kızdı o mahallede. Bu yüzden bütün gözler üstündeydi. Kızlar, kadınlar bu kadar çok okumanın sonucunu merakla bekliyor gibiydiler. Babayla artık üniversiteye giden ağabey onun okuyarak yükselmesini istiyorlar, ama evle okul

dışında hiçbir yerde vakit geçirmesini istemiyorlardı. Gittiği okula varlıklı aile kızları devam ediyorlardı ondan. Onlar gibi çarşıya, sinemaya, birbirlerinin evlerine gitme olanağı yoktu onun. Okul dışında onlarla arkadaşlık etmesi de yasaklanmıştı. Mahalledeki işçi arkadaşlarıyla da arasına uzaklık girmişti. Armağan okul arkadaşlarının gülerek koşabildiğini, ırmak kıyısında kol kola yürüyebildiğini görüyordu. Onların kullandığı hakları kullanamayınca onları küçümsemenin yollarını aradı. Onlara boş şeylerle oyalanan, değersiz insanlar gözüyle bakmaya başlamıştı. O ise çevresi sıkı sıkıya kapatılmış küçük hayatının içinde derin dehlizler açmaya başlamıştı. Ağabeyi Ömer evdeki tahta kasaları, mukavva kutuları kitaplarla doldurmuştu. Armağan onların serüvenlerine doğru yola çıktı. Bu gizli yolculuklarından ötürü arkadaşlarına karşı bir üstünlük duygusuna kapılabiliyordu. Böylece hayatının zorluklarını unutabiliyor, kolay, neşeli hayatlara özenmemeyi öğreniyordu. Üstünlük belki de acının ateşinden yükselen bir dumandı.

Öğle tatillerini lisenin taş duvarlarla çevrili ağaçlıklı bahçesinde, kendisine kuytu bir köşe bulup, yemeğini gizlice yiyerek ve çimenlere uzanıp, okuduğu romanlarla adeta konuşarak geçiriyordu. Arkadaşlarının çoğu birlikte şarkılar söylüyorlar, top oynuyorlardı.

Onlar rüzgârda dalgalanan ince, saydam ipekliler gibi yaşıyorlar, Armağan ise kendini kalın bir kumaş gibi dokuyordu. Karanlıkta derine doğru yol alıyordu. Dostoyevski'nin kitaplarını okurken ağlıyordu:

Kitaplar ve ağabeyi ona erdemi öğretiyordu. Ağabeyi sık sık ona yazları çalıştığı fabrikadaki işçilerden söz ediyordu. Rastladığı, tanıdığı bütün insanların acısına eğilmek isteyen bir insandı o. Mahalledeki işsizlere iş arıyordu. Kötü yola düşen kızlara derin bir acıma ve çaresizlik duyuyordu. Yaşlı kadınlar ona mektup yazdırıyordu. O Armağan'a kimseyi yanıltmamayı öğretiyordu. İnsanın hayatta kazanacağı tek üstünlük erdemdi.

Yoksul ve bilgisiz mahallede bir peygamber gibiydi. Armağan ona inanıyor, onun kişiliğini yansıtmaya çalışıyordu.

Yağmurlu bir kış günü liseden çıkmış, otobüs durağına doğru koşuyordu. Siyah fermuarlı çantasını göğsüne bastırmıştı. Ayakkabılarının altı su alıyordu. Yağmurla birlikte düşünceleri, duyguları da yağıyordu sanki. Ama ağır, koyu bulutlar ürkütücüydü. Issız bir alandan geçerken koşmak istedi. Başını eğerek koştu. Bir süre koştuktan sonra ayakkabısının bir teki geriye doğru fırladı. Yağmurun altında tek ayağının üstünde geriye döndü. Eğilip yerdeki eğrilmiş, eski, siyah ayakkabısını alırken yol kıyısından geçen otobüslerdeki bütün yolcuların kendisine baktığını ve güldüğünü düşündü. Yalnızlığından utandı. Kimse onun erdemli ve bilgili bir kız olduğunu bilmiyordu ki... Çamurlu yerlere doğru eğilmiş sıska bir kızdı. Ayakkabısını ayağına geçirdikten sonra bir isyan duygusuyla başını dikleştirip ırmağa doğru bakarak otobüs durağına doğru yürümeye koyuldu.

Otobüs durağı kadın, erkek işçilerle ve çoğu sanat enstitüsünde okuyan erkek öğrencilerle doluydu. Herkes saçağın altına sığınmaya çalışıyordu. Kavga edenler oluyordu. Armağan da kendine saçağın altında bir yer bulmaya çalışıyordu. Bu itişip kakışmaların arasında birden yaşlı bir adamın yere, çamurların arasına yuvarlandığını gördü. Başına toplanıp onu yerden kaldırdılar. Yaşlı adamın yüzünden kan sızıyordu. Şaşkın, çocuksu gözleriyle çevresine bakıyordu. İşçiler mendilleriyle onun yüzünü sildiler. Yüzündeki yaraya tütün bastılar. Armağan, içinde uyanan acıma duygusuyla ağlayacak gibi olmuştu. Kalabalığı sessizce yarıp yaşlı adama sokuldu. Onu hastaneye götürmek istediğini söyledi. Yaşlı adam yumuşak, ürkek, kanlı yüzüyle baktı ona. Birlikte duraktan uzaklaştılar. Yağmurun altında yaşlı adamdan keskin bir tütün kokusu yükseliyordu. Armağan onu kolundan hafifçe tutmuştu. Ayakkabıları iyice ıslanmış, ağırlaşmıştı. Yaşlı adama gösterdiği bu yakınlık onda

yücelme duygusu uyandırıyordu. Az önceki utancının, yalnızlığının acısını böyle çıkarıyordu sanki.

Hastaneye geldiklerinde hava kararmıştı. Armağan yaşlı adamı nöbetçi doktora götürdü. Kapıda beklerken eve çok geciktiğini düşünüyordu. Belki evde kuşkuyla, öfkeyle karşılanacaktı. O anda evdekilere bu olaydan söz etmemeye karar verdi. Erdem, içinde kapalı kalmalı, sır olmalıydı. Hastanenin loş ve ıssız koridorunda gidip geliyordu. Duyguları onu şiir yazma isteğine doğru götürüyordu.

DOKUZ

Üç katlı dar cepheli bir yapının üst katında sendikanın kırmızı tabelası görülüyordu. Kardeşinin çalıştığı yeri görmek sevindirdi Armağan'ı. Onun eski yıllardaki eski yüzü geldi gözünün önüne. Nedense Ömer'in aldığı kitaplara pek ilgi duymuyordu o. Roman okumaktan pek hoşlanmıyordu. Belki de o dönemim bunalım, sıkıntı ve yalnızlık duygularını dile getiren romanları ona uzak geliyordu. Altmış yıllarından sonra gelişen düşünce ortamında yetişmişti ve lise yıllarında, yayınlanan bilimsel kitaplara ilgi duymuştu. O zamanda beri de politik konulardan ve uğraşlardan uzaklaşmamıştı. Yüksek öğrenimini yaparken o dönemin öğrenci örgütlerinde görev almıştı. 12 Mart döneminde bir buçuk yıl kadar cezaevinde kalmıştı. Şimdi de karısıyla birlikte açığa alınmıştı. Onlar da İstanbul'a gelmişlerdi işte. Daha çok çalışmak, daha etkin olmak için işçilerin arasında olmayı yeğlemişlerdi. Tahir sendikanın seminerlerinde öğretmenlik yapıyordu. Karısı ise fabrikadaydı. Kadın işçileri devrimci bir kadın derneğine kazandırmaya çalışıyordu. Bir ay olmuştu onlar İstanbul'a geleli. Armağan ilk olarak yanlarına geliyordu. Belki gizlemek istiyordu kendini. Onların Sinan'la olan ilişkisini öğrenmelerinden de çekiniyor-

du. Hem uzak bir semtti burası. Armağan buraları ilk kez görüyordu. Utanıyordu şimdi. Basamakları çıktı. İşçilere rastladı. Yadırgayarak baktılar ona. Kardeşinin hangi odada olduğunu onlara sordu. Gösterdiler.

Armağan sendikanın kapısını açınca kardeşinin sırtını, başını gördü. O an içinde kardeşine karşı çocukluğundan bu yana duyduğu sevginin bir çiçek gibi sessizce büyüyüp, açıldığını duydu. Kardeşi ellerini öne doğru uzatmış, ağırbaşlı görünen iki esmer genç erkeğe bir şeyler söylüyordu. Mitingten söz ediyordu.

Yanındakiler başlarını kaldırıp Armağan'a baktılar. Tahir hâlâ konuşuyordu. Armağan sokuldu, yüzünü eğdi:

"Tahir..."

Tahir onu yanaklarından öperken, Armağan onun şakaklarındaki ak telleri gördü.

Armağan kasabadan ayrılırken Tahir garajda onu yine böyle yanaklarından öpmüştü. O zaman şakaklarındaki ak teller yoktu. Ama bakışları çok uzağa, dalgınlığının sınırına takılıp kalmış gibiydi. Çok yorgundu. Bazı geceler teksir makinesinde iki yapraklı gazeteyi hazırlıyor, sabaha karşı eve dönüyordu. Soruşturmaya uğramıştı. Kasabanın ileri gelen eşrafı, büyük toprak sahipleri derneğin yayınladığı gazeteye ateş püskürüyordu. Bu gazetede onların topraklarında ırgat olarak çalışan öğrenci velilerinin de sözleri yayınlanıyordu.

Kazada bir başka akşam hava kararıktan az sonra iki öğrenci hızlı hızlı vurdular kapıya. Armağan kapıya koştu. Öğrenciler soluk soluğa içeri dalıp Sevim'in yanına geldiler. Anlattılar. Lisenin önünde büyük bir kavga olmuştu. Tahir şimdi lokalde öğrencileri toplamış, konuşuyordu.

"Ortalık yatıştı, meraklanmayın. Biz de şimdi toplantıya gidiyoruz." dedi öğrenciler.

Onlar gidince Sevim bir süre sessizleşti. Bir sigara yaktı.

"Bu gece toplanmaları tehlikeli değil mi?" dedi Armağan. İçindeki titremeyi bastırmaya çalışıyordu.

"Ya oraya da saldırırlarsa?"

Basamaklarda adım sesi duyuldu. Armağan kapıya gitti, dinledi.

"Teyze galiba." diye fısıldadı. Kapıyı açtı. Onlara sık sık uğrayan yaşlı kadındı. Elinde bastonuyla yorgun bir telaş içinde girdi:

"Duydunuz mu?" dedi "Kavga çıkmış."

"Evet," dedi Armağan. "Gel otur teyze."

Sevim ona gülümsemeye çalıştı, sonra bacaklarını güçlükle toparlayarak yataktan indi.

"İyi ki geldin," dedi. "Sen burada Deniz'le otur. Biz toplantıya gidiyoruz." Teyze bir an çocuksu bir şaşkınlıkla ona baktı; sonra çıkışır gibi konuştu:

"A yavrum, gidemezsin sen. Dikişlerin patlayıverir..."

"Giderim teyze. Sen önce git Mustafa'ya söyle, gelsin bizi alsın."

"Sevim, sen çıkma, istersen ben gideyim. Senin gitmenin ne yararı var?" dedi Armağan.

"Gideyim," dedi Sevim. "Tahir yalnız kalmasın."

"Ya orada bir karışıklık çıkarsa... Sen bu hasta halinle..." diye küskün bir sesle mırıldandı teyze.

Sevim dinlemiyordu onu:

"Armağan bana siyah pantolonumla, mavi kazağımı verir misin?"

Teyze bastonunu eline aldı, kapıya doğru gitti:

"Taksi çağırayım." dedi ürkek bir sesle.

Armağan Sevim'in giyinmesine yardımcı oldu. Az sonra kapıda korna sesi duyuldu. Yeniden basamakları çıkıyordu teyze. Deniz odanın ortasında oturmuş alüminyum çaydanlıkla ve bir kaşıkla oynuyordu. Sevim çıkmadan önce eğildi, onu okşadı.

Ameliyat olduğundan bu yana ilk olarak dışarı çıkıyordu. Armağan'ın koluna tutunuyordu ve zaman zaman yüzünü acıyla buruşturuyordu.

"Geçmiş olsun yenge," dedi şoför.

"Sağol Mustafa. Bizi lokale bırakıver."

Araba çamurlu, karanlık, dar sokaklardan geçti. Ortalık sessizdi. Dükkanlar kapanmıştı. Sevim dışarı bakıyor, zaman zaman da şoförle bugünkü olaylar üstüne konuşuyordu. Taşlarla, sopalarla saldırmışlardı. Tahir ortalığı yatıştırmaya çalışırken omzuna bir taş gelmişti.

"N'olacak bu gidişin sonu?" diyordu şoför.

Araba ana caddeye çıktı. Cadde de karanlıktı.

Lokal küçük, dükkan biçiminde camekanlı bir yerdi. Solmuş basma perdeleri vardı. Kapısında birkaç öğrenci nöbet tutuyordu. Zorlukla yürüyen Sevim'e saygılı davranışlarla kapıyı açtılar. Kapı açılınca tıraşlı kafalarıyla çocuk yaşta öğrenciler ve kravatlı lise öğrencileri hep birlikte merak ve ürkeklikle yüzlerini kapıya çevirdiler. Küçükler ayağa fırladı. Sevim selamladı onları.

Tahir karşılarına, alçak bir iskemleye sırtını kamburlaştırarak oturmuştu. Konuşurken durdu, kapıdan giren Sevim'le Armağan'a baktı. Armağan onun ağırbaşlı, yorgun ve cesur yüzünün gerisinde parlayan çocuksu, mutlu gülümsemeyi tanıdı birden. Ona karşı bir çekingenlik duydu. Onunla aralarında o an değişik bir yakınlık vardı. Alışılmış, rahat kardeşlik duygusunun yerini saygı, tedirginlik, yadırgama dolu bir yakınlık almıştı. Sevim'le birlikte Tahir'in yanına oturdular. Tahir kapanan kapıya baktı; sonra elini alnına götürdü ve konuşmasını sürdürdü. Armağan onun sesinde belli belirsiz bir heyecan sezdi. Belki de gelişlerinin doğurduğu bir heyecandı bu. Baskılara karşı disiplin ve birlik içinde davranmaları, bireysel hınçlara ve heyecanlara kapılmamaları gerektiğini söylüyordu. Birlik karşısında baskı düzeninin gerilemeye mahkûm olduğu-

nu belirtiyordu. Kişiliklerini yeni bir ahlak ve dünya görüşüyle oluşturmaları gerektiğini de söylüyordu. "Bazılarınızın hâlâ kahveye gittiğini, tavla oynadığını görüyorum." diyordu. Oysa okumaları gereken bir sürü kitap vardı. Kitap adlarını veriyordu onlara. "Ailelerinizi, çevrenizi de aydınlatmak, değiştirmek size düşüyor." Dürüstlükleri ve çalışkanlıklarıyla çevrede saygı uyandırmalıydılar.

Tavandan sarkan kirli ampulun aydınlığında solgun çocuksu yüzler ağırbaşlı ve düşünceli bir anlamla hareketsiz duruyordu. Çoğunun annesi ve babası ırgatlık yapıyordu. Kendileri de yaz aylarında ırgatlık yapıyorlardı.

Beş öğrenci uzak yerlerdeki liselere sürülmüşlerdi. Onların oralara gidip okumaları olanaksızdı. Gidemeyeceklerdi. Böylece okumayı bırakıp çalışmaları gerekiyordu. Başkalarının da sürüleceği söyleniyordu. Oysa ötekiler, okulun karşısındaki kahvede toplananlar, karanlıkta pusu kuranlar sürülmüyordu.

Sevim konuştu sonra. Konuşurken hastalığının izleri silinmişti yüzünden. Birbirlerini hiç yalnız bırakmamaları gerektiğini, bencilliklere, kaypaklıklara karşı birbirlerini uyarmaları, eleştirmeleri gerektiğini söylüyor, bu saldırıların ve baskı düzeninin kaynağını açıklıyordu. "Bunalıma düşmüş sermaye düzeninin saldırganlığı." diyordu. Okumalarını, yılgınlığa kapılmamalarını öğütlüyordu o da.

On üç yaşından yirmi yaşına kadar değişiyordu yaşları. Çoğunun kafası tıraşlı, giyimleri yoksuldu. Çevre köylerden kazaya okumaya gelenler bazı evlerin alt katlarında rutubetli, loş odaları, dördü beşi bir araya gelerek kiralamışlardı. Bazıları da her sabah çevre köylerden yürüyerek geliyordu. Sorular sordular. Bazı arkadaşlarının tutumunu eleştirdiler. Sırayla söz alıyorlar, konuşanı dikkatle dinliyorlardı. Yüzlerinde muziplik, yaramazlık izleri yoktu, kaybolmuştu.

Vakit gece yarısına yaklaşıyordu. Lokal soğuktu, soba yanmıyordu. Yağmurun zaman zaman hızını arttırdığı duyuluyor-

du. Küçüklerden uykusu gelenler esnemek için ağızlarını açtıklarında toparlanıyorlar, esnemekten vazgeçiyorlardı.

Gidecekleri yerlere tek başlarına değil, grup grup gitmelerini söyledi Tahir.

Armağan, Tahir ve Sevim dışarı çıktıklarında şoför Mustafa'nın onları kapı önünde beklediğini gördüler. Tahir Sevim'in arabaya binmesine yardım etti. Son anda gülerek vedalaştılar öğrencilerle.

Araba karanlık yollarda ilerlerken şoför Mustafa geride onları izleyen ve artık tanıdığı otomobilin farlarını fark etti. Sevim'le Tahir de artık bu duruma, gözaltında olmaya alıştıklarını belli eden bir umursamazlıkla birbirlerine hafifçe gülümsediler. Armağan dönüp arka camdan baktı. Sessizliğini bozmadı. Az önce gördüğü çocukları düşünmeye koyuldu. Onların tarlalarda ve okulda geçen disiplinli hayatlarını... Sonra kendini İstanbul'da, içki içilen, dumanlı lokalde otururken hatırladı yeniden. Hafifçe iç geçirdi.

Garajda vedalaşırken Armağan Tahir'e yaşama isteği ve dayanıklılık aşılamak istermiş gibi gülümsemişti. Zayıf, tedirgin bir gülümsemeydi bu.

"Geceleri eve yalnız dönme." Onu tehlikelerden koruyabilmek için yalnız bu sözler gelmişti aklına.

ON

Şimdi şakaklarında ak teller ona yaşamanın muştusu gibi görünüyordu.

"Yaşlanmışsın," dedi gülümseyerek. "Benden daha yaşlı görünüyorsun."

Sendikadan çıktılar. Kupkuru, tozlu bir açıklığa geldiler. Çevrede ne bir çiçek ne bir ağaç görülüyordu.

"Sevim işte mi?" diye sordu Armağan.

"Hayır," dedi Tahir. "Şimdi gündüzleri evde. Dörtte gidiyor, gece yarısı dönüyor."

"Eve yalnız mı dönüyor?"

"Ben gidip fabrikanın önünden alıyorum."

"Çocuk?"

"Şimdi gündüzleri o bakıyor, ben üçe kadar sendikada oluyorum. Akşamları ben bakıyorum."

Armağan onlara daha önce gelemediği için utandı. Onlarla oturmayı düşünemiyordu. İşi, ilgileri, duyguları ve İstanbul'da edindiği arkadaş çevresi uzaktı onlara.

Eve geldiler. Duvarları nem kokan, mavi badanalı, yeni bir yapının üçüncü katında oturuyorlardı. Merdivenler karanlıktı. Otomatiği yoktu.

Sevim körpe gülüşü ve kısık sesiyle onları karşıladı. İlçedeki kırık, tedirgin bakışları değişmişti. Saçlarını mavi bir yazmayla arkada toplamıştı. Her zamanki gibi ince yapılıydı. Çeviklik yayılıyordu varlığından. Deniz sarışın başını annesinin eteklerine gömüyordu.

Salondaki divanın üzerinde gazeteler duruyordu. Gazetelerdeki resimler yüzü koyun uzanmış ölüleri, taşınan yaralıları, birbirlerine yaslanarak kaçışanları, yere düşenleri gösteriyordu. Tahir'le Sevim yaşlı ve öfkeli bakışlarıyla bu büyük olaydan söz ettiler. Sağcı gazeteler saldırgan bir taşkınlık içindeydi. Bekledikleri buymuş gibi sevinçliydiler neredeyse. Solcuların birbirini kırdığını ileri sürüyorlardı.

Tahir sendikadaki derslerine yetişmek zorundaydı.

"Bu gece burada kal." dedi Armağan'a.

Sevim mutfağa yemek hazırlamaya girdiğinde Armağan yeniden gazeteleri eline aldı. Alanda ezilerek ölmüş bir genç kızın fotoğrafına daldı. Bir başka gün, bir başka fotoğrafçıda çektirilmiş bir fotoğraftı bu. Genç kızın bakışlarında berrak bir kafa tutma, içten bir atılım seziliyordu. Öğrenciydi. Saçları omzuna dökülüyordu. Küpeleri yoktu. Bir memur kızına benziyordu. Mavi blucini, omuza asılan çantasıyla alana gitmiş olmalıydı. Kalınlaştırmaya, kadınlıktan uzak tutmaya çalıştığı sesiyle bağırmış, marşlar söylemişti belki. Fotoğrafında ölümü yalanlayacak kadar atılgan görünüyordu.

Armağan gazeteleri katladı. Duvardaki kitaplığın üst rafına yerleştirdi. Bugünün gazetelerinin saklanması, korunması gerekiyordu. Yıllar sonra onlara yeniden bakmak bambaşka bir anlam kazanabilirdi. Pencereye yaklaştı. Toprak ve taş yığınlarıyla kaplı çorak bir alan uzanıyordu karşıda. Alanın çevresinde çoğu sıvasız, badanasız, çatısı tamamlanamadan içlerine girilip yerleşilmiş evler vardı. Evlerin arkasında uzun, siyah fabrika bacaları görülüyordu. Toprak düzlükte gidip gelenlerin adımları ince yollar oluşturmuştu. Basıla basıla sertleşmiş sarı

toprak yollar... Çocuklar okuldan çıkmışlardı. Bu ince yollardan geçerek evlerine geliyorlardı. Siyah çarşaflı iki kadın da geliyordu karşıdan. Gelenlere karşılık gidenler de vardı. Karşıdaki evlere ve cam fabrikasına doğru... Cam fabrikasındaki uğultu kesilmiyordu bir türlü. Koyu bir duman inmiş, mahallenin çevresini sıkı sıkı sarmıştı. Sanki onu şehirden ayırmak istiyordu. Siyah uzun fabrika bacalarından boğum boğum siyah duman yükseliyor, yayılıyor, dağılıyor, yine aşağılara iniyordu. Bu bacalar da mahallenin sakinleri gibiydi. Kimse "Bunların aramızda, yanı başımızda ne işi var?" diye düşünmüyor muydu acaba? Dumanla, kirli yollarla, sıvasız evlerle, ağır, suskun bir hüzünle kaynaşmış bir mahalleydi bu. Bu boş kuru toprakta bir ağaç yeşerse, çiçek açsa, çocuklar kahkahalar atarak koşsa, gökyüzü masmavi görünse sanki şaşacaktı herkes. Başka bir mahalle olacaktı o zaman. Doğanın bütün güzellikleri başını alıp gitmişti buradan. Renkler, kokular, yaprak hışırtıları, mevsimler... Çocuk oyunları, parlak kadın tenleri, çevik ve neşeli erkek bedenleri yoktu bu mahallede. Burada İstanbul yoktu. Armağan birden İstanbul'un güzellikleriyle ilgili şiirleri düşündü, dalgınlaştı.

Armağan'ın Sevim'e İstanbul'daki hayatından söz etmesi gerekiyordu. Neye bağlamıştı hayatını? İnsanlarla hangi ilişkileri kurmuştu?

Sevim'in karşısında bir eziklik duyuyordu. İnsanlardaki bilinç gelişimini ve ağır işlerden süzülen direnci yakından göremiyordu o.

Deniz o sırada salonun ortasında oturmuş, annesiyle, babasıyla katıldığı toplantılardan kulağında kalan marşları söylüyordu. Onun sesi acılı, titrek bir coşkunluk veriyordu Armağan'a. Döndü, onu kucağına aldı.

Az sonra Sevim salona plastik bir leğenle girdi. Leğeni güneşin ısıttığı bir yere koydu. Alimünyum bir kazanda ılık su da getirdi. Armağan'la birlikte Deniz'i yıkamaya koyuldular.

Suyun ancak gece yarısından sonra iki saat kadar aktığını, bunun dışında hiç su gelmediğini söyledi. Deniz'i hep böyle yıkayabiliyordu.

"Şampiyon da sür başıma" diyordu Deniz. Armağan'la Sevim Deniz'in kıpırtılı, mutlu varlığı karşısında gülümsüyorlardı. Köklü bir yakınlık vardı şimdi aralarında. İkisinin çocukluğu sıkışık, telaşlı, terslikler ve yoksulluklarla dolu bir hayatın içinde geçmişti. Şimdi leğenin başında onları mahalle arkadaşlığını andıran bir sevgi sarmıştı.

Deniz'i birlikte kurulayıp giydirdiler. Sevim onu ayaklarında sallayıp uyuttu. Birlikte mutfağa geçtiler. Sevim fabrikadaki işinden söz etti. Armağan onun zorluklardan yakınmadığını görüyordu. Fabrikadaki kadın arkadaşları onun sözlerine inanıyorlardı. Sevim'in hayatındaki zorluklar inancının aydınlığıyla siliniyordu sanki. Siyah gözlerinde ve sesinde duru bir kararlılık vardı. Evdeki susuzluğu, mahalledeki tozu dumanı da pek önemsemiyordu. İşçilerdeki bilincin ilerleyişi sevindiriyordu onu.

"Yeni şiirlerin var mı?" diye sordu Sevim. Armağan şiir yazmanın etkili bir iş yapmak, bu dönemde yapılması gereken bir iş yapmak karşısında bir çekingenliğe büründüğünü seziyordu. Kardeşi de Sevim de onun şiir yazmasını önemsemiyorlardı. Daha önceki konuşmalarında ona hangi siyasal gruba girmeyi düşündüğünü, çeşitli grup siyasetlerini ve partileri nasıl değerlendirdiğini, grupları ayıran çeşitli kavramları nasıl yorumladığını, kendisini hangi siyasal göreve hazırladığını soruyorlardı. Armağan her kezinde düşündüğünü, anlamaya çalıştığını, kendini bir gruba, bir partiye bağlayacak kadar kararlı, hazırlıklı duymadığını söylüyordu. Tahir'le Sevim'in Armağan'a gizliden gizliye yönelttikleri soru şuydu: "Devrim için ne yapıyorsun?" Bu soruya Armağan "Şiir yazıyorum," diye karşılık veremiyordu. "Okuyorum, anlamaya çalışıyorum, kendimi değiştirmeye çalışıyorum." Bunları söylemek geliyordu içinden.

Ama Tahir'le Sevim çevrenin, insanlığın değiştirilmesi eylemine katkıda bulunmadıkça insanın kendini de değiştiremeyeceğini düşünüyorlardı. Kitlelere ulaşmayan sanat ürünlerinin de artık önem taşımadığını söylüyorlardı. Armağan ise şu soruyu soruyordu:

"Kitlelere ulaşamıyor diye sanatı terk etmemiz mi gerekiyor?"

"Bazı dönemlerde ister istemez öyle oluyor." diyordu Tahir.

"Toplumlar böyle dönemlerde ancak toplumsal kavganın hizmetinde olan sanata ihtiyaç duyarlar." diyordu Sevim.

"Sanatın toplumsal kavganın hizmetinde olması için de önce sanatçının kavganın içinde, fiili olarak emekçi sınıfların safında olması gerekir." diyordu Tahir.

"Kapitalist toplumlarda burjuva ve küçük burjuva aydınlar sanatçı olabiliyorlar ve genellikle verdikleri ürünler konumlarına ve yaşama biçimlerine uygun oluyor."

Akşam üstü Tahir döndü.

Sevim işe gittikten sonra Tahir'le Armağan çay içtiler. Bir aydır aynı şehirde oldukları halde yalnızca bir kez o da Tahirlerin İstanbul'a geldikleri gün görüşmüşlerdi. Aralarında İstanbul'un kalabalık, karışık yolları, günlerini dolduran farklı işler, farklı arkadaşlıklar vardı.

"Bizimkiler çok merak etmiştir," dedi Armağan. "Onlara bir haber verelim."

"Tabii" dedi Tahir. "Annem yine hastalanmıştır." Bir süre sustular. Tahir:

"Onlara ara sıra yazıyorsun değil mi?" diye sordu.

"Anneme yazıyorum. Babama birkaç kere yazdım. Cevap vermedi. Biliyorsun bana küs hâlâ. Annem de her mektubunda sitem ediyor. Geçen yıl gittiğimde babam benimle çok az konuştu, o da zorla. Şimdi sen de buradasın. Belki gelirler."

"Bana da kızıyorlardır. Ne zamandır mektup yazmadım, para da yollayamadım."

"İkimiz de hayırsız çıktık," dedi Armağan hafiçe gülümseyerek. "Bir tek ağabeyim vefalı çıktı."

"Öyle." dedi Tahir yorgun bir sesle.

Onlar konuşurken Deniz uyanmış, ağlıyordu. Tahir yandaki odaya geçip onu kucağına aldı. Sonra tuvalete götürdü. Salona girerken göğsüne başını dayamış kızına soruyordu:

"Kim bu Deniz? Kim bu?"

"Armağan bu, Armağan hala."

Tahir'le Armağan gülüyorlardı. Tahir Deniz'i Armağan'ın yanına oturtup, mutfağa yemek getirmeye gitti. Armağan Deniz'in avucunu açıp ona havuz masalını anlatmaya koyuldu. O an içinde kapalı tuttuğu küçük bir pencerenin aralandığını ve ılık bir özleyişin duygularına yayıldığını sezdi. Bir çocukla, göremeyeceği bir zamanın ucuna dokunabiliyordu insan. Bir çocuk, insanı gelecek önünde temize çıkma isteğine bağlayabilirdi. Böylece gelecek gözetlemiş, denetlemiş olabilirdi insanı.

"Cenazemi taşıyorum."

Sinan'ın alkolik bir ressam olan arkadaşının sözlerini hatırladı Armağan. Niye öyle söylemişti? Hiçbir şeyin onu artık hayata bağlayamadığını mı anlatmak istemişti acaba?

Yemekten sonra Armağan bulaşıkları yıkarken Tahir odada kızını uyutmaya çalışıyordu. Armağan onun ninni yerine bir marşı alçak sesle söylediğini duyuyordu.

Sinan'ın on sekiz yaşındaki oğlu Tan sanatla hiç ilgilenmiyor, yalnız sosyalist öğretiyi işleyen kitaplar okuyor diye Sinan öfkeleniyordu. Armağan onların arasındaki tartışmayı izlemişti. Sinan oğluna bu yaşta kişiliğini, yeteneklerini geliştirecek çok yönlü bir kültürle, hatta burjuva kültürüyle yoğrulması gerektiğini söylüyordu. Gerekli bir kültür birikimi olmayan insanlar, üst düzeydeki bilimsel ürünleri kavrayamazlar, yanlış uygulamalara, küçük burjuva anarşist eylemlere kapılırlardı.

"Peki ama ya ben okuduklarımı anladığıma inanıyorsam ve bunu kanıtlayabilirsem." diyordu Tan babasına.

"Yüzeysel olarak ve sloganlar biçiminde kavrayabilirsin ancak." diyordu Sinan.

"Peki hangi kitapları okuyalım, söyler misin?" diyordu Tan.

"Sanatla ilgilen. Edebiyatla ilgilen. Büyük eserleri oku, büyük romanları..." diyordu Sinan.

"Sizin okuduğunuz romanları değil mi? Dostoyevski'yi, Sartr'ı okuyalım. Hatta önce varoluşçu olalım. Sonra da sizin gibi olalım. Bu mu bizden beklediğiniz?"

"Bizi beğenmiyor musun?" diye soruyordu Sinan.

"Bugüne kadar ne yapabildiniz?" diye soruyordu Tan.

"Size de aynı soruyu sorabilirler. Bakalım siz ne yapabileceksiniz?"

"Herhalde meyhanelerde vakit geçirmeyeceğiz."

"Saygılı ol. Sosyalizm büyüklere saygısızlık etmenizi öğretmiyor size."

Bu sözler üzerine Tan susmuş, sonra da çıkıp gitmişti. Sinan sigarasını sık sık dudaklarına götürüyordu. Bakışlarında gurur ve tedirginlik vardı.

"Ona baskı yapıyorsun." dedi Armağan.

"Bir iki sloganla, yüzeysel bilgiyle dünyayı kendilerinin değiştireceğine inanıyorlar, sonra eylemlere başlıyorlar. Ukala bunlar." dedi Sinan.

Sinan yeni yetişen kuşağı çok yönlü bilgiden, güzel sanatlardan, evrensel kültürden uzak bulduğu için eleştiriyordu.

Armağan bulaşıkları raflara yerleştirip, kardeşinin ninni yerine alçak sesle bir işçi marşı söylediği odanın kapısını hafifçe araladı. Eşyaların loşluğu arasından akıyordu onun boğuk, duygulu sesi. Elini kızının alnına koymuştu. Başını hafifçe kapıya doğru çevirip Armağan'a gülümsedi. O anda bir korku titreşti Armağan'ın içinde. Ölüm sanki bu gülümseyişin kıyısına sinmiş, bekliyordu. Gece yarısı tek başına çıkacaktı yine. Bazı geceler de afiş yapıştırmak için çıkıyordu. Sessiz bir kaldırımda

sırtını tehlikelerin karanlığına dönüyordu. Şimdi kızının alnında dolaşan elleri soğuk, karanlık bir duvarda dolaşıyordu.

Deniz uykuya dalınca Tahir salona döndü. Birer sigara yaktılar. İkisi de yeniden kendilerini günün düşüncelerine kaptırdı. Bu olaylardan sonra saldırılar ve baskı artacak mıydı? Solu gözden düşürebilmek için sağ daha hangi tertiplere başvuracaktı?

Tahir'in sesi o anda yorgun ve kuruydu. Karamsar görünmeyi ise aykırı buluyor, iyimser bir olasılıkla bitiriyordu sözlerini. Sağın yalanları ve tertipleri açığa çıkacaktı. Bir süre sustular. Tahir başını arkaya yaslamış, çıkardığı dumanın kıvrımlarına dalıp gitmişti. Elmacık kemikleri belirginleşmiş, yüzüne gölgeler düşmüştü. Gri bir frenk gömleği vardı üstünde. Armağan bir an bu duygusu dibe itilen sessiz ve gösterişsiz kardeşliğin anısına kapıldı. Sıcak otların arasında sessiz adımlarla ilerleyerek kelebek yakalamaya çalışıyorlardı. Günleri birlikte geçiyordu. Evdekiler çoğu zaman işlerinde oluyorlardı. Babaları postanede çalışıyordu. Anneleri ev işlerini bitirdikten sonra el tezgâhında kumaş dokuyordu. Evin büyük oğlu ise çeşitli işler yapıyordu. Tatil aylarında dokuma fabrikasında çalışıyordu. Kimi zaman da eczanede, işportacıda iş buluyordu. Lisede okuyordu ve eve gazete, dergi ve kitap getiriyordu. İlk ayrılık yıllarında yazdığı yaşama felsefesiyle ve insanlığın durumuyla ilgili şiirli mektuplar tükenmişti artık. Şimdi nüfus müdürü olmuştu.

"Bizimkilere bir telgraf çekelim istersen," dedi Armağan. "Bizi çok merak ederler."

"Ben yarın sabah ağabeyime telefon ederim." dedi Tahir.

Yeniden sustular. Tahir uzanıp masanın üstündeki el radyosunu aldı, açtı. Haberler okunuyordu. Çeşitli partilerin ve işveren kuruluşlarının sözcüleri olaylarla ilgili yorumlarını ve duygularını dile getiriyorlardı. Armağan iç geçirdi. Tahir'in bakışları derin bir öfkeyle yüklüydü. Dudaklarında alaylı ve hınçlı bir gülümseyiş vardı. Haberler bitince radyodan hafif bir

müzik yayıldı. Neşeli, kıpırtılı bir müzik... Güneşli kumsalları, köpürerek açılan içkileri düşündüren bir müzik... Az önce sözü edilen ölülerin, yaralıların kan izlerini sabun köpüğüyle silen bir sünger sanki.

Tahir radyonun sesini kıstı. Sonra kalktı, kitaplıktan bir siyasal derginin son sayısını aldı. Armağan'ın kucağına koydu.

"Bunu okuyor musun?" dedi.

"Hayır," dedi Armağan. "Görüyorum ama alıp okumuyorum. O kadar çok dergi çıkıyor ki... Hangisini okuyacağımı bilemiyorum."

"Bunu oku," dedi Tahir dergiyi göstererek. "En geniş cepheyi oluşturmaya çalışıyor."

"Hepsi öyle söylüyor." dedi Armağan.

"Bir süre sonra en etkin ve en yaygın dergi olabilir bu."

"Peki, okurum." dedi Armağan.

Tahir de yeniden günün gazetelerine göz gezdirdi. Sonra salondan çıktı. Az sonra lacivert, elde örülmüş bir hırkayla kapıda göründü. Saçlarını eliyle arkaya doğru tarayarak:

"Ben gidip Sevim'i alayım," dedi. "Sen kimseye kapıyı açma. İstersen uyu. Anahtarı yanıma aldım."

Tam kapıdan çıkarken yüzünü çevirip gülümsedi:

"Eyvallah."

Armağan bir külün altından sıçrayan kıvılcım gibi gördü bu gülümseyişi. Sanki artık aralarındaki sıcak kardeşliği hatırlatan yalnız bu gülümseyişlerdi.

Armağan onun evin karanlık basamaklarından duyulan ayak seslerine kulak verdi. Birden bir gürültüyle irkildi. Sonra toparladı kendini. Yoldan geçen bir kamyonun çıkardığı bir gürültüydü bu. Işığı söndürdü. Pencereye doğru gidip perdeyi araladı. Evlerin ışıkları sönmüştü. Uzakta, yolun kıyısında küçük bir kahveden mavimtrak bir ışık yayılıyordu. Tahir fabrika bacalarının göründüğü yöne doğru yürüyordu. O anın duygusunu Armağan içine, içinin nakışına işliyordu sanki.

Perdeyi kapadı, ışığı yaktı. Bir süre ayakta, başı önünde düşüncelere daldı. Bir tedirginlik sokaklara, evlere, arkadaşlığa, kardeşliğe, insanın içine siniyordu. İnsana gurbet duygusu veren bir tedirginlik... Başka sokakları, başka evleri, başka arkadaşlıkları, başka kardeşlikleri özleten bir tedirginlik...

Kitaplığa doğru gitti. Raflar teorisyenlerin kitaplarıyla doluydu. Militanların hayatlarını, savaşları, devrim kahramanlarını, büyük toplumsal dönemleri anlatan romanlar da vardı. Bu romanlar bilimsel, ideolojik kitapların duygu uzantıları olarak seçilmişti. Bu özelliği taşımayan romanlara yer verilmemişti. Bir şiir kitabı aradı. Yoktu. Armağan bir an bu kitapların karşısında kendini eksik, zayıf bir insan olarak duydu. Varlığı iki parçaya bölünmüş gibiydi. Şiir duygusu ve kardeşiyle Sevim'in yanında yer alma isteği... Bu iki parçayı kaynaştırmak istiyor, başaramıyordu.

Duvarlara baktı, boştu. Bir afiş ve bir takvim vardı yalnız. Afiş ünlü bir devrimcinin portresiydi. Takvimde de devrimci şiirler ve marşlar vardı. Sehpanın üstünde duran kasetler de halk ozanlarının türküleriyle ve marşlarla doluydu. Kardeşiyle karısının hayatlarını, evlerini, duygularını, sözlerini, birbirlerine gösterdikleri saygılı davranışları ve zamanlarını bir tek şey dolduruyordu sanki. Varlıklarını besleyen bir kaynak gibiydi bu. Bu kaynağın suyu fışkırsın ve her yanı sarsın diye yaşıyorlardı.

Kardeşinin evinde, bu kararlılık, inanç ve bağlılıkla dolu evde bir eksiklik ve yalnızlık duygusuna kapılıyordu Armağan.

Deniz'in uyuduğu odaya gitti. Bir an çocuğun karanlıktaki yüzüne doğru eğildi. Hangi hayata, hangi duygulara, hangi düşüncelere doğru büyüyordu acaba? Dolaptan bir yorganla, bir çarşaf alıp salona döndü. Yatağa girdiğinde bir başka yerde, Sinan'ın bir arkadaşının evinde yine eksiklik ve yalnızlık duygusuna kapıldığını anımsadı.

ON BİR

Bu evin denize açılan bakımlı bir bahçesi vardı. Pencereden kaktüsler ve menekşeler görülüyordu. Salonun duvarları yerli ve yabancı ünlü ressamların tablolarıyla, röprodüksiyonlarıyla süslenmişti. Bir duvarı ise boydan boya bir kitaplık kaplıyordu. Kitaplar sırtları dimdik ve pırıl pırıldı. Kitap türlerine göre özenli bir biçimde yerleştirilmişlerdi. Son yıllarda yayınlanan hemen hemen bütün romanlar, şiir ve hikaye kitapları, sanat tarihiyle, resimle, mimariyle ilgili kitaplar, sanat ve edebiyat dergileri seçiliyordu. Alt raflardan birinde dışarıdan alınmış büyük bir teyp ve pikap duruyordu. Çeşitli ulusların halk müziği, klasik batı müziği, zaman zaman da klasik Türk müziği salona yayılıyordu. Bardaklarda çeşitli içkiler vardı.

Sinan Armağan'ı arkadaşlarıyla tanıştırırken onun şair olduğunu eklemeyi de unutmuyordu. Bir muziplikle yapıyordu bunu.

Yakında bir resim sergisi açmış olan Semra bir Amerikan filminden söz ediyordu.

"O filmi gördükten sonra insanların az gelişmiş ülkelerde daha mutlu olduklarını düşündüm. Orada kadınlar daha yalnız, daha sinirli."

Semra'nın boynunda boyanmış tahıl tanelerinden ve deri

parçalarından yapılmış uzun bir kolye vardı. Yüzündeki makyaj sade, yumuşak bir makyajdı. Sarı kaküllerinin gölgesindeki gözleri zeki ve özgür bir edayla süzüyordu çevresini.

"Bence burada kadınlar daha mutlu değil. Yani çoğunluğu demek istiyorum. Ekonomik baskıların yanında ahlaki ve dinsel baskılar kadınların çoğunu eziyor."

Armağan bu sözlerle Semra'ya karşı çıktı. Semra sigarasının dumanları arasında gözlerini kısarak:

"Ama hiç değilse oradaki yalnızlık ve bunalım burada yok." dedi.

"Kadınlar bunalımlarını, sıkıntılarını açığa vurup kendilerini savunamayacak kadar ezik durumdalar da ondan belki..."

Öğretim üyesi olan Turgut elindeki içkiden bir yudum alıp söze girdi:

"Kapitalist ülkelerde pazar ilişkileri daha baskın çıkıyor. Yabancılaşma oranı artıyor, insani duygular zayıflıyor. Böylece bunalımlar da artıyor tabii. Ama oralarda kadının kendini gerçekleştirmesi ve savunması buradakinden daha kolay herhalde..."

Sinan pencereye sırtını vererek oturmuştu. Uzaktan süzüyordu Armağan'ı. Kadının kurtuluşu, kadının kendini gerçekleştirmesi gibi düşünceleri önemsemezlikle, küçümseyişle karşıladığını belli ediyordu.

Bir ressamın hayatıyla ilgili bir Gürcü filminden söz edildi sonra. Oğuz her görüntünün naif bir tablo güzelliğinde olduğunu söyledi. Herkes aynı hayranlıkla anıyordu filmi. Armağan dalgınlaştı ve filmdeki çocuksu ve yalnız ressamın seçkin bir aydınlar azınlığına karşı duyduğu tepkiyi düşündü.

Turgut içki bardaklarını doldurdu. Salonun penceresini araladı. Elinde bardağıyla bahçeye, denize baktı bir süre. Ensesine dökülen saçları ve çenesindeki sakalıyla eski filozofları andırıyordu.

Az sonra orada olmayan bazı arkadaşlarından söz etmeye

koyuldular. Dışarıda ünlenmiş bir tiyatrocudan söz ederken ondaki şımarıklığı, hırçınlığı ve bilgisizliği alay ve öfkeyle andılar.

"Dışarıda ünlenmesi, burada beğenilmesi için yeterli bir ölçü değil ki," dedi Oğuz. "Dışarıda değişik, özgün görünen şey burada maskaralık, bir aleladelik olabiliyor."

Akşam oldu. Turgut'la Semra sofrayı hazırladılar. Masa güzel mezelerle süslendi. Rakı kadehleri dolduruldu. Fransız şarkıları yayılıyordu teypten. Duygulu, yumuşak bir erkek sesi söylüyordu. Bir neşe ve bir coşkunluk sarmıştı herkesi.

Az sonra kapı çalındı. Gelen Andre'ydi. Çok kitap okuyan, babasından kalmış evlerin kiralarıyla yaşayan, yalnız, savruk ve her zaman sarhoş görünen bir insandı Andre. Elinde bir tesbih taşıyordu, üstünde eski bir kazak vardı. Şakalarla karşıladılar onu. Semra onun önüne bir tabak koydu. Buraya gelmeden önce de bir arkadaşının evinde bir içki sofrasında olduğunu söyledi Andre. Göbekliydi. Onun göbeği üstüne şakalar yaptılar. Taner:

"Hey Andre," dedi. "Uyurken göbeğini çıkarıp balkona asıyor musun?"

Sinan da:

"Paro maması reklamındaki çocuklara benzemişsin," dedi. "Göğsüne 'Beni Öpmeyin' diye yazsana."

Andre eliyle bir salam dilimi alıp ağzına atarken arsız ve huysuz bir çocuk gibi gülüyordu. Taner'e boşandığı karısının nerede olduğunu sordu. Taner:

"Güler kalbimde derin bir yaradır." dedi ve bir kahkaha attı.

Sonra kocasından ayrılmış bir başka kadını andı Ümit.

"Doğrusu çok güzel bir kadındı," dedi. "Ama ne haltlar karıştırdı. Kocası da biliyordu ya, ses çıkarmıyordu. Bir gün eve gelince bir arkadaşıyla yakaladı kadını. Boşandılar. Çok güzel kadındı doğrusu. Vücudu güzeldi."

Taner:

"Gerçekten fıstıktı. Dolandırıcıydı ama. Sağdan soldan borç alır, sonra da ortadan kaybolurdu. Bir ara benden de para kopardı." dedi.

"Yemeğe götürdün mü bari?" diye sordu Sinan.

Herkes yeniden güldü. Armağan bu gülüşmenin ardından suskunlaştı. Gitgide duygularının bulanıklaştığını, düşüncelerinde ise bir gerginlik olduğunu duyuyordu. Masadakiler yaramazlık yapan çocuklar gibi çeşitli eğlenceler buluyorlardı. Çapkınlık ve flört hikayeleri birbirini izliyordu. Semra çoğu zaman erkeklerin konularına sözünü sakınmayan, ahlaki tabuları yıkmış cesur ve şakacı bir kadın gibi katılıyordu. Serüvenlerinden söz edilen bir kadınla ilgili olarak şunları söyleyerek çıkıştı erkeklere:

"O kadının hiç de ilginç bir yanı yoktu. Niye hepiniz arkasından koştunuz anlayamıyorum doğrusu."

"Bacakları çok güzeldi." dedi Taner.

"Eteğini kaç santim yukarı çekeceğini her zaman biliyordu," dedi Semra. "Her oturuşunda hesaplıyordu."

Sinan bu gülüşmeler arasında zaman zaman Armağan'a gülümsüyor, kaçamak bir yakınlık gösteriyordu. Arkadaşlarından gizlemek istiyordu duygularını. Armağan'ın bu konuşmalardan sıkıldığını seziyordu. Bir ara kulağına doğru fısıldadı:

"Sansür koyar gibi bakma."

Armağan gülümsemeye çalışıyordu ama küçük bir kayıkla içindeki kumsala yol alıyormuş gibi uzaklaşıyordu onlardan.

Az sonra bir yorgunluk ve bıkkınlık belirdi masada. Bir süre sessizleştiler. Sonra Taner, yakında yapılacak mitingte bazı olayların çıkacağına dair söylentiler dolaştığını açıkladı. Faşizm saldırılarını arttıracaktı. Bu konu yeni bir heyecan yarattı masada. Faşizm ilerliyor muydu? Geriliyor muydu?

"Bizim halkımız faşist uygulamalardan bıkmıştır. Osmanlı

İmparatorluğundan bu yana uygulanan devlet baskısından nefes alamamıştır. Artık canına tak demiştir." dedi Turgut.

"Yahu kendimizi bildik bileli doğru dürüst demokratik bir ortama kavuşamadık şu ülkede." dedi Sinan.

"Bu seçimlerde de bu hükümet işbaşına gelirse dışarı gidip yaşamaktan başka çare yok." dedi Ümit.

Sinan: "Kaç yıllık ömrümüz kaldı şurada? Dışarıda vatanım vatanım diye mi öleceğiz?" dedi gülerek.

"Arkadaş bizim hayatımız halkın hayatından daha mı önemli? Kalıp direnmek gerekiyor." diyerek karşı çıktı bu düşünceye Taner.

"Bir şeyler yapabileceksek kalırız," dedi Oğuz. "Ama ne yapabiliriz?"

"Gerekirse biz de dövüşürüz," dedi Taner. Onun bu kahramanca sözleri alaylı gülümsemelere yol açtı.

Sonra antifaşist güçlerin dağınıklığından, tutarsızlığından söz edildi.

"Birbiriyle kavga eden, birbirlerine kızan iki arkadaş hemen iki ayrı grup kurmaya kalkışıyor." dedi Sinan.

"CIA'nın oyunu bu." dedi Taner.

Oğuz, Avrupa'daki solcu partilerin tutumundan övgüyle söz etti. Gerçekçi taktikler uyguluyorlardı:

"Bütün demokratik güçlerden yararlanmaya çalışıyor adamlar." dedi.

Sinan, Türkiye'deki solcuların birikimsizliğinden, kültürel eksikliğinden, küçük burjuva oluşumundan yakınan sözler söyledi. Herkes katıldı bu sözlere.

"Ama," dedi Armağan, "Her yerde işin başında böyle olmuyor mu? Birikim birdenbire oluşmuyor ki... İlk dönemlerde hep böyle oluyor."

"Bizde deneylerin sonuçlarından yararlanılmıyor ama. Her şey unutuluyor ve yeniden başlanıyor, aynı hatalar işleniyor." dedi Taner. Taner'in düşüncesi desteklendi masada.

"Hiçbir şeye katılmadan eleştirmek kolay." dedi Armağan.

"Katılanlar ne yapıyor?" Ümit öfkeyle attı bu soruyu ortaya.

Kısa bir sessizlik oldu. Oğuz dirsekleri masaya dayalı, sigarasından derin soluklar alarak, Armağan'a baktı, bir süre sonra konuşmaya başladı.

"Biz militan olamayız," dedi. "Bir kere yaşımız geçti. Sonra kökenimiz yüzünden, alıştığımız yaşama biçimi yüzünden de militan olamayız. Kendimizi militan olmaya hazırlamadık."

"Ama düzenin değer ölçüleriyle de uzlaşmadık." dedi Sinan.

"Şu düzende her şeyi para belirliyor. Bizler bunu amaç edinseydik mersedesimiz, yatlarımız falan olurdu. Küçümsedik böyle şeyleri, önemsemedik."

"Bu yüzden kendimizi takdir ederiz." dedi Sinan gülerek.

Sonra yeniden neşeli konulara geçildi.

Gece yarısından sonra yüzlerin rengi soldu. Omuzlara içkinin, sözlerin ve taşkınlığın ağırlığı çöktü. Kül tablaları dolmuş, elbiseler, eşyalar buruşmuştu. Semra'yla Turgut bulaşıkları mutfağa taşıyordu. Semra'nın uzun sarı saçları dağılmış, gözlerinin çevresindeki gri far terle silinmiş, alt kapağa doğru birikmişti. Yorgun gülümseyişini son ana kadar korumaya çalışıyordu. Salona şimdi Joan Baez'in kısık, hüzünlü sesi yayılıyordu. Denizden zaman zaman balıkçı motorlarının gürültüsü duyuluyordu. Herkes koltuklara gömülmüş, bardağında kalan içkiyi bitirmeye çalışıyordu. Son yıllarda yakın arkadaşlarından birkaçının art arda ve birdenbire ölüşünden söz ediyorlardı. Kısa aralıklarla ölen üç arkadaşın da ölüm nedeni kanserdi. Kırk yaşlarının dolayındaydılar.

"Bizim kuşak dökülüyor." dedi Taner.

"Sıra bende galiba." Sinan bardağını elinde sağa sola sallayarak, çevresine gülüseyerek söyledi bunu. Gülümserken gözleri donuk bir sıkıntıyı yansıtıyordu.

Şu anda birden, gecenin derinliğinde, sessizliğinde ölümle yüz yüze gelmiş kazazedeleri andırıyorlardı. Onları gelip kurtaracak bir güç belirmiyordu. Ortak bir durumu yaşadıkları için birbirlerine sokuluyorlar, aynı zamanda birbirlerine karşı bir kırgınlık besliyorlardı. Herkes birbirini bu çaresiz durumun bir parçası olarak görüyordu belki. Birbirlerinin hem desteği hem de engeli olmuşlardı. Birbirlerine benzedikleri için hem rahatlıyorlar hem de birbirlerinden bıkıyorlardı. Her birinin içinde konuşurken, gülerken sıkıntılı bir çırpınış vardı. Şakaları dolu dizgin atlar gibi koşarken sürücüleri yorgun ve yönünü şaşırmış gibiydi. Gösterdikleri neşe uzaktı onlardan. Hep gülmeye yol açacak sözleri arıyorlardı. Birbirlerine karşı yüklendikleri bir sorumluluktu neredeyse bu. Birbirlerine yaşamanın zorluklarını unutturuyorlardı böylece. Bu oyunun gerekçesi vardı. Kendilerinin karşı oldukları bir baskı düzeni hayatı kuşatmıştı. Onlar da büyüklerin cezalandırmak için bir odaya kapattığı çocuklar gibi yaramazlıklarıyla öç alıyorlar ve kapatıldıkları bu odayı bir oyun odasına çeviriyorlardı. Her şeyle oynuyorlardı. Belki dostlukla da oynuyorlardı. Hiçbiri de bu oyunu bozma cesaretini kendinde göremiyordu. Bozarsa çıkardı odadan. Dışarıda ise hayat çekilmezdi ve yalnızlık, ciddiyet, baskı pençesini kaldırmış bekliyordu.

Armağan artık gitmek istediğini söyledi Sinan'a. Son anda Andre elindeki tesbihi çekerek, pırıltısı sönmüş donuk ve duygusuz bakışlarıyla Armağan'a:

"Tabii efendim," dedi. "Evinize gidip şiir yazın, yazmaktan yarar değil, zarar gelir."

Sinan'la Armağan karanlık sessiz sokağa çıkınca bir süre konuşmadan yan yana yürüdüler. Sonra Sinan bu durgunluğa, sessizliğe bir su damlası gibi damlayan kısa bir davranışta bulundu. Armağan'ın kolunu tuttu ve hem sevecen hem sert bir sesle:

"Nasılsın?" diye sordu.

Armağan sokaktaki serinliğin, içinde gevşemiş yaşama duygusunu dirilttiğini duydu ve başını bir an ayışığıyla parlayan gökyüzüne doğru kaldırdı, sonra:

"Şimdi iyiyim," dedi. "Ama az önce bir gurbet duygusuna kapıldım. Askerliğini yapmak üzere şehirde bulunan bir köy delikanlısı gibi duydum kendimi."

Sinan duygulu görünmekten sakınan düz bir sesle:

"Gurbet duygusu bizde de var," dedi. "Kendimizden çok uzaklaşmışız, dönemiyoruz da."

Sinan bu sözlerden sonra sustu. Sinemayı öğrenme tutkusuyla Fransa'da geçirdiği günleri düşündü. Orada daha uzun süre kalma olanağı bulduğu halde, yurda dönmek için dayanılmaz bir özlem duymuştu.

ON İKİ

Almanya'yla Fransa'yı ayıran yüksek dağlardan sarımtrak, ince bir buğu yükseliyordu. Fransız plakalı üç araba kahkahalarla ilerliyor, dönemeçleri geçiyor, sonra görünümün duygusallığı içinde durularak gidiyordu. Kayalıkların, sık ağaçların dibinde beliren göl genç, mavi bir göz gibi süzüyordu onları.

Dağların arasında kıvrıla kıvrıla giden arabaların birindeydi Sinan. Az önce kaldırımları düzgün, yumuşak bir kumaşı andıran durgun şehirde mola vermişler, şarap içmişlerdi. Kahvede ekose kasketli, kırmızı yüzlü taşralılar taburelere ilişmişlerdi. Hayatları kesik kesik ve keyifle söylenen kolay bir şarkı gibi geliyordu insana. Dostça ve alaycı davranışları bir gelenek gibiydi. Bir çocuk dedesiyle oynuyor, ona iri bir balonu atıyor, koşuyor ve sevgi görüyordu. Bir ara balon, yere, Sinan'ın yanına düşmüştü. Sinan birden yerdeki balona ayağıyla hafifçe vurarak, çocuğun oyununa katılmak istemişti. Dedenin sesi sertleşmiş, kaşları çatılmıştı. "Ne yapıyorsunuz öyle?" demişti yaşlı adam. Sinan birden yabancılığının içine saplanır gibi olduğunu duymuştu. Kurallarına bağlı ve bencil bulmuştu birden Fransızları. Bir kadeh daha şarap içmişti.

Arabada Ani'nin elini tutuyordu. Direksiyondaki Jan Jak

ona sıradağları gösteriyor ve dostça bir alayla: "Türkiye'de bulabilir misin böyle güzel yerleri?" diyordu.

Sinan Fransız arkadaşlarını seviyordu. İki yüzlülükten uzak görünüyorlardı. Ruhsal yönden ezik ve çekingen değildiler. Özgürlüğe düşkündüler. Birbirlerinin isteklerine, özgürlüğüne de saygılıydılar. Ama onların düzenle uyumsuzluklarını yumuşak buluyordu Sinan. Türkiye'dekinden daha yumuşak.

Ani'nin alnındaki sarı kaküller pencereden giren rüzgârda uçuşuyordu. Coşmuştu. Eğlenceli bir şarkı söylüyordu. Ötekiler de ona katılıyordu. Sinan gülümseyerek dağlara bakıyordu.

Arabalar tepeye doğru tırmanıyordu. Tepede Alman sınırlarında küçük bir köy vardı. Orada, arkadaşlarından birinin evinde kuzu çevirecekler, dans edecekler ve bu günü çılgın bir şenlikle süsleyecekler, unutulmaz kılacaklardı.

Köy göründü. Çatılar vişne rengi, yeşil, evler beyaz boyalıydı. Bir koyun sürüsü çıktı önce karşılarına. Çoban gülerek "Şansınız var, hava güzel." dedi. Köyün kahvesi de Fransa'nın her yerindeki kahveler gibiydi. Tahta mobilyalı, temiz ve neşeli...

Eğlencenin yapılacağı eve geldiler. Evin dışı eski ve harap görünüyordu ama içi boyalı, iyi döşeliydi. Oraya daha önce varmış arkadaşlarıyla selamlaştılar. Eski bir arkadaşı dudaklarından öptü Ani'yi. Sonra hep birlikte güldüler. Avludaki çukuru kazmaya koyuldular. Sonra dört kişi derisi yüzülmüş kuzuyu getirdi. Gülüşerek kuzuyla ilgili espriler yaptılar. Kuzunun gövdesinde delikler açıp sarmısak ve baharat tıktılar.

Evin içinde de hazırlıklar yapılıyordu. Kızlar tabakları, bardakları çıkarıyor, marulları yıkıyor, alınan şarapları gözden geçiriyordu. Birkaç kişi de salonu bir diskoteğe benzetmeye çalışıyordu. Kırmızı, mor aplikler takıyorlar, salondaki fazla eşyaları boşaltıyorlardı.

Çukurun kazılışı tamamlandıktan sonra ateş yakıldı. Alevler yükseldi. Bitişik evdeki yaşlı karı koca pencerelerinden başla-

rını çıkarıp "fazla ileri gittiklerini" söylediler onlara. Evlerinin duvarlarını karartacaklar, belki de bir yangına yol açacaklardı. Yaşlı karı kocayı yatıştırmaları kolay olmadı. Gençlerin eğlenmelerini doğal karşıladıklarını ancak çılgınlık yapmalarına da göz yumamayacaklarını söylüyorlardı.

Ateşi yatıştırdılar. Özür dilediler. Yaşlı karı koca da başlarını pencereden çekti böylece. Onlara da küçük burjuvalarla alay etmek için bir fırsat daha doğmuştu. Onlardaki mal mülk düşkünlüğüyle dalga geçtiler bir süre.

Yanan ateşin çevresinde şarap içtiler. Biri Tunus anılarını anlatıyor, Tunus yemeklerinden ve Arapların konukseverliğinden söz ediyordu. Fransızlardaki bu yolculuk anıları biriktirme, uzak, egzotik yerlerden izlenimler taşıma tutkusu Sinan'da bir tepki uyandırıyordu. Azgelişmiş ülke insanlarının konukseverliği gurur veriyordu Batılılara. Sinan gözlerini ateşe dikti.

Akşama doğru eğlence havası gittikçe yoğunlaştı. Düşünceler, duygular, davranışlar eğlenceye uyum gösteriyordu. El şakaları yapılıyor, fıkralar anlatılıyordu. Kızlar erkekler sık sık öpüşüyordu.

Hava karardığında bahçedeki ağacın dalları arasından sarkıtılmış mavi ampul yandı. Ateşin üstündeki kuzu sarı pırıltılarla dönüp duruyordu.

Ani, Sinan'ın yanına geldi. Terlemişti ve şimdiden gülmekten yorgun görünüyordu. Onu öptü ve başını omzuna yasladı.

"İyi misin?" diye sordu ona. Sinan gülümsedi. Ağacın altındaki şarap şişesine doğru gitti.

Az sonra kızarmış kuzuyu yukarı taşıdılar. Alay olsun diye dinsel bir şarkıyı seslerini gülünçleştirerek söylediler.

Kuzuyu salonun ortasına yerleştirdiler. Herkes eline tabağını, çatal bıçağını almıştı. Salonun bir köşesinde de küçük bir orkestra kurulmuştu. Gürültülü, çılgın bir müzik başladı ve herkes kuzunun başına üşüştü. Kuzu onu çeviren başlardan

görünmez olmuştu. Bıçaklar, çatallar batıyor, inip kalkıyordu. Sinan oraya yaklaşma isteği duymadı. Anlamsız bulduğundan mı, içini düğümleyen çekingenliğinden ötürü mü, yoksa çelişkili duygulardan mı öyle davranıyordu? Kendisi de tam kavrayamıyordu. Yine de buraya gelmeyi kabul ettiğine göre bu havaya uyum göstermesi gerektiğini düşünüyordu. Oysa içinden yalnızca sarhoş olmak ve eğlenenleri seyretmek geliyordu.

Az sonra kuzuya sokulanlar çatal bıçakları ve tabakları bir yana bıraktılar. Etleri elleriyle koparıp yemeye koyuldular. Yağlı ağızlarıyla kahkahalar atıyorlar, ayakta avuçlarındaki etleri ısırıyorlardı. Bu davranışları sanki onları birbirlerine daha da yaklaştırmıştı. Salon kırmızı, mor ışığa gömülmüştü. O anda nedense eller, yüzler ve parçalanan etler Sinan'a bir benzerlik içinde göründü. Sarhoştu, başını duvara yaslamıştı. Doğallığa, ilkelliğe ve pisliğe yeni bir değer, yeni bir anlam kazandırmaya çalışıyorlardı sanki. Ellerinde et parçalarıyla dans etmeye koyulanlar da vardı. Az sonra ete gösterilen ilgi azaldı. Kuzu parçalanmış, oyulmuş durumda orta yerde kaldı. Zaman zaman yine ona yorgun bir doygunlukla, rastgele bir uzanışla sokulan eller oluyordu. Bir sıkıntı seziliyordu bu gecikmiş ellerde. Sinan da sokuldu kuzuya, tabağına et koydu. Yine duvar kıyısına, loş bir köşeye çekildi. Zaman zaman yanına gelenlerin şakalarına karşılık vermeye çalışıyordu. Ani: "Başkalarıyla dans etmeme kızmazsın değil mi sevgilim?" demişti ona. "Hayır," demişti Sinan. "Dilediğin gibi eğlen."

O anda zaten kimse kimseye bağlı olmak istemiyordu. Çılgınca bir özgürlüğü gerçekleştirmek istiyordu herkes. Müzik, dans hızlıydı. Işıklar da müziğin ritmine uygun biçimde yanıp sönüyordu. Dans edenler sanki kendilerini eritmek, dökmek ve terk etmek istiyorlardı. Çok sarhoş olanlar gidip kusuyor, ıslak yüzleriyle yeniden dalıyorlardı ışığın ve müziğin dalgaları arasına. Sinan bir an Türkiyeli arkadaşlarının yüzlerini ve İstanbul'un görüntülerini yakaladı belleğinde. Ama

uzun süre tutamadı onları. Salondaki yorucu, insanın duygularına acılı bir tadın darbelerini vuran görüntüler birden üste çıktı. Salondaki çırpınışlar nedense mutluluk belirtileri gibi görünmedi Sinan'a.

Dans edenlerden bazıları duvar diplerindeki koyun, ayı postlarına gidip uzanıyor, sevişiyorlardı. Duygular, çığlıklar halinde üstlerine yağıyor ve akıp gidiyordu sanki.

Ani de sarışın bir Alman'la dans ediyorlardı. Dönüyorlar, sıçrıyorlar, zıplıyorlardı. Gözleri perdelenmiş gibiydi. Sinan Ani'yi de kolaylıkla unutabileceğini sezdi birden.

Ayağa kalktı. Başı ağırlaşmış, gövdesi gevşemişti. Basamaklarda kendi adım sesleri ona yalnızlığını duyurdu birden. Bahçeye inince ağacın dibine çöktü. Yorgun başını kuzu için kazılmış çukura doğru eğdi. Kustu. Kustukça beynindeki toz örtüsü kalkıyor ve dağılıyordu sanki. Bu kusmayla kendini ve burada oluşunu da cezalandırıyor gibiydi.

Doğruldu. Bahçe kapısından çıktı. Duvarın dibinden gelen bir ses durdurdu onu. Jan jak'tı bu. Uzun, kıvırcık saçlı, her zaman yüksek sesle, telaşla, taşkınlıkla, küfürlerle konuşan İspanyol kökenli, konyak fabrikasında işçi olarak çalışan bir anneyle, ruh hastası bir babanın oğlu Jan Jak...

Sinan onun yanına, toprağa oturdu. Bir süre yan yana konuşmadan sigara içtiler. Jan Jak uzun, kıvırcık saçlı başını duvara dayamıştı. Ay ışığı terli alnını aydınlatıyordu. Gözlerini bir noktaya dikmişti. Sinan onu hiç bu kadar durgun görmediğini düşündü. Alçak sesle sordu: "Yoruldun mu?"

Jan Jak durumunu değiştirmedi. Ürkek ama onurlu bir fısıltı döküldü dudaklarından:

"Bekliyorum... Deliliği bekliyorum." dedi. "Korkuyorum."

Sinan bir süre söyleyecek söz bulamadan sustu, sonra:

"Gel," dedi. "Ormana doğru yürüyelim. Birbirimize içimizi dökelim."

"Durumumu değiştirmek istemiyorum. O kadar çok konu-

şuyoruz ki zaten, durmadan konuşuyoruz. Yine anlaşamıyoruz gibi geliyor bana. İnsanlar arasında iletişim kurulabileceğine inanmıyorum. Belki ancak sevişirken kısa bir iletişim anı, o kadar... Birlikte ölüme doğru giden, ölümü seçen insanlar arasında belki... Onun dışında, bu anlar dışında çılgın bir yalnızlık içindeyiz. Bu eğlenceler de yalnızlığın verdiği acıdan, öfkeden yapılıyor gibi geliyor bana. Bittikten sonra da insana bir hiçlik, bir boşluk, gereksizlik duygusu veriyor."

"İnsanlardaki bu yalnızlığı bir yazgı olarak mı görüyorsun?"

"Tersini kanıtlayacak bir belirti göremiyorum. Yani bugün her toplumda insanların mutsuz olduklarına inanıyorum ben." dedi Jan Jak.

Sinan parmaklarının arasına bir kibrit çöpü aldı, kırdı: "Bu yalnızlığın toplumun yapısından geldiğine inanıyor musun?"

Jan Jak başını çevirdi ve ay ışığında Sinan'a gülümsedi.

"Hadi," dedi Sinan, "Yürüyelim."

"Yalnız kalmak istiyorum," dedi Jan Jak. "Gecenin bu saatinde, ormanda, kuş cıvıltıları arasında senin felsefeden, politikadan söz etmene katlanamam doğrusu."

Sinan güldü. Kalktı.

"Sana iyi geceler," dedi. "Ben herhalde sabaha kadar buraya dönmem." İçerden gelen keskin çığlıklara ve gitar seslerine doğru çevirdi başını. "Onları duymak benim hoşuma gidiyor." dedi Jan Jak. "Şu anda onları görmek istemiyorum ama seslerini ve müziği duymak istiyorum."

Sinan elini kaldırarak selamladı Jan Jak'ı. Sonra ellerini cebine soktu, yürümeye koyuldu. İnce, yumuşak bir rüzgâr çıkmıştı. Ağaçların arasına daldı. Yapılan eğlenceyi düşünüyordu. Çılgınlığın, uyumsuzluğun ve özgürlüğün bayrağını açınışlardı sanki. Sinan onun altında barınamayacağını anlamıştı. O sıralarda Türkiye'de Demokrat Parti iktidarına

karşı gençlik hareketleri başlamıştı. Sinan heyecanla bekliyordu haberleri. Jan Jak'ın bilincine ise inançsızlığın kırbacı iniyordu.

Sinan kokuları içine çekti. Yanı başından ince bir su küçük tıkırtılarla ilerliyordu. Eğildi. Ellerini akıp giden serin suya daldırdı. Avuçlarını doldurdu. Yüzüne çarptı. Bir karara varabilmesi için belki bu gerilmeyi, bu parçalanmayı en çok duyduğu böyle bir anı yaşaması gerekiyordu.

Dar patika tepeye doğru çıkıyordu. Yurda dönünce bu geceki duygularını anımsamalıydı. Yapmayı tasarladığı filmlerden birinde bu duygulara yer vermeliydi.

Tepeye çıktı. Orman aşağıda kalmıştı. Bir kavağın dibine sokuldu. Ellerini başının altına koyarak toprağa uzandı. Gökyüzü dünyanın her yerine dağılıyordu. Nedense bu çocuksu düşünce değip geçti ona. Gülümsedi. Sonra yine bulutsuz, dingin gökyüzüne bakarak ana dilini konuşma isteği duydu. Yakınında onu duyacak hiç kimse yoktu. Köyün ışıkları sönmüştü. Yalnız Fransız arkadaşlarının dans ettiği evin ışıkları yanıyordu. "Artık buradan gitmeliyim."

Gülümsedi Sinan ve elleri ensesinin altında, otların üstünde, soluk yıldızlara bakarak bir şarkı söylemeye başladı. "Enginde yavaş yavaş günün minesi soldu..." Sesi gittikçe yükseldi. Birden kendi dışına taşan, yükselen, başkaldıran sesini yakaladı ve sustu.

Uyudu.

Çan sesleri gün doğmadan onu uyandırdı. Sırtını kavağın serin, ince gövdesine dayadı. Leylak rengi bir aydınlık titreşiyordu çatıların üstünde. Kuş seslerini dinledi. Adını bilmediği, yabancı, ama gözlerini kamaştıran, dokunulamayacak kadar değerli bir çiçek gibiydi karşısındaki görünüm. Köy uyanıyor ve gülümsüyordu. Güneş birden kilisenin ardından alnını gösterdi. O zaman nedense ağlama isteği duydu Sinan.

Kalktı. Gece tepeye çıkmak için izlediği patikayı buldu. Yeniden tıkalı yollar açılmıştı. Duygularının ve dönüşünün yolları...

Köyün kahvesine geldi. Açılmamıştı daha. Geceki eve girdi. Gün ışığı evdeki canlılığı soldurmuş, eritmişti. Bazı çiftler birbirlerine sarılmışlar, duvar diplerinde bitkin uyuyorlardı. Bazıları yarı uzanmış, kırık, isteksiz bir sesle tartışıyorlardı. Salonun ortasında ise iri yarı Jilber gitar çalıyordu. Gözleri kapalıydı. Sesi zaman zaman baykuş sesini andırıyordu. İnliyor, kendi çığlığının arkasından sürükleniyordu.

Az sonra onu bir psikiyatri kliniğine götüreceklerini, orada ona uyku kürü yaptıracaklarını söyledi Ani. Jilber iki saattir durmadan böyle ağlayarak gitar çalıyordu.

Sinan Armağan'ın elini tuttu ve derin bir iç çekişten sonra gülümsedi:

"Her yerde gurbette gibiyiz biz..."

ON ÜÇ

Sinan, İstanbul karşısında çocuksu şaşkınlığını ve merakını henüz yitirmemiş Armağan'a bu şehirdeki uykusuz gecelerin serüvenini gösteriyordu. Armağan bu şehre geldiğinden bu yana ilk olarak koşuya çıkıyor, engel aşmayı öğreniyor gibiydi.

Gece yarısından sonra Beyoğlu'ndan geçmek hayatın kumaşına ayrı bir parça eklemek gibi geliyordu Armağan'a. Sinan ise bu şehrin özelliklerine ve gecelerine yerleşmişti. Armağan loş kaldırımda kabarık sarı saçlı bir kadının attığı sinirli kahkahayı, uzak ve karışık bir durumun habercisi olarak karşılıyor, çekingen bir ilgiyle bakıyordu. Caddeler, kaldırımlar bu saatlerde erkek karartılarıyla doluydu. Savrulan kollar, yalpalayan ya da hızlı hızlı atılan birbirine karışan adımlar, dalgın, hüzünlü ya da kahkahalarla sarsılan yüzler erkeklerindi. Gece erkek kılığındaydı. Zaman zaman bir arabanın arka camından süslü bir kadın başı seçiliyordu.

Sinan: "Koluma gir istersen." dedi Armağan'a. Armağan onun kolunda bu karaltıların arasından geçerken onun yardımıyla pasaportsuz olarak bir sınırı geçiyormuş gibi bir duyguya kapıldı. Erkekler böyle geç saatlerde rastladıkları onun gibi bir kadını kendi ülkelerine sızmış bir casus gibi görüyorlardı san-

ki. Kadının sorumluluğunu yüklenmiş durumda olan erkeğe de sitemle bakıyorlardı. İstanbul'un orta yerindeki bu cadde gece taşra şehirlerinin caddelerinden daha çok hoyratlık doluydu. Armağan İstanbul düşlerinde yanıldığını anlıyordu artık.

Eve dönmek istediğini söyledi Sinan'a:

"Uykum var," dedi. "Erken uyumaya alışkınım, yoruldum."

"Bu kadar düzenli yaşayan insan şair olamaz. Boz şu düzenini." dedi Sinan alaylı bir biçimde. Onu bir tavernaya götürmek istediğini söyledi.

"Öyle yerlere hiç gitmedim." dedi Armağan.

"İnsanları daha iyi tanımaya çalış. Sarhoşları, sabahlayan insanları, her sınıftan, her çeşit insanı tanı."

Bunu söylerken sevecen ve buruk, yorgun bir gülümseme vardı yüzünde. Armağan birden içindeki ürkekliğin ve tedirginliğin dağıldığını duydu. Şu anda, onu kapanık ve düzenli bir hayatın içinde tutan duygunun kirlenme korkusu olduğunu seziyordu. Benimsediği insanların hayatına yaklaşmaktan, yanlışlara, aykırılıklara bulaşmaktan korkuyordu. Annesine verdiği bir sözdü sanki bu: "Özgür olacağım ama temiz kalacağım." Oysa Sinan şimdi onu bu tehlikeden koruyabilirmiş gibi geliyordu ona. Çünkü hayatla, insanlarla, sanatla ilgili çok şey biliyordu o. Kurallara bağlı kalmayan bir hayatın insanıydı. İstanbul'un kalabalık, geniş, düzensiz, özgürlük ve rastlantı dolu görünümü onun kişiliğinin de resmi olmuştu. Çeşitli uygarlık izlerinin iç içe olduğu bir hayatın insanıydı o.

"Olur," dedi. "Nasıl istersen."

Yağmur çiselemeye başlamıştı. Hava soğuktu. Belki de yağmur kara çevirecekti. Sinan'la şimdi sıcak, kapalı bir yerde birlikte olmak Armağan'a bir mutluluk olarak göründü.

Loş, ıssız bir ara sokakta, kıyısından koyu pembe bir aydınlığın sızdığı, küçük oymalı bir kapıyı açtı Sinan. Armağan bir resimle karşı karşıya kalmış gibi oldu. Sis içinde dağınık insan çizgileri...

Basık tavanlı, küçük bir yerdi. Masalarda sırtlarını kamburlaştırarak oturmuş erkekler alçak sesle konuşuyorlardı. Konuşmaları bir keman sesi örtüyordu. Masaların üstünde buğulu içki bardakları vardı. Alkol bakışlara, gülümsemelere, havaya yayılmıştı. Zafer kazanmış hırslı bir kumandan gibi burayı ele geçirmişti.

Armağan oturduğu yerden bir resmi seyreder gibi bakmaya koyuldu. Sinan elini uzattı. Onun bileğini tuttu. Başparmağıyla okşadı.

"Güzelsin." dedi.

Armağan ona belli belirsiz bir gülümsemeyle karşılık verdi. Bu söz içinde ılık bir esintiyi andıran bir hoşnutluk uyandırdı. Ama o anda bu sözden daha kurtarıcı bir söz beklediğini sezdi. Bu söz ona keman sesinin, bu anın, bu yerin, bu loşluğun kolaylaştırdığı bir söz olarak göründü. Daha geniş anlamlı, daha yakın bir söz bekliyordu belki. Barın önündeki yüksek taburelerde üç erkek, iki kadın vardı. Kadınlar sarı saçlıydı. Birinin saçları beline kadar iniyordu. Gülüyorlardı. Dudaklarındaki ruj rengi buradaki bütün renkleri bastırıyordu. Armağan, Sinan'ın bu sözüyle kadınların gülüşü arasında bir uyum görüyordu, ama yükselmek isteyen kendisi için bu sözü küçümsüyordu.

"Buraya da sanatçılar mı gelir?" diye sordu.

"Genellikle aktörler, bazı ressamlar, bir de rantiye entellektüeller. Ben uzun süredir gelmemiştim. Temiz bir yer ama."

"Ben herhalde bir daha gelmek istemem. Açık yerleri seviyorum. Doğayı seviyorum."

"Derin sıkıntı yok sende. Sağlıklısın. Ben yirmi yaşlarımda doğayı seviyordum."

Sinan açıklamaması gereken bir sırrı açıklamış gibi tedirgin oldu ve hemen içkisine uzandı. Sonra Armağan'daki bu kendini koruma eğilimine karşı saldırıya geçti.

"Belin ince mi?" diye sordu ona.

Armağan yine gülümsemeye çalıştı ve sırtını kamburlaştırarak dirseklerini masaya dayadı:

"Niye bana düşman gibi davranıyorsun?" diye sordu.

Sinan yarım, karışık bir gülümsemeyle baktı ona:

"Şu anda seninle yatma isteği duyuyorum."

Armağan iskemlenin arkalığına dayandı. Bir an bakışlarını önündeki içki bardağına doğru topladı. Bardağı eliyle kavradı. O an duygularını bastıran ağır bir kapağın aralandığını, zaptedilmiş bir suyun bu kapağı devirip fışkırmaya, taşmaya hazırlandığını sezdi. Başkalarını, sesini, ellerini gizleme isteği duydu. Bir korku sarmıştı içini. Sinan'a değen gölgeli ela gözleri birden uzağa, öteki masalara, barın yüksek taburelerinde oturanlara kaydı. Bir kadınla bir erkeğin omuzları birbirine dokunuyordu. Gülüyordu erkek, kadının sesi yırtılan bir kumaşı andırıyordu. Armağan yanan avucuyla bardağı kavradı. Yardım ister gibi Sinan'a baktı, sonra gülümsedi:

"Yakın olalım... Nasıl anlatsam... Kardeş gibi... Yani bir tuzak gibi olmasın. Çok karışık..."

"Karışık olan ne?"

"Kirli olan, temiz olan... Özgürlük ve ahlak, çok karışık..."

"Amma da felsefe yapıyorsun!"

"Anlamak istiyorum."

"Kendine çok değer veriyorsun."

"Ama kendime değer vermezsem hiçbir şeye değer veremem."

"Kendine fazla değer verirsen de başkalarını değersiz görmeye başlarsın."

"Öyle mi yapıyorum?" diye sordu Armağan.

"Evet." dedi Sinan.

"Anlamıyorsun beni," dedi Armağan. "Korkuyorum."

"Korkuyor musun? Hoppala! Neden?"

"Alay etme," dedi Armağan. Gülümsedi. "Ben çok baskı altında yetiştim. Şimdi... Bozulmaktan, yozlaşmaktan korkuyorum. Bana kardeşinmişim gibi davran... Anlatamıyorum..."

Sinan bir an gözlerini kısarak ve sigarasından derin bir soluk alarak baktı ona. O sırada yanlarından geçen, beyaz saçlı, yorgun görünen bir adamla selamlaştı.

"Merhaba üstad."

Adam ikisini de sevecenlik ve saygı taşıyan bir gülümsemeyle selamladı. Sonra bara doğru zorlukla yürüdü. Bir tabureye oturup sırtını kamburlaştırdı. Bir içki istedi. Bir süre başını önüne eğerek hiç kıpırdamadan öylece durdu.

"Bu adam kanserli," dedi Sinan. "Sık sık İsviçre'ye gidiyor. Galiba yakında ölecek. Her gece buralarda sabahlıyor. İyi bir avukattı."

"Yalnız mı yaşıyor? Çocukları falan yok mu?"

"Yok. Çok güzel bir evi var. Tarabya'da tepede, ormanın içinde."

Armağan yeniden bara baktı. Adam bardağına yeniden içki koyduruyordu. Armağan birden duygularının katılaştığını sezdi:

"Ölürse ölsün," dedi. "Bir sürü genç, temiz insan sokaklarda vurulurken bu adama mı acıyacağım?"

"Öyle düşünmemelisin," dedi Sinan. "Acırsın ya da acımazsın, önemli değil, ama mekanik davranma. Bu adam laçka bir insandır belki, belki umutsuzluktan, belki yalnızlıktan, belki zenginlikten laçkalaşmıştır. Ama mutsuz ve acı çeken bir insan işte... Üstelik iyi insandır. Saygılıdır, kibardır, kimseye bir kötülüğü yoktur. Yakından tanısan sevebilirsin."

"Böyle bir insanı yakından tanımak istemem ki..."

"Sen şair olamazsın."

"Ama ben böyle insanların şiirini yazmak istemiyorum ki..."

"Önemli olan insanları tanıyabilmektir. Bu insanları tanırsan belki daha devrimci şiirler yazarsın." Sinan bu sözleri söylerken kızgınlık ve alayla gülümsemişti.

"Devrimcilikle alay eder gibi konuşuyorsun. Sen devrimci değil misin?" diye sordu Armağan.

"Ben sizler gibi devrimci değilim. Ben bir burjuvayı da sevebilirim. Onun insanlığını sevebilirim. Sınıfsal konumuna karşı olabilirim ama böyle bir insanın bazı değerleri varsa onu sevebilirim."

"Ben sevemem." dedi Armağan.

"Aşağılık duygusundan belki."

"Kökenimden ötürü belki."

"Devrimci düşünceler taşıyan bir burjuvaysa..."

"Senin gibi..."

"Ben burjuva değilim."

"Burjuvalar gibi yaşamayı seviyorsun."

"Tabii olanaklarım olunca rahat yaşamayı severim. Senin de paran olsa sen de istersin."

"Burjuvalar gibi yaşamayı istemem. O parayla başka işler yapmak isterim."

O sırada masaların arasında dolaşan papyonlu, siyah elbiseli, yaşlı ve şişman kemancı onların masasına gelmişti. Gülümseyerek onlara sokulup başını eğmiş, romantik bir parça çalıyordu. Sinan da ona saygıyla gülümsüyor ve hoşnutluğunu gösteriyordu. Armağan gitgide daha da tedirgin olduğunu duyuyor, kalkıp gitmek, bu aykırılıktan, bu çelişkiden kurtulmak istiyordu. Kemancıya bakmamakta direniyordu. Kemancının durumundan, kendi durumundan utanıyordu. Kemancı, parçasını bitirip yanlarından ayrılırken Sinan adamın eline para tutuşturdu.

"Kalkalım artık," dedi Armağan. "Saat beş oldu. Çok yoruldum. Hayatımda ilk olarak böyle bir gece geçirdim."

Sinan elini uzatıp onun yüzünü okşadı:

"Taşralı," dedi. "Ama senden hoşlanıyorum."

Ayağa kalınca Armağan çizgilerin, yüzlerin bulanıklaştığını, birbirine karıştığını, içinin oyulduğunu duyar gibi oldu. Elini alnına götürdü:

"Sarhoş oldum," dedi. "Çok kötüyüm. İçim bulanıyor."

Sinan onu kolundan tuttu. Tuvalete doğru götürdü.

"Gir. Parmağını boğazına sok. Kus. Açılırsın."

Armağan aynada bir an kendi yüzüne başkasının yüzüymüş gibi baktı. Eğildi, kustu. İçini bir utanç kapladı. Sabahlayan, sarhoş bir kadındı şimdi. Aynada bir an kendi yüzünün üstünde bir başka yüzün çizgileri titreşti. Yorgun, hasta ve tiksinti dolu, yaşlı bir yüz... Uzaktaki annesinin yüzü... Kusarken gözlerinden yaşlar geliyordu. Yüzünü yıkarken Sinan içeri girdi. Cebinden bir mendil çıkarıp onun yüzünü kuruladı. Armağan ağlıyordu. Sinan onun saçlarını okşuyordu.

"Olur böyle şeyler," dedi. "Lise talebesi değilsin ki..."

Armağan dönen başını nasıl olduğunu bilmeden Sinan'ın omzuna yasladı. Alnı onun boynuna değdi. Onun teninden kendi tenine doğru bir aydınlığın, bir suyun aktığını duyar gibi oldu. Sanki birbirlerine değdikleri noktada bir kapı açılmıştı. Armağan konuşamıyordu. Şu anda zıtlıklar, tehlikeler, kavgalar, hileler, hastalıklarla dolu karanlık bir şehirde ince bir dala konmuş bir serçe gibiydi kumral başı. Öyle sessizce ağlayarak bir süre durdu. Sinan'ın kolları anlayışla, sevgiyle omuzlarını örtmüştü.

"Açıldın mı? Çıkalım mı?"

Armağan başını yavaşça kaldırdı. Gülümsemeye çalıştı:

"Evet."

Masaların arasından geçip kapıdan çıkmak üzereyken Sinan bir an geride kalıp, bardaki yaşlı adamla konuştu. Sonra Armağan'ın yanına gelip kolunu tuttu, çıktılar.

Kar serpiştiriyordu. Bir çiniyi andırıyordu hava. Keskin, koyu bir mavilik... Sokağı konuşmadan, kar tanelerine baka-

rak, kol kola geçtiler. Caddeye çıkınca tek tük adamlara rastladılar. Onlar da sarhoş görünüyorlardı. Sinan:

"Fuat bey bizi davet etti, hani az önce konuştuğum yaşlı adam," dedi. "Doğum gününü kutlayacakmış. Çok üsteledi. Gelecek misin?"

Armağan o an Sinan'ın yakınlığına, sevecenliğine bir boyun eğmeyle karşılık verdi. Uzaklara bakarak:

"Nasıl istersen..." dedi.

ON DÖRT

Alana kadar konuşmadan yürüdüler. Koyu mavilikte ağaçların dal uçlarında takılıp kalmış kar yumakları parlıyordu.

"İlk olarak sabahlıyorum." dedi alçak sesle Armağan. Ağaçlara baktı.

"Çok güzel..."

"Seni evine bırakayım mı?" diye sordu Sinan. Armağan bir an gözlerini eğdi, sustu. Sonra:

"Bir şey istesem yapar mısın?" dedi.

Gülümsedi Sinan:

"Söyle. Belki yaparım."

"Eve dönmek istemiyorum. Hava aydınlanıncaya kadar dolaşalım."

"Donarız dışarıda. Seni benim eve götürmek isterdim..."

Armağan yüzünü ondan gizlemek ister gibi başını başka yana çevirdi.

"Ama bu saatte götüremem. Oğlum var evde..."

"Ne istiyorum biliyor musun?"

"Ne istiyorsun?"

"Vapura binmek istiyorum."

"Hangi vapura?"

"Hangisine olursa olsun. İlk vapura."

Sinan onun kolunu tuttu, hafifçe sıktı. Gülümsedi:

"Çattık... Romantik şair..."

Durakta ilk otobüsün kalkmasını beklediler. Başkaları da geldiği durağa. Ceketlerinin, paltolarının yakalarını kaldırmış, ya da ağızlarını yün atkılarla örtmüş erkekler... Sabahlayanlarla, yeni uyanmış olanlar, işlerine gidenler birbirlerinden kolaylıkla ayırt ediliyordu. Armağan kendi durumunun anlaşılacağından ürktü bir an.

Loş ışıklı boş bir otobüse atladılar. Otobüsün koltukları, demirleri ısınmamıştı daha. Armağan'la Sinan arkalarda bir yere oturdular. Ellerini ceplerine soktular. Sustular yeniden. Armağan bir an alnını cama dayadı, gözlerini yumdu. Birden az önceki bulantı bir sıcaklıkla yeniden uyandı içinde. Yüzünü buruşturdu. Sinan onun cebine soktuğu elini çıkardı avucuna aldı:

"Şişt... Aç gözlerini... Uyuma. Madem serüven istiyorsun ilk vapura bineceğiz işte..."

"Peki." dedi Armağan. Başını dik tutmaya çalıştı:

"Çok yorulduk değil mi?"

"Ben alışkınım," dedi Sinan. "Ama böyle sabah sabah ilk vapura binmek aklıma gelmemişti doğrusu."

"Senin istediğin yerlere gittik. Şimdi de benim istediğim yerlere gidelim. Köprü'ye, Boğaz'a..."

"Şaire hanım..." Alaylı alaylı gülümsedi Sinan. Otobüs köprüye yaklaşınca:

"Hava sisli," dedi. "Belki de vapur kalkmaz."

"Eyvah!" dedi Armağan. Hafifçe dudağını ısırdı. "Ne yaparız?"

"Bir çorba içer, döneriz."

Hava aydınlanıyordu artık. Köprü hızlı hızlı yürüyenlerle dolmuştu bile. Bazı ışıklar hâlâ yanıyordu.

"Bu kadar erken görmemiştim İstanbul'u." dedi Armağan.

"Ben de bu saatlerde buraya hiç inmedim galiba."

"Bak vapurlar çalışıyor. Demek ki sis o kadar çok değilmiş."

"Evet." dedi Sinan.

Yeniköy'e kadar giden ilk vapura bindiler.

"Yukarı çıkalım." dedi Armağan. Yeni, dipdiri bir mutlulukla parladı yüzü. Sinan ise yorgunluğunun kıyısından gülümsedi ona.

Karşı kıyıları gören bir pencere yanına oturdular. Sinan sigarasını yaktı ve dalgınlaştı. Birden bu gezinti artık zamanı geçmiş, anlamı yıpranmış bir duygusallıkla yüklü, gereksiz, yapmacık bir gezinti olarak göründü ona.

"Midem çok ağrıyor..." dedi. "Çok içmişim..."

Armağan baktı ona. Bir şey söylemek istedi. Söyleyemedi.

Vapur kalktı. Armağan sis örtüsünün altında güçlükle seçilen karşı kıyılara bakıyordu. Sinan sıkıntıyla üflüyordu sigara dumanını. Kıyılar, deniz, günün ağarışı, onu ilgilendirmiyor gibiydi. Yeniden yalnızlığıyla çevrilmişti. Armağan'ın çocuksu coşkunluğu ve hayatı keşfetme heyecanı birden sıkıntı vermişti ona. Az önceki şiirsel köpük dinmiş, çekilmişti. Yeniden dibe doğru bir iniş başlamıştı onun için. Bir kadınla giriştiği her yakınlık sonunda onu bu inişle baş başa bırakıyordu. Yorulmuştu ve yeniden kendi hayatının gizli umutsuzluğuna çekilmek ve hiçbir yenilik aramadan yaşamaya devam etmek istiyordu. Her yenilik kısa sürede eskiyordu bu umutsuzluğa çarpınca. Yıllardır kimsenin kimseye mutluluk getiremeyeceğine inanmıştı.

Ayrıldığı karısı: "Duygusuz bir insansın sen." diyordu Sinan'a. Onun uzak ve kayıtsız davranışları karşısında taşkın tepkiler gösteriyordu. Bir gece davetliler gittikten sonra masanın üstündeki bardakları yere fırlatmıştı. Bir başka gece kendini balkondan atmak istemişti. Durulduğu zamanlar resim çalışmalarına dönüyordu.

Sinan bazı geceler onun gönlünü almak için onunla bir gece kulübüne gidiyordu. Karısı onunla yeniden dostluk kurmanın sevincine kapılıyor, ona durmadan bir şeyler anlatmak istiyordu. Kadın arkadaşlarının sırlarını açıyordu ona. Sinan yeniden onun sözlerini üstüne yağan tozlar gibi görüyor, bu toz yağmurundan kaçıp kurtulmak istiyordu.

"İşte güneş doğuyor." dedi Armağan. Sinan kuru bir sesle:

"Evet." dedi.

"Çok mu yorgunsun?"

Armağan solgun, ince yüzünü ona yaklaştırdı:

"Hı? Söylesene."

"Evet."

Armağan sustu ve bir yanlışlık korkusuyla ürperdi. Aralarına birdenbire damlayan bu sıkıntı bir yanlışlığı mı gösteriyordu? Neyin yanlışlığıydı bu? Sabahlamanın, duygulanmanın, bir serüvene çıkmanın yanlışlığı mı?

Az sonra karşılarına yirmi yaşlarında, sarışın bir erkek oturdu. Kollarına kısa gelen, omuzlarını sıkan, tek düğmeli, mavi eski bir ceket giymişti. Tırnakları geniş ve yuvarlaktı, dipleri siyahtı. Elini çenesine dayıyor, bir an dışarı bakıyor, sonra elini çekiyor, sigarasından sık soluklar alıyor, kaçamak bakışlarla Armağan'a, Sinan'a bakıyor, bacaklarını topluyor, öteki yolcuları süzüyor ve yüzünü denize doğru çevirip dalgınlaşıyordu.

Bir sonraki iskelede bir başkası geldi, sarışın delikanlının yanına oturdu. Esmerdi. Otuz yaşında falandı. Siyah, gür bıyıklarını yukarı doğru kıvırmıştı. Üstünde askerlerin giydiği yeşil parkalardan vardı. Armağan'a baktı. Bakışlarında hınç, istek, alaycılık ve utangaçlık vardı. Yeni gelen esmer adam, ötekiyle, sarışın delikanlıyla konuşmaya başladı. Onları gören, az önce vapurda tanıştıklarını, birbirlerinin adını bile bilmediklerini çıkaramazdı. Birbirlerine iki akraba, ya da iki arkadaş gibi davranıyorlardı.

Esmer olanı bu aralar işsiz olduğunu, biletini gidiş dönüş

aldığını ve vapurdan inmeden Yeniköy'e kadar gidip geri döneceğini söylüyordu. Sarışını güldü. Gülerken ağzını kapamak ister gibi yapıyor ve yüzünü başkalarından gizlemeye çalışıyordu.

Esmer olan ona burada sigara içmenin yasak olduğunu söyledi:

"Bak," dedi. "Orada levhası var."

Öteki boşver anlamında başını salladı. Esmeri:

"Geçen gün bizim bir arkadaştan elli lira ceza kesmek istemişler, o da param yok, demiş. Param olsa vapura binmem, uçağa binerim, demiş." Güldüler.

"Sigara yeri orası." diyordu esmeri, dışarıyı göstererek. Göz ucuyla Sinan'a bakıyordu.

"Burası çekirdeklik mi?" diye sordu sarışını. Sarsılarak ve yüzü kızararak güldü.

Bir ara gülüşmeleri kesildi. Daha alçak sesle konuşmaya başladılar.

"Bu düzende böyle..."

Sarışınıydı bunu söyleyen. Armağan onun bu sözleri hangi cümleden sonra, niye söylediğini anlayamadı.

Esmeri bu sözlerden sonra alay eder gibi üstten baktı:

"Senin düzenle işin ne?"

Sarışın daha alçak sesle konuştu:

"Doğuda da fabrika kurulmuş olsa daha iyi değil mi? Buralar bize yaramaz... Barakalarda, gecekondularda... Herkesten uzak..."

"Tabii fabrikalar burada kuruluyor. Çünkü burada deniz var." dedi esmeri.

"Orada da dağlar var," dedi sarışını. Birlikte güldüler.

Armağan da Sinan'a bakıp gülümsedi ama Sinan o anda uzaklara, belirsiz bir noktaya bakıyordu. Onların sözlerini duymuyormuş gibiydi.

Bir süre sustular. Sonra esmeri, sarışının kulağına doğru

eğilip bir şeyler söyledi. Birlikte sarsılarak gülmeye başladılar. Çok gülüyorlardı, ama sessizdi gülüşleri. Armağan onların gülüşmelerinin nedenini anlamaya çalıştı. Kanepenin öteki ucunda eflatuna çalan saçlarıyla tepesinde iri bir topuz yapmış, orta yaşlı bir kadın oturuyordu. Kulağında küpeleri parlıyordu. Ellerini iri göğüslerinin altında kavuşturmuştu. Bedeninin üst kısmını dimdik tutuyordu. Üstten bakıyordu çevresine. Esmer adam vapur daha çok sallanırsa kadının üstlerine düşeceğini söylüyordu. Sarışın eliyle alnını ovarak ve bu kadar çok gülmekten utanır gibi gülüyordu. Sonra duruldular.

"Canım çok sıkılıyor."

Sarışındı bunu söyleyen. Ellerini öne doğru uzatıp hafifçe gerinmişti. Armağan yeniden dönüp Sinan'a baktı. Sinan yine dalgındı.

"Ben..." diye kekeledi Armağan. "Dışarı çıkmak istiyorum... Güverteye..."

"Bu soğukta mı?"

"Tek başıma çıkmak istiyorum." dedi alçak sesle Armağan. Kalktı. Başı dönüyordu. Dirseklerini pencere kıyılarına dayamış sigara içen birkaç erkek süzdü onu. Armağan güvertenin kapısını açtı. Havanın taze ayazı birden konuğunu sevinçle karşılayan bir insanın kolları gibi geldi ona. Ondan başka dışarıda kimseler yoktu ve kar dinmişti. Uzakta, bulutların bıraktığı açıklıktan güneşin kızıllığı yayılıyordu.

Armağan çenesini parmaklığın soğuk demirine yasladı. Birden gözleri doldu. Aynı anda arkasındaki kapının hızla açıldığını duydu. Sinan'dı ve yüzü bir öfkeyle gerilmiş gibiydi. Hızla yaklaştı Armağan'a. Kolunu tuttu:

"Ne yapıyorsun, dışarıda? Bu soğukta? Ne yapmak istiyorsun?" Sesi boğuk ve heyecanlıydı. Armağan gözlerine dolan yaşları tutmaya çalıştı. Çocuksu bir şaşkınlıkla:

"Hiç..." diye mırıldandı. "Denize bakıyorum."

Sinan onun kolunu bıraktı. Tok bir sesle:

"Sen bir daha böyle içki içme," dedi. "Bir daha da böyle sabahlama."

Armağan yeniden yüzünü yaklaştırdı ona. Omzuna doğru sokuldu:

"Pişman değilim ama..." dedi. "Yalnız, söylesene, niye sıkılıyorsun?"

Sinan da ona çevirdi yüzünü. Yüzündeki ağırlık, koyuluk açıldı, hafif hafif çözüldü. Gözleriyle gülümsedi bir an, Armağan birden bu açıklıktan ona ulaşmak için biraz daha sokuldu:

"Sana yakın olmak istiyorum," dedi. "Sana yakın olmak istiyorum. Ama sen kendini gizliyorsun."

Sinan dudaklarını hafifçe yanağına değdirdi onun.

"Benim eve gidelim," dedi gülümseyerek.

Armağan sustu, sonra cesaretle gülümsedi:

"Giderim," dedi. Durakladı, "Ama..."

"Tamam," dedi Sinan. "Söz veriyorum. Taşralı bir kızsın sen. İnelim vapurdan. Ben üşüyorum. Eve telefon ederim. Tan çıkmışsa gideriz."

"Olur." dedi Armağan. Birden İstanbul'da olduğunu, artık istediği şeyi yapmasına kimsenin engel olamayacağını düşündü. Bir erkeğin evine gitmekle İstanbul'da olduğuna inandıracaktı kendini. Duyduğu yalnızlık bitecekti. Korkunun karanlığından, özgürlüğün aydınlığına çıkıyormuş gibi başını hafifçe göğe doğru kaldırdı. Sabahtı artık.

ON BEŞ

"Karından niye ayrıldın?"

Bu soruyu sormadan önce Armağan bir yandan başının altındaki yastığı düzeltiyor, bir yandan da Sinan'ın yaptığı şakaya gülüyordu. Aralarındaki yakınlık mutluluğa bürünmüştü artık. Sinan çay getirmiş, pikaba bir plak koymuştu. Bazı anılarını anlatmıştı gülerek. Askerlik anılarını ve bazı kadınlarla ilgili anılarını... İri yapılı, zengin bir kadınla kurduğu ilişkiyi anlatırken çok gülmüştü. Kadının evinin duvarlarında müstehcen fotoğraflar vardı. Kadın çok zengindi. Evi antika eşyalarla doluydu. Bu kadar zenginliği nasıl edindiği de anlaşılmıyordu. Ayrıldığı kocasından mı, babasından mı geliyordu bu zenginlik? Bilmiyordu Sinan. Çok şık ve gösterişli bir kadındı. Bir arkadaşının evinde, bir arkadaş toplantısında rastlamıştı ona. Kadın: "Beni eve kadar götürür müsünüz?" demişti. "Tabii" demişti Sinan.

"Yatak gibi kadındı." diyordu Sinan, ondan söz ederken. Kadın onu evine götürür götürmez hemen yanına sokulmuştu. Sinan on beş gün kadar her gece onun evine gittiğini, onunla seviştiğini, ama onunla hemen hemen hiç konuşmadığını anlatıyordu. Kadın, "Hiç romantik değilsin." diyerek sitemlerde bulunmaya başlamıştı. Güzel kokular sürünüp, seksi elbiseler giyiniyordu. Sinan bir gece, on beş günün son gecesi onu çok

gülünç bulduğunu, süslü elbiseleri ve seksi davranışlarıyla bir masal cadısı gibi görüverdiğini anlatıyordu. Gülüyordu Sinan. Birçok kadınla ilişkisinin sonunda bu anlamsız ve gülünç bir durumla karşı karşıya olma duygusuna kapıldığını anlatıyordu.

"Sosyete kadınlarıydı çoğu." diye ekledi ve Armağan'a dostça göz kırptı. Armağan da işte o anda o soruyu sordu:

"Peki karından niye ayrıldın?"

Başının altındaki yastığı düzeltti. Divana uzanmıştı. Sinan rahat davranmasını istemişti ondan... Gülümsedi. Sinan'ın açıklamasını bekliyordu.

Sinan sustu ve Armağan'a belli belirsiz bir kızgınlıkla baktı. Zincirin bir halkası kopmuştu sanki. Bir boşluk oldu. Sonra Sinan geldi, onun yanına uzandı. Bir süre kıpırdamadan durdu. Sonra yüzünü Armağan'a çevirdi. Birbirlerine baktılar. Sinan elini uzattı, onun yüzünü okşadı. Armağan da ürkerek ve kendinden kaçmak ister gibi kollarını onun boynuna doladı. Sinan onun bluzunu çıkarmak istedi.

Armağan onu durdurdu. Sinan:

"İlkellik bu..." diye fısıldadı gülümseyerek. "Hani özgür olmak istiyordun?"

"Olacağım..." diye fısıldadı Armağan. "Birdenbire değil."

"Peki..." dedi Sinan...

Armağan başını onun kolunun üstüne koydu. Tavana dikti gözlerini.

"Eksik bir insan mıyım korktuğum için? Gözümde büyüttüğüm için... Böyle bir şey yapamazdım ki..."

"Sus." dedi Sinan.

Sustular. Sonra Sinan Armağan'ın az önce sorduğu soruyu hatırladı.

"Her şeyi yapmacık geliyordu bana... Çok zengindi..."

Armağan şaşkınlıkla çevirdi ona yüzünü. "Kim?" diye soracak oldu. Birden Sinan'a az önce sorduğu soruyu anımsadı o da. Sinan sustu sonra. Başka bir şey açıklamadı.

ON ALTI

Sinan Armağan'ın pürüzsüz, yumuşak soluk alışverişlerini dinliyordu. Sakin ve açık bir düzlüğü andırıyordu uykusu. Engebeli, karışık düşlerin izini taşımıyordu. Lekesiz gözkapakları yaşamanın anlamını hafifletiyor, yalınlaştırıyordu sanki.

Armağan'ın soluğunun hafif fısıltısından bir rüzgârın uğultusuna geçti Sinan. Yirmi iki yıl kadar önce esen bir rüzgârın uğultusuna...

İnci siyah kazağıyla yanında yürüyor, yüzüne doğru uçuşan saçlarının arasından gülümsüyordu. Fransız lisesinde öğrenciydi. Bir fabrikanın arkasında geniş bir açıklıkta yürüyorlardı. Onun ince bedeni rüzgâra zorlukla dayanıyordu. Sinan onu elinden tutmuş, sert rüzgâra karşı yürüyordu. Seslerinde, bakışlarında şiir parçaları uçuşuyordu.

"Nedir o?" diye sordu İnci, ürkek bir fısıltıyla. Önlerinde sisten, buğudan oluşmuş gibi görünen beyaz, uzun bir cisim kıvrıla kıvrıla yuvarlanıyordu. Koştular arkasından. Beyaz cisim de rüzgârda koşuyordu. Sinan atıldı, tuttu onu. Birlikte incelediler. Uzun, boru biçiminde bir plastik torbaydı bu. Yakındaki fabrikadan kaçmış, tek başına rüzgâra yakalanmıştı. Bu ıssız, uğultulu açıklıkta İnci olağanüstü bir görüntüyle karşılaşmış

gibi, büyülenmiş gibi ona bakıyordu. Bu cisme gerçek anlamını yakıştıramıyordu bir türlü. Dalgınlaşmışlar, sessizleşmişlerdi. Plastik torbanın içi havayla dolmuştu. Upuzundu. Sinan'ın elinde göğe doğru uzayıp gidiyordu.

"Onu şu ağacın dalına bağlayalım." diye fısıldadı İnci. Onu yapraklarını dökmüş bir ağacın dalına zorlukla bağladılar. Şimdi daha da olağanüstü, daha da düşsel görünüyordu. Sinan İnci'nin elini tuttu, avucunda sıktı. İnci başını onun omzuna dayayarak, heyecan içinde ağacın dalında sallanan şiirli, garip ve acıklı cisme bakıyordu. Bir tapınma içinde gibiydi. Bir duyguya, bir belirsizliğe, gerçeği aşan bir görüntüye karşı bir tapınma içinde gibiydi. Aralarında derin bir sır oldu bu. Onları birbirine bağladı. Ayrı, küçük bir ülke gibi olan o kahvede sık sık buluştular. İnci uzaklara gidince ona mektuplar yazdı. İnci'nin mektupları bağlantısız çağrışımlar ve anlamsızlıkla süslenen sözlerle doluydu. Günlerini nasıl geçirdiğini, yaşadığı hayatın nasıl olduğunu anlatmıyordu. Hayatın gündelik gerçeğini küçümsüyordu sanki. Siyahlar giyinmeyi seviyordu. "Geleneklerden nefret ediyorum." diyordu. Fransa'da bir otomobil kazasında öldüğü haberi gelmişti sonradan. Onun anısı zaman zaman bir bulut gibi geçiyordu Sinan'ın duygularının üstünden.

Sinan Armağan'ın yastığın üstüne yayılmış bir tutam saçını parmağıyla okşadı. Onun geniş, hafif yuvarlak alnına baktı.

ON YEDİ

Cumartesi akşamı Fuat Bey'in doğum günü partisine gittiler. Evi Amerikan filmlerindeki villaları andırıyordu. Ormana ve karşı kıyıdaki saraya, tepelere bakıyordu. Fuat Bey'in boynunda alacalı renkli bir fular vardı. Jelatin kâğıtlarına sarılı buketleri, renkli, desenli kâğıtlara sarılı küçük kutuları alırken gri dumanlı gözleri çekingen bir gülümsemeyle parlıyordu. Konuklarını yumuşak, sessiz yürüyüşüyle geniş salona alıyordu. Onunla birlikte yüzü çillerle kaplı, sarışın genç bir adam da konukları beceriksiz, abartmalı sözler ve gülüşlerle karşılıyordu.

"Bu ne şıklık Nuri!" diyorlardı bu genç adama. Turuncu bir gömlek giymişti. Sıçrar gibi oradan oraya koşuyor, yer gösteriyordu.

Salonun duvarlarında tablolar ve folklorik süs eşyaları vardı. Bakır tepsiler, çoraplar...

Gelenlerin arasında birkaç tiyatro oyuncusu, birkaç gazeteci, avukat ve iş adamları vardı. Fuat Bey'in kardeşi de karısıyla, kızı ve damadıyla birlikte geldi. Tarık Bey dimdik yürüyordu. Beyaz saçlıydı o da. Karısı tüylü küçük bir şapkayla, kürk bir manto giymişti. Yüzü çeşitli renklerle boyanmıştı.

"Maskeni takmışsın yine." dedi gülerek Fuat Bey.

"Ben beğeniyorum, sana ne oluyor?" diyerek savundu karısını Tarık Bey. Karşılıklı gülüştüler.

Telaşlı bir ev kadının andıran Nuri, konuklara viski dağıtıyordu. Armağan da kendisine uzatılan bardağı geri çevirmedi.

Fuat Bey'in yengesi Tennure Hanım, Armağan'ın yanındaki koltuğa oturmuştu. Genç bir iş adamı olan Suat elinde viski kadehiyle ona sokuldu:

"Affedersiniz," dedi. "Parfümünüzü merak ettim. Ben aşağı yukarı hepsini tanırım, sizinki bana değişik göründü."

Tennure Hanım altın renkli, pırıl pırıl çantasını açtı, parfüm şişesini çıkarıp gösterdi.

"A evet, Raşel." dedi Suat.

Sonra parfümlerle ilgili uzun bir konuşmaya girdiler. Suat Fransa'da parfüm almak için önce eşantiyon gösterdiğini, sonra da sipariş vererek o parfümü sağlayabildiğini anlatıyordu.

Tennure Hanım da:

"Ben de çok meraklıyım," diyordu. "Görseniz masamın üzerinde bir eczane vitrinini dolduracak kadar parfüm var."

Zaman zaman dönüp Armağan'a bakıyordu. Bir yadırgama vardı bakışlarında. Sinan'ın eski karısını tanıyordu.

Armağan gözleriyle Sinan'ı aradı. Sinan ayakta, şöminenin yanında orta yaşlı bir kadınla konuşuyordu.

Fuat Bey kardeşiyle birlikte annelerinin yaptığı etli sarmalardan söz ediyordu:

"Yüksük gibi ufacık sarardı. Önüne sofra bezi serilirdi. İç hazırlanıp getirilirdi. Kendisi hiç yerinden kalkmaz, saatlerce oturup sarardı. Hem konuşur hem sarardı. Evde başka hiçbir iş yapmazdı, hatırlarsın."

Tarık Bey hüzünlü hüzünlü gülümsüyordu. Onun da yaşı altmışa yakındı. Fabrikatördü. Fuat Bey ona:

"Bravo, kendini iyi muhafaza ettin, delikanlı gibisin." diyordu. Seramikçi Nursel Hanım atılıyordu hemen:

"Beyefendi gençliğini hanımefendiye borçludur." Bu sözlerle Fuat Bey'e evlenmediği, düzensiz bir hayat yaşadığı için sitem ediyor gibiydi. Fuat Bey ise yengesine karşı bir hınç duyduğunu sık sık acı şakalarıyla ortaya koyuyordu.

Bir ara Nursel Hanım'la Tennure Hanım ellerini gererek, birbirlerine yüzüklerini gösteriyorlardı. Armağan onların saydığı mücevher türlerini tanımıyordu. Fuat Bey yengesinin gerilmiş parmaklarına bakarak:

"Alırlar bir gün o yüzükleri," dedi. "Vermek istemezseniz parmaklarınızla birlikte alırlar."

Tennure Hanım alaylı bir baş işaretiyle sırtını döndü ona. Fabrikatör Tarık Bey ise purosunu dişlerinin arasından çekip gözlerini kısarak süzdü kardeşini.

Az sonra şakayla başlayan konuşmaları sert bir tartışmaya dönüştü. Fuat Bey hükümetin gitgide baskı girişimlerini arttırdığını, her türlü özgürlüğe karşı saldırıya geçtiğini söyledi. Kardeşi sesini yükselterek öfkeyle karşı çıktı ona.

"Sen de delalet içindesin."

Fuat Bey ise alçak sesle ve buruk bir gülümsemeyle:

"Senin demokrasiye düşman olmanı normal buluyorum," dedi. "Beni üzen zavallı insanların faşist olması..."

O sırada Tennure Hanım kalkıp kocasının yanına geldi, babasına çıkışan bir kız çocuğu gibi tombul eliyle onun ağzını kapamaya çalıştı.

"Şişşt..." diyordu "Siyaset yok. Ne tembih ettim ben sana? Siyasetten bahsetmek yok. Hem de böyle bir günde, ayıp ayol!"

Böylece tartışma kesildi.

Sonra yogayla, bitkisel beslenmeyle uğraşan ve bir çiftlikte yaşayan bir karı kocanın konuşmalarına yöneldi salondaki ilgi. Salondakiler onlara sorular soruyorlar; onlar da hangi otun hangi hastalığa iyi geldiğini açıklıyorlardı. Fuat Bey ise o sırada, uzaklara bakıyor gibi dalmış, içkisini yudumluyordu. Armağan ona duvardaki bir resmi göstererek kimin tarafından

yapıldığını sordu. Masmavi, düz bir renk üstünde canlı, parlak renkli küçük evler görülüyordu. Fuat Bey bu resmi yapan arkadaşının on yıl önce öldüğünü söyledi. Gülümsedi Armağan'a.

Sinan Armağan'ın yanına geldi:

"Ne haber?" diye sordu hafifçe gülümseyerek.

"İyilik." dedi Armağan.

"Sen Tülay'ı tanır mısın? Bak orada şöminenin yanında oturuyor. Bizim kuşaktandır. Özgür kadınlardan..."

Armağan şöminenin yanındaki koltukta oturan kısa, kır saçlı, blucinli, dumanlı gözlüklerinin gerisinden alaycı ve dalgın bakışlarla çevresini süzen orta yaşlı kadına baktı. Sinan'ın az önce konuştuğu kadındı bu. Onun adını öğrenince birden bir anının belleğine çarptığını duydu. Tanıyordu Tülay'ı. Eski bir fotoğrafa bakar gibi oldu. İçkinin buğusu ve sigara dumanları arasında, erkeksi ve yoğun görünüşüyle karşısında oturan bu orta yaşlı kadın, çocukluğunda kulağına çalınan bir efsanenin kahramanıydı.

Mahalledeki kadınlar ve erkekler ona karşı iki yüzlü duygular beslerlerdi. Tülay gazeteciydi. Mahallenin dertlerini koltuğunun altındaki siyah çantasına koyar, yüksek yerlere, belediyeye, valiye, hükümete götürürdü. Mahallenin sesi oydu. Elektrik direklerini mahalleye diktiren oydu. Gençti ama Tülay abla diyorlardı ona.

Öte yandan, evlerin küçük avlularında kadınlar kerevetlere oturup çay bardaklarını ellerine alınca, Tülay'ın yüksek mevkili bazı adamlarla içli dışlı olduğunu söylerlerdi. Süslenip boyanıyordu. İstediği saatte evden çıkıyor, otomobillere biniyor, kimbilir nerelere gidiyordu. Dul annesi isyankar kızıyla baş edemeyince boynunu büküp oturmuştu.

Tülay'ın mahallede yakın bir arkadaşı yoktu. Komşu evlerine gidip gelmez, kızların, kadınların arasındaki sohbetlere katılmazdı. Siyah, dar bir etek giyer, kumral dalgalı saçlarıyla tepesinde yuvarlak, iri bir topuz yapardı. Erkekler uzaktan, kah-

veden, dükkanlardan süzerlerdi onu, ama yanına gelip onunla konuşmak istedikleri zaman "abla" diye başlarlardı söze.

Tülay'ın adı kanlı bir olaya karıştıktan sonra bütün evlerin duvarlarına asılan bir fotoğraf gibi önem kazandı.

Ensesinde ipek bir mendille, bir elini sırtına doğru kıvırıp, öteki elini hafifçe karnına değdirerek yürüyen bir kabadayı vardı mahallede. Kelleci Hasan. Siirtliydi. Mahallede bir manav dükkanıyla bir kahvehanesi vardı. Bu gösterişli, çalımlı, gürültücü kabadayının iyiliksever olduğu söylenirdi. Çünkü işsiz, garip bir delikanlı olan hemşehrisi Mustafa'ya manav dükkanını devretmiş ve durumunu düzeltinceye kadar onun kira ödemeden orayı işletmesine izin vermişti. Mustafa da bir süre dükkanı işletmiş ve durumunu düzeltmişti. Bunun üzerine Kelleci Hasan kira istemeye başlamıştı. Mustafa kaytarmış, onun istediği kirayı fazla bulmuş, kira ödememekte diretmişti. Kelleci Hasan adamlarına dövdürmüştü onu.

Bir yaz gecesi, boş tarlada, geniş gövdeli bir çınara sırtını dayamış otururken sırtından bıçaklandı Kelleci Hasan. Bıçak sırtına girmiş ve sanki içerde bir daire çizdikten sonra çıkmıştı. Kelleci Hasan'ın korkunç çığlığı mahalleyi sarmıştı. Onu kanlar içinde, hastaneye taşıyan cankurtaran arabasında Tülay da vardı.

Tülay ameliyathaneye girmiş, Kelleci Hasan'a kan vermişti. Ameliyatta karnı açılan Hasan, elini birden parçalanmış karaciğerine daldırmış ve ölmüştü. Tülay kan vermeye devam ederken olmuştu bu.

O zamanlar yirmi beş yaşlarında, güzel ve atılgan, anlaşılmaz bir kadındı. Herkesle baş edebilecek kadar mağrur ve kendine güvenli görünüyordu. Bir milletvekiliyle sözlü olduğu da söylenip duruyordu.

O gece ortadan kaybolan Mustafa'nın da cesedi bulundu birkaç gün sonra. Onun katili ise hiçbir zaman ortaya çıkmadı.

Tülay ayrılmıştı o mahalleden. Bir daha dönmemişti. Daha

özgür olacağı yerlere gitmişti. Sinan onu eskiden tanıdığına göre demek ki o da İstanbul'a gelmişti.

Armağan Tülay'a bakarken onun eflatun frenkgömleğin altında bir boşluk olduğunu fark etti birden. Oysa onun ününün mahallede dilden dile dolaştığı yıllarda, Armağan çekingen, sessiz, baskı altında tutulan liseli bir kızken ona otobüs durağında rastlamıştı. İri göğüsleri ve ince beliyle Rita Haywort'u andırıyordu.

Armağan tanımıştı Tülay'ı. Oturduğu yerden kalktı. İçki kadehini de eline almıştı.

Tülay onun elinde içki kadehiyle kendisine doğru geldiğini görünce şaşırdı. Armağan kadehini onun kadehine değdirdi:

"Merhaba," dedi. "Kelleci Hasan'a kan verdiğiniz günü hatırlıyorum."

Sonra Tülay'ın yüzündeki şaşkınlığı çözmek için ekledi:

"Sizinle aynı mahallede oturuyorduk."

Tülay hafifçe kıpırdayıp ona doğru eğildi. Yüzünde ikircikli bir gülümseme belirdi. Armağan onun bu tanışıklıktan hoşnut olup olmadığını anlayamadı.

"Ben sizi hatırlayamadım." dedi Tülay.

"Hatırlayamazsınız tabii. Ünlü olan, herkes tarafından tanınan sizdiniz. Ben evdekilerin sözünden çıkmayan, kendi halinde bir kızdım. Siz özgür ve kahraman bir kadındınız."

Tülay kadehine bakarak sustu bir süre. Sonra erkeksi, hovarda ama buruk bir gülümsemeyle:

"Doğru tabii," dedi. "Özgürdüm..."

Sesi çatlak, yorgun ve boğuktu. Buruk bir gülümsemeyle:

"Hadi içelim, öyleyse," dedi, "özgürlüğe..."

Armağan'ın gözü yeniden eflatun frenkgömleğinin altındaki boşluğa takıldı. Bütün düşleri yıkılmış bir insan gibi görünüyordu Tülay.

Az sonra konuklar büyük masaya sokularak kendilerine servis yaptılar, tabaklarını alıp yerlerine döndüler. Fuat Bey

Armağan'ı da çağırdı masaya. Sinan şimdi ayakta yaşlı bir tiyatro oyuncusuyla konuşuyordu. Bu yeni çevrede Sinan Armağan'ı izlenimleri ve duygularıyla baş başa bırakmak ister gibiydi.

Yemekten sonra salona saz takımı girdi. Ellerinde kanun, tef, akordeon, ney taşıyan, siyah pantolonlu, beyaz gömlekli dört esmer delikanlı ve kır saçlı, güler yüzlü bir kemancı... Konukların karşısına, kendileri için hazırlanmış yerlere oturdular. Bir de lacivert takım elbiseli, papyonlu, genç bir şarkıcı girdi salona. Konuklar hoşnutlukla gülümseyerek alkışladılar. Saz takımındaki delikanlıların yüzünde durgun bir çekingenlik vardı. Konuklarla göz göze gelmekten kaçınıyorlar, yalnızca ellerindeki aletlerle ilgilenir görünüyorlardı. Birbirlerine bakıp gülümsediler ve çalmaya başladılar. Kanun çalanın bir gözü kördü. Elmacık kemikleri çıkıktı. Siyah düz saçları alnına dökülüyordu.

Yükselen seslerle birlikte Armağan'ın içinde karışık ve keskin bir duygu kabardı. Bu duygu bütün varlığını dolaştı ve gözlerinden taşacak gibi oldu. Çocuksu bir ağırbaşlılıkla yüzünü kanuna doğru eğmiş delikanlıyla, çocukluğunda bir fırının önünde ya da annelerinin babalarının dönüşünü bekleyen işçi çocukları arasında karşılaşmıştı sanki. Armağan şimdi onun karşısında, elinde viski bardağını tutarak oturmaktan utanıyordu.

Şu anda şöminenin yanından kalkmış, başka bir köşede arkadaşlarıyla konuşan Tülay'a baktı. Tülay unutmuş gibiydi Armağan'ı. Belki de bu tanışıklıktan hoşlanmamıştı. Hem geçmişi, hem de geleceği kendinden uzaklaştırmıştı. Yıkılan bir başkaldırışın öfkesini dindirmeye çalışıyordu sanki.

Taksim bitince lacivert elbiseli şarkıcı süzgün ve derin bakışlarıyla şarkısına başladı. Anıların ve yarım kalmış düşlerin acısını dile getiren bu ağır şarkıya Tennure Hanım da alçak sesle eşlik etmeye koyuldu. Pencere kıyısında oturan, ellerini göğsünde kavuşturmuş bir mimar da başını hafifçe sallayarak,

yüzünde uçucu, havai bir gülümsemeyle şarkıyı mırıldanmaya başladı. Yavaş yavaş şarkıya katılanlar arttı. Düzensiz, kırık dökük bir koro oluştu. Bu şarkıyı neşeli, hovardaca bir şarkı izledi. Bu şarkının çalınışı Armağan'ı kanuncuyla arasındaki düşsel mahalle arkadaşlığından uzaklaştırdı. Sinan salonun yanındaki cam bölmeye geçmiş, birkaç tanıdığıyla konuşuyordu.

Fuat Bey koltuğun yanı başına çökmüş beyaz köpeğine doğru eğilmişti.

"Kızım, kızım neyin var?" Gözlerini kısarak, sesini tatlılaştırarak, sevgiyle soruyordu ona. Sonra parmağını viski bardağına sokup onun ağzına uzattı. Köpek hoşlandı. Fuat Bey bir süre öylece, onunla hem alçak sesle konuştu, hem de parmağının ucuyla viski verdi ona. Bazen de söylenen şarkılardan hoşlanıyor, başını geriye yaslayıp dinliyordu.

Şarkılara ara verilince Nuri bir fotoğraf makinesiyle salona girdi. Önce şarkıcıyla saz takımının fotoğrafını çekti. Sonra konukları da saz takımıyla birlikte poz vermeye çağırdı. Armağan'a da kalkması için üsteledi. Armağan nasıl olduğunu anlamadan kendini kanuncunun yanı başında buldu. Tülay az ötede bir elini şarkıcının omzuna koymuş bakıyordu objektife. Nuri sonra Fuat Bey'in önünde diz çöktü. Onun yakından bir portresini çekti. Fuat Bey'in bakışları o anda meydan okuyan bir alayla yüklüydü.

Çalgıcılar şimdi çevreyle daha rahatlıkla ilgilenerek oyun havaları çalmaya koyuldular. İspanyol dansözleri gibi süslü bir gömlek giymiş, buğday tenli, baygın bakışlı bir erkek, kaşık çalarak girdi içeri ve kalçasını, karnını hızla titreterek kıvrak bir biçimde oynamaya başladı. Fuat Bey oyuncunun alnına 100 lira yapıştırdı. Öteki konuklar da aynı biçimde para yapıştırmaya koyuldular. Oyuncu alnına yapıştırılan paraları saz takımının önündeki masaya koyuyordu. Sonra başkaları da oyuna kalktı. Fuat Bey yine köpeğini okşuyordu. Omuzları çökmüş, bedeni küçülmüştü. Bir ara Armağan'a baktı, zorlukla gülümsedi:

"Sinan nerede?" diye sordu.

Armağan parmağıyla cam bölmeyi gösterdi:

"İşte, orada..."

Fuat Bey ayağa kalkmak istedi. Gücü yetmedi. Yeniden zorlanırken Armağan geldi, ona yardım etti.

Fuat Bey kendini bağışlatmak ister gibi:

"İçkiyi fazla kaçırmışız." dedi titrek bir sesle gülerek.

Birlikte cam bölmeye geçtiler. Sinan şimdi bir kanepede tek başına oturuyordu. Acı bir şeyi çiğniyormuş gibi sıkıntılı bir anlam vardı yüzünde. Armağan'la Fuat Bey onun yanına oturdular.

Fuat Bey Sinan'a bir ırmakta boğulmak üzere olan bir insanın gözüne son ilişen şeyin bir saman çöpü olabileceğini ve bir an bu çöpe tutunup kurtulmayı umabileceğini söyledi. Sonra ortak arkadaşlarından söz etmeye koyuldular. Gece ilerliyordu.

Bir ara Nuri telaşla Fuat Bey'in yanına geldi. El kol hareketleriyle üç viski şişesinin kaybolduğunu söyledi ona.

"Belki de içilmiştir." dedi Fuat Bey sakin, yorgun bir sesle.

"Hayır," diyordu Nuri. "Onları kaldırmıştım, ortaya çıkarmamıştım. Kim bulup aldı acaba?"

"Boşver." diye mırıldandı Fuat Bey.

Nuri uzaklaştı, rafların, dolapların kapağını açıp bakıyor, söyleniyordu. Sinirliydi.

Birden salonda bir kahkaha duyuldu. Tarık Bey'in sarışın kızı şişeleri oturduğu koltuğun altına saklamış, bacaklarıyla da örtmüştü. Küçük bir oyun oynamak istediği anlaşılıyordu.

Fuat Bey yeniden ayağa kalkmak istedi. Sinan yardım etti ona. O da ayaklarını sürüyerek gitti pencere kıyısındaki koltuğa oturdu. Denize bakıyor, kendi kendine mırıldanıyordu:

"Kızıyorum. Her şeye kızıyorum."

Yüzü çok solgundu. Gözleri canlılığını yitirmiş, neredeyse silinmiş gibiydi. Salondan alkış sesleri ve kahkahalar duyuluyordu. Karşı kıyıdaki sarayın ışıkları yanmıştı.

"Ne zaman gideceğiz?" diye sordu Armağan Sinan'a. Sinan donuk ve yabancı bir sesle:

"Oturuyoruz." dedi. Armağan Sinan'ın buradaki her şeyden sıkıldığını seziyor, onu buralara çeken, buralarda tutan şeyin ne olduğunu anlayamıyordu. Şu anda her zamankinden daha içe kapanıktı Sinan. Armağan'dan gizlemek istiyordu kendini. Sanki onun dikkatinden, düşüncelerinden uzak kalmak istiyordu.

Az sonra Nuri'yle Tarık Bey'in arasında bir kavga çıktı. Nuri:

"Basit adamsın sen! Basit." diye bağırıyordu.

Tarık Bey karısının kollarından kurtulmaya çalışıyor Nuri'yi dövmek istiyordu. Karısı ve kızı onu camlı bölmeye getirdiler. Oturttular. Alnını, bileklerini kolonyayla ovmaya başladılar. Kızı ağlayacak gibi:

"Babacığım, babacığım sakin olun!" diye yalvarıyordu.

O sırada Fuat Bey ayakta, sırtı duvara dayalı, cılız bir sesle:

"Ne oluyor? Ne oluyor? Bana da söyleyin n'olur." diye mırıldanıyordu.

Tarık Bey terli yüzü, büyümüş gözleriyle Nuri'ye doğru bağırıyordu:

"Bana bu eve gelme artık," diyor. "Sen kim oluyorsun? Kim oluyorsun? Benim evim bu. Benim bu ev. Sen kimsin be? Kimsin? Bir hizmetçi parçasısın! Uşaksın!"

Fuat Bey hâlâ ince kollarını uzatmış, bir çocuk kadar incelmiş sesiyle yalvarıyordu:

"Ne var? Ne oluyor? Bana da söyleyin n'olur!"

Sinan'la Tülay onu kollarından tutup oturttular, yatıştırmaya çalıştılar. Tülay ona kavganın nedenini anlattı.

Nuri Tarık Bey'den oyuncuya para takmasını istemişti. Tarık Bey ise öfkeyle bağırmıştı ona.

Fuat Bey küçülmüş, şaşırmış, dağılmış yüzünü birden kuru, titrek ellerine gömdü, hıçkırmaya başladı:

"Ama neden? Neden ama? Ama neden? Ama benim son doğum günüm..."

Az sonra onu üst kata, yatak odasına götürüp yatırdılar.

Armağan'la Sinan evden ayrılınca bir süre ay ışığında sessiz sessiz yürüdüler. Sonra Armağan alçak sesle kendi kendine söylenir gibi fısıldadı:

"Hayatı düşman ona..."

"Bırak şu şaireneliği..." dedi Sinan, yüzünde acı bir gülümsemeyle.

Armağan şimdi, kardeşinin evinde, sokaktan gelen korna seslerini, motor gürültülerini ve yakındaki fabrikadan yayılan uğultuyu dinleyerek uzak bir ülkede geçmiş anılarını düşünüyor gibiydi. Sanki daha önce hiç görmediği, yabancı, değişik, şaşırtıcı ve heyecan verici bir ülkeye gitmiş, sonra da yurda dönmüştü. Bir daha belki oraya hiç gitmeyecekti.

Armağan kardeşinin yaşadığı doğudaki ilçeden bir mektup yazmıştı Sinan'a:

"Soğuk ve acı burada hayat. Çatlak, kuru, sert bir deri gibi sarıyor herkesi. Yeni yetme erkek çocuklarını bile... Oyunlar ve mutluluk kapalı duran bir kitap sanki, yabancı dilde basılmış... Sokaklardan zorbalığın ve zorbalığa karşı beslenen hıncın gölgeleri geçiyor. Karanlıktan kan damlıyor.

Sana duyduğum özlemi buradaki hayattan gizliyorum, saklıyorum. Seni seviyorum ama ürküyorum. İstanbul'daki o gecelerden ürküyorum. O gecelerde durmak, geleceğin trenini kaçırmak gibi geliyor bana. Yol almak istiyorum. Nasıl? Bilemiyorum. Buradaki çocuklar bile yol alıyor. Acı bu kadar hızlı yol alırken mutluluğun durmaya ve kendini korumaya hakkı var mı acaba? Titrek bir gölgeliğe sığınır gibi yaşamak istemiyorum.

Zamandan, savaştan, acılardan kendimizi gizler gibi, utanır gibi yaşamayalım. Bu düğümü nasıl çözeceğiz? Gelince söyle bana."

Armağan İstanbul'a dönünce sorduğu soruya bir karşılık bekledi. Sinan buruk bir sevgiyle baktı ona:

"Ben yorgunum..." dedi.

Armağan kardeşinin evinde, yattığı yerden elini uzattı. Basma perdeyi hafifçe kaldırdı. Gökyüzü sessizdi ve sayısız yıldızlarla doluydu. Yeryüzü çok karışıktı, acılarla, özlemlerle doluydu.

Armağan gözlerini yumdu, uykuya dalar dalmaz parlak mavi tüyleriyle kuşlar kondu alnına. Sonra uçuşarak alnının çevresinde hızla dönmeye başladılar.

ON SEKİZ

Ömer İstanbul'a doğru yola çıkan gece otobüsünde sigarasının biri bitmeden ötekini yaktı. Başını geriye yasladı. Kaygılarına daldı. Kardeşlerinin alanda olduğunu biliyordu. Yüz binleri bulduğu söylenen kalabalığın arasındaydılar onlar da. Son görüşmelerinde Tahir'in artık gerilmiş bir yay gibi yaşadığını anlamıştı. Varlığını hep bir atılıma hazırlıyordu o. Armağan ise üç yıl önce bakışlarında bir isyan birikimi ve yükseliş tutkusuyla tek başına çekip gitmişti. Ömer bir zamanlar cezalandırdığı kardeşlerinin karşısında artık eski bir saat gibi duyuyordu kendini.

Gözlüğünün camları buğulanıyordu. Kravatını çözdü. Ceketinin cebine koydu. İstanbul'a gittiğine kendini inandırmış oluyordu böylece. Bu şehri az tanıyordu. Gençliğinde birkaç kez şöyle bir görmüştü. Bir rüzgâr gibi geliyordu ona İstanbul. Savruk, şiddetli bir rüzgâr. Armağan'ın gidişini önlemek için şu sözlere başvurmuştu:

"İnsan kaybolur gider o şehirde."

Artık kanat geremiyordu kardeşlerine. Saçları ağarmıştı.

"Burada annemle babamla birlikte yaşa. Annemin sana ihtiyacı var. Sakin bir hayat sürer, edebiyatla da uğraşırsın" demişti

Armağan'a. Armağan ne istediğini, niçin yakınlarından ayrılıp bir kadını bekleyen tehlikeleri hiçe sayarak İstanbul hayatına atıldığını birkaç kaçamak sözle açıklamıştı ancak.

"Burada artık sıkılıyorum." "Çevre değiştirmek istiyorum."

Gerçek cevabı ise tutkuyla ve başkaldırışla parlayan gözlerinde saklıyordu: "Hayatı ve özgürlüğü tanımak istiyorum."

Armağan on üç, on dört yaşında alnına bukleler düşürüp, belini bir kemerle sıkmaya başladığında Ömer korkuya kapılmıştı. Mahallede külhanbeyler, kadın avcıları, şehrin pavyonlarına mal arayan serseriler dolaşıyor, işçi kızları gözlüyorlardı. Ömer bir akşam Armağan'ı aynanın önünde alnına bukleler düşürmeye çalışırken yakalayınca kaşlarını çatarak şöyle demişti:

"Niye artistler gibi tarıyorsun saçlarını?" O günden sonra kapı önlerinde arkadaşlarıyla gülerek konuşmasını da yasaklamıştı. Eğlenmeyi, gezmeyi, bacak bacak üstüne atarak oturmayı, arkadaşlarının evine gitmeyi, sokaktan duyulacak biçimde yüksek sesle şarkı söylemeyi, kolsuz ya da kısa etekli elbiseler giymeyi, otobüslerde ayakta gitmeyi yasaklamıştı ona. Genç kızlığın ve hayatın birçok kapısını kapamıştı ama bir başka kapı açmıştı ona. "Dar kapı" diyordu. Bu kapı kitapların dünyasına açılıyordu. Armağan'ı bu dünyaya çekerek, ona orayı sevdirip onu orada tutarak korumak için vargücüyle çalıştı. Okul dışında çalışarak kazandığı paranın çoğunu kitaplar için harcıyordu. Kendisini de koruyordu böylece, yoksulluğun eksikliğinden, özentiden...

"Zorla tutamayız seni." Bu sözlerle Ömer Armağan'ın gidişine boyun eğmişti. Dört çocuğu vardı ve zaman zaman kalbi sıkışıyordu. Hayatı artık ağır geliyordu ona. Ağır bir bavul gibi. Annesiyle birlikte Armağan'ı garaja götürüp yolcu ederken birden bir yanılgıya düştüğünü ve belki de Armağan'ın haklı bir özleme doğru yol aldığını düşünmüştü. İçi sevgiyle titreyerek uğurlamıştı onu.

Armağan'a yazdığı bir mektupta gidişinden ötürü ona kızmadığını, artık onun doğruyu ve yanlışı belki de kendisinden daha iyi ayırt edebildiğini, çünkü artık kendisini dıştan içe doğru kuruyan bir ağaç gibi duyduğunu söylemişti.

Armağan mutlaka alandaydı. Çok sayıda yaralının olduğu bildiriliyordu. Ömer onu, omzunda, beyaz patiska bir donla denize ilk olarak sokuşunu anımsadı birden. On bir yaşlarında sokakta öğrendiği bir sözü, "Eller yukarı donlar aşağı" sözünü söyleyince Ömer bir tokatla durdurmuştu gülüşünü. Bu tokadı düşününce utancın ateşi basıyordu her yanını. Ömer onun çocukluğuna ve genç kızlığına engel mi olmuştu? Korumak istemişti onu. Hiçbir kötülüğün, hiçbir erkek niyetinin ona değmemesini istemişti. Oysa şimdi Armağan hilelerin, baştan çıkarmaların, yolsuzlukların kum gibi kaynadığı bir şehre atmıştı kendini. Kim koruyacaktı artık onu? Kitaplarla yaşamayı öğrenmiş, kötülüklerle uzun süre yüz yüze gelmemişti ki... Alandaki kızların, kadınların da ezildiği söyleniyordu.

Tahir yanında mıydı? Gazetelerdeki fotoğraflarda üst üste yığılmış, yere yüzü koyun kapaklanmış genç erkekler vardı.

Son görüşmelerinde, ırmak kıyısındaki kahvede Tahir ona artık orta yolun, ılımlılığın zamanının geçtiğini, aşamaların hızlandırılması gerektiğini söylemişti. Bazı kitapları, dergileri de okumasını istemişti ondan. Ömer onun karşısında kendini geride kalmış, yorulmuş, edilgin bir insan olarak duymuştu.

Şimdi otobüs karanlık yollarda ilerlerken, Ömer yazları fabrikada çalışan, akşamları kitapların, şiirlerin buğusunda eriyen kendi delikanlılığını belleğine çağırıyordu.

ON DOKUZ

Ömer işinden çıkınca deniz kıyısına doğru iniyordu. Sigara içiyordu. Sigaraya gizli ve utangaç bir atılımla başladığı günlerdi. Kıyıdaki duvarın üstüne oturuyor, martılara, sandallara, balıkçılara, ayakkabı boyacılarına bakıyordu. Sait Faik'in hikayelerini okuduğu günlerdi. Bu hikayeler onun yalnızlığına, dalgınlığına, yoksulluğuna ve sevgi susuzluğuna öyle uygun düşüyordu ki... Gün batarken renkler, kokular, insan yüzleri birbirine karışıp, sözcükleri bulunmamış bir şiir olarak içine akıyordu. Hayatla arasında kurulan bu akıcı, körpe ilişkiyi herkesten saklı tutmak istiyordu. Şiir sanki bu saklılıktan, bu utançtan doğuyordu. Yalnız şiir kucak açıyordu bu gizli duygulara. Herkesten kaçırılan duygular, şiire teslim edilebiliyordu. İçine sokulan, bakışlarına girip yerleşen, duyduğu sesleri değiştiren bir duyguydu şiir duygusu. En yalnız anlarında ona kavuşuyordu. Ona kavuşmak için de ağaç altlarında, kıyıda, ince yağmurda, balıkçıların yanında dolaşmayı seviyordu. Yalnızlık, kendi acısı, öteki insanların acısı, hayatın zor kavranışının verdiği bunalım, yakın bir insana duyulan ince özlem, insanları mutlu görme isteği, bütün bunlar önce ayrı renkler gibi duygularına yerleşiyor, sonra onların kaynaşmasından bir

tek belirsiz, dumanlı bir renk oluşuyordu. Şiir duygusuydu bu... Buruk, acıtıcı ama yücelten bir duyguydu.

Bu dolaşmalardan sonra bir bayiye uğruyor, bir kâğıt istiyordu. Bayideki yaşlı adamın: "Zarf da ister misin?" sorusu onu utandırıyordu. Yaşlı adama şiir yazacağını sezdirmekten çekiniyordu. Bir yandan da kendisini anlayabilecek, mektup yazabileceği bir yakınının olmayışı üzüyordu onu. Benliğini saran şiir duygusunu kimseye açığa vurmamalıydı. Bu duygu açığa vurulursa lekelenecek, ihanete uğrayacak, bozulacaktı sanki. Bir namus gibi korumak istiyordu onu.

Kağıdı katlayıp cebine koyuyor, uzaklaşıyordu yaşlı adamdan. Yaşlı adam kısık, sisli ve alaycı bakışlarla süzüyordu onu. Kıyıdaki küçük loş kahveye giriyor, köşedeki boş masaya oturuyordu. Bir süre ürkek bakışlarla süzüyordu kahvedeki adamları. Bol, buruşuk pantolonlu, gür bıyıklı adamlar sık sık küfrederek, yüksek sesle konuşarak, zaman zaman bir şarkı mırıldanarak çay içiyorlardı. Bu ince, yalnız, çekingen delikanlıyı yan gözle süzüyorlardı.

Ömer cebindeki kağıdı çıkarıyor, içindeki duyguyu kaçırmama isteği ile yavaşça eğiliyordu kağıda doğru. Bulduğu sözler duygusuna yetişemeyince içinde öfke ve çaresizlik kabarıyordu. Sözler dar, duygusu geniş geliyordu ona.

Ölü bir kız için yazmak istiyordu şiirini.

YİRMİ

Naciye ürkek ve neşeliydi. Babası demiryollarında, annesi dokuma fabrikasında çalışıyordu. Evde üç kardeşine bakıyordu o. Ömer sabahları onların evinin önünden geçerken, avluda su sesine karışan Naciye'nin titrek Rumeli türkülerini duyuyordu. On beş yaşındaydı ve yüzü parlak, diri bir çileği andırıyordu. Taş avluda mavi gözlerini kırpıştırarak gülümsüyordu Ömer'e. Akşamları ellerini ağzının iki yanına koyarak kardeşlerini çağırıyordu. Kızınca dövüyordu onları. Acemi ve bilgiç bir anne gibi davranıyordu. Ömer ona, omuzlarına dökülen beyaz bir yazmayla, ayaklarında lastik ayakkabılarıyla Kuran derslerine giderken rastlıyordu. İkisinin arasında dağılan bir duman gibi, yerleşemeyen, hafif, buruk bir heyecan vardı.

Bir gün okuldan dönünce boş tarladaki kireç kuyusunun başında telaşlı bir kalabalık gördü. Önünden yalınayak çocuklar oraya doğru koşuyordu. Koştu o da. Kalabalığı yardı ve beyaz, sıcak dumanların arasından kuyuya doğru baktı. Biri küçük, biri biraz daha büyük iki karaltıyı seçebildi. Naciye'nin çıplak ayak bilekleri ve çözülmüş sarı saçları bembeyazdı. O anda Ömer'in bütün varlığına gizli bir çığlık doldu. Çukura doğru eğildi. Birden onu kavrayıp çıkarabileceğini, kurtarabi-

leceğini sandı. Arkadan iki kol tuttu onu. Kireç kaynıyordu ve Naciye'yle kardeşi hareketsizdi. Naciye kuyuya düşen kardeşini kurtarmak için atmıştı kendini. Haber yollanmıştı annesine babasına, gelmek üzereydiler. "Bir şey yapın! Bir şey yapın!" diye yalvardı Ömer. Kimse bir şey yapamıyordu. "Kova, ip!" diye bağırdı Ömer. Herkes koşuşuyordu. Az sonra bedeni, elleri, yüzü titreyerek kuyudaki kireci kovayla boşaltmaya başladı. Kirpikleri, burun delikleri, şakakları bembeyazdı Naciye'nin.

Naciye'yle kardeşini kollarından çekip çıkardılar ve toprağa yan yana uzattılar. İlk ve son olarak dokunuyordu ona Ömer.

YİRMİ BİR

Ömer'in ince bir isyanla yeşeren körpe düşüncelerine güven aşılayan, lisedeki edebiyat öğretmeni olmuştu. Güler yüzlü, çevresine saygıyla davranan bir insandı edebiyat öğretmeni. O yıllarda insanlığın yaşadığı büyük olayları, uzak savaşları anlatıyor ve köhneyen, yaşlanan düşüncelerle yeni düşünceler arasındaki ayrımı sezdirmek istiyordu. Şiirler okuyordu, bu şiirlerin şairinin adını saklı tutuyordu. Ömer ve onun yaşadığı hayatın benzerini yaşayan iki arkadaşı, bu genç öğretmenin verdiği havayı istekle solumaya başlamışlardı.

Okul dışında üç arkadaş bir kahvede buluşuyor, gazete haberlerinden, evlerinden, okudukları kitaplardan, okul dışında çalıştıkları işyerlerinden, insanlar arasında görülen eşitsizlikten, dinlere karşı besledikleri çekingen kuşkudan, düşsel aşklarından söz ediyorlardı. Kahveden çıkınca yıkık duvarlarda, ıssız parklarda, deniz kıyılarında oturuyorlar, bazen akıllarında kalan şiirleri birbirlerine okuyorlardı. Aralarından biri edebiyat öğretmeninin okuduğu şiirlerin şairinin kim olduğunu öğrenmişti. Yasak şiirlerdi bunlar. Bir süre önce cezaevinden kaçan bir şairin şiirleriydi. Şair, adı merak uyandıran bir ülkedeydi şimdi.

Bir süre sonra Ömer de yazdığı şiirleri arkadaşlarına okumaya başladı. Şiirlerinde işçilerin gece vardiyasına giderken ıssız sokaklarda çıkardıkları adım seslerinden, vereme yakalanan dokuma işçisi genç kızların solan, eriyen güzelliklerinden, parklarda geceleyen işsiz delikanlılardan, bir apartmana gelin gideceğini umarak paralı erkeklerin tuzağına düşen yoksul kızlardan ve kireç kuyusundan çıkarılan ölü bir kıza duyulan sevgiden söz ediyordu.

Edebiyat öğretmeni dalgın ve bulutlu bakışları, ağırbaşlı görünüşleriyle öteki öğrencilerden ayrılan bu üç öğrenciye kitaplığından kitaplar vermeye başlamıştı. Ömer çorak bir toprakta rastlanan meyve ağacına duyulan istekle yeni düşüncelere yöneliyordu.

Bir gün üç arkadaşı sınıftan alıp götürdüler. Okul müdürü üçünü ayrı ayrı odasına alarak onlara bazı sorular sordu. Edebiyat öğretmeni mahkemeye verilmişti. Müdür onun "tehlikeli düşünceleriyle genç dimağları zehirleyen bir insan, belki de bir vatan haini" olduğunu söyledi. Üç öğrenci de disiplin kurulunun vereceği cezalara çarptırılacaktı. Ayrıca onlardan mahkemede tanıklık yapmaları, öğretmenin kendilerine aşıladığı zararlı düşünceleri açıklamaları isteniyordu.

Müdür Ömer'in de "tehlikeli şiirler" yazdığından "haberdar" olduğunu söyledi. Babacan bir sertlikle şöyle dedi ona:

"Oğlum, madem ki şairsin, baharı anlat, kırları, kuşları, çiçekleri anlat."

"Efendim ben gördüklerimi anlatıyorum."

Müdür ona öğretmenle ilgili istendiği biçimde tanıklık ederse disiplin kurulundaki cezasının hafifleyebileceğini, yoksa kendisinin de okuldan uzaklatırılıp "mahkûm" olabileceğini söyledi.

"Aklını başına topla. İstikbalin söner."

Müdür üç arkadaşın kahve köşelerinde konuşmalarından ve parklarda "serserice" dolaşmalarından da "haberdar" olduğunu sözlerine ekledi.

Ömer okuldan çıkıp tek başına kıyıda dolaştı. Bütün varlığını bir sarsıntı kaplamıştı. Niye suçlu olduğunu anlayamıyordu. Şimdiye kadar çevresinde gördüğü yoksulluğun, veremin, baştan çıkarmaların suçlusunu kavramaya çalıyordu o. İçinde damla damla biriken ve ancak şiirlerine sızan bu isyan duygusundan ötürü şimdi kendisi cezaya çarptırılacaktı. Okuldan atılacak, bir hırsız, bir katil gibi suçlu sayılacaktı. Düşüncelerini, duygularını cezalandıracaklardı. Şiirini içinden çekip alacaklar, tutuklayacaklardı.

Kumaş dokuyan annesinin yüzü zaman zaman oğlunun parlak geleceğinin umuduyla aydınlanıyordu. Annesinin ellerini dinlendirecek, kardeşlerini yükseltecekti o.

Edebiyat öğretmeni dul annesi ve kardeşiyle yaşıyordu. Onun tehlikeli bir insan olduğuna dair tanıklık etmesi isteniyordu Ömer'den. Oysa onun sözleri Ömer'in içindeki bulutları aralayan sözlerdi.

Eve dönemiyordu Ömer. Bu haber evin üstüne ağır bir kaya gibi çökecekti.

Elini daralmış, kısalmış ceketinin cebine soktu. Kitap almak için sakladığı parayı birden çılgınlığa doğru savurmak istedi. Her akşam önünden kayıtsızlıkla geçtiği küçük meyhaneye yöneldi. Şimdiye kadar yaşadığı hayatın duyguları, düşünceleri suçlu kılmıştı onu. Öyleyse kıracak, sarsacaktı kendini. Evdekilerin gözünden düşecek, onlar için bir umut olmaktan kurtulacaktı. Mahallede onun bilgisine başvuran işçiler, onu hayranlıkla süzen işçi kızlar, onu yoksulluğun yüz akı gibi gören yaşlılar da artık ona tehlikeli bir insan, belki de " vatan haini" olarak bakacaklardı. Düşüncelerinde, duygularında bir kötülük taşımadığına kimi inandırabilecekti?

Meyheneye girdi. Tütün, toz, yanık yağ, ter kokuları arasında balıkçılar, arabacılar kaymış gözleriyle gülüyorlardı. Yaşlı bir adamın yanına oturdu. Bu kaba ve yıpranmış gövdelerin arasında öyle çelimsiz, acemi ve yalnızdı ki... Öfkeli sözler ve öksürükler geliyordu kulağına.

"Ölmüş eşek kurttan korkmaz." diyordu biri.

"Şarap." dedi Ömer, garsona.

"Yanına bir şey ister misin delikanlı?" diye sordu garson.

"Hayır," dedi Ömer. "Kırmızı şarap getir."

Yanındaki adam öksürüyor, zaman zaman kirli, buruşuk mendiline balgam çıkarıyordu. Ömer'in masasının kıyısına bıraktığı kitaplarına baktı:

"Oku, oku," dedi. "Memleketin okumuş adamlara ihtiyacı vardır." Sonra küçük gri gözleriyle süzdü Ömer'i:

"Ayağın alışmasın buralara." dedi.

"Yok," dedi Ömer. "Bu akşamlık. Can sıkıntısından..."

"Hayrola?" dedi yaşlı adam, dengesini bulamayan, sallanan başını ona doğru eğip, kuru ve çatlaklıklarının arası simsiyah elini kulağının arkasına koydu:

"Gönül meselesi mi?" diye sordu.

"Yok be amca," dedi. "Düşündüğün gibi değil, boşver..."

Elini savurup gülümsedi yaşlı adam:

"Dert etme öyleyse," dedi. "Tahsillisin."

Ömer, hayatının ilk kadehini onunla tokuşturdu. Yaşlı adam kendi derdini anlattı ona:

"Altı yıl fabrikada hamallıktan sonra hastalık yakamıza yapıştı. Doktora göründüm. Dedim doktor bey, hafif işlerde çalışmam için sen bana bir kâğıt imzala. İmzalattıktan sonra gittik sigortaya. Lakin bu müracaatımız fayda vermedi. Üstelik işten çıkarıldık. Hastalığımız da mesleki hastalık sayılmadığından hiçbir yerden yardım alamadık. Nihayetinde evde kaldık. Ailem işe gitti. Halen o bana bakmaktadır. Ben de artık bu hayattan usandım. Bu zıkkıma da alıştık bir kere. Benim şimdi korkum şu ki ailem ve iki torunum bu hastalığa yakalanmasın. Korkum budur."

Ömer meyhaneden çıkıp evin toprak yolunu tuttuğunda beyninin içindeki alevlerden geçiyormuş gibi duyuyordu kendini. Ağzının kıyısından sarhoş bir mırıltı dökülüyordu:

"Onun aleyhinde tek kelime söylersem, tek kelime söylersem, namussuzum... Kafamı kesseler, yine de tek kelime..."

Eve gelince küçük tahta kapıyı yavaşça açtı. Annesini, babasını, kardeşlerini sessiz bir bekleyiş içinde buldu. Eziklik ve başkaldırışın dağıttığı yorgun yüzüyle bir an kapıda durdu. Annesi ürkek bir kaygıyla sokuldu ona. Babası ise oturduğu sedirde, sigara dumanları arasından gözlerini kısarak, kapıdan giren alkol kokusuna yöneltti dikkatini. Armağan'la Tahir mangalın yanı başında, yer sofrasında ödevlerini yaparken küçük parmaklarını gevşetip kalemlerini bıraktılar. Armağan gülümsedi ona.

"Erken başladın."

Babasının bu sözleri loş odaya ağır bir bulut gibi indi.

Ömer kendisini çeviren suçluluk çemberine böylece bir halka daha eklendiğini duydu.

Annesi oğlunun soluğuna doğru yaklaştı.

"N'oldu? Neyin var?"

Ömer'in sessizliği babasındaki sertliği yumuşattı.

"Otur," dedi. "Gel şöyle otur."

Yanına çağırıyordu onu. Ömer gizli bir inatla duvar kıyısındaki yer minderine çöktü. Ellerini dizlerinin üstüne bıraktı. Bir süre ince, derin, kırık bir gülümsemeyle kardeşlerine baktı. Bu uzak, yorgun gülümseyiş, annesinin tedirginliğini arttırdı:

"Söylesene oğlum... Neyin var?"

Annesinin kısık sesi Ömer'in gergin duygularını örten ince zarı deldi. Başını duvara yaslayarak gözlerini yumdu. Kirpiklerinin gölgesi büyüdü. Oda bir an koyu bir sessizliğe gömüldü. Sonra Ömer gözlerini araladı. Boşluğa bakarak artık onlar için bir umut olmaktan çıkışını anlattı.

"Komünist olarak damgaladılar."

Kısık sesle söylediği bu sözler odayı bir alev gibi yaladı. Odadakiler için bu söz kesici dişlerini gösteren masalsı bir canavar kadar korkunçtu. Baba dört beş yıl önce bu damgayı yi-

yen tütün işçilerinin kesilmiş tabanlarına tuz basıldığını, bazı okur yazarların tabutlarda yatırıldığını biliyordu. Anne elini ağzına kapatıp ağlamaya başladı.

Armağan başını kaldırmış, ürkek bir kuş gibi Ömer'e bakıyordu. O anda dalında yuva yaptığı ağacın gövdesini deviriyorlardı sanki.

Ömer'in de bakışları ona takıldı kaldı. Elinden tutup kendi yolundan yürümeyi öğretiyordu ona. Tek başına kalırsa hangi yolda yürüyecekti? Mahallenin kaldırımlarını dolduran başörtülü, solgun işçi kızlara mı katılacaktı? Yoksa kötü yola düşen Suzan'ın kapıldığı düşler mi çekecekti onu? Ömer bu sorumluluğun acısıyla sarsıldı. Onu yarı yolda bırakmanın ezikliğini, çaresizliğini duyuyordu.

Anne ağlayarak kocasına döndü:

"Biz gider konuşuruz." Kocasının yere eğilmiş, akıp giden bakışlarını aradı. Karşılık alamadı. Bir süre sonra:

"Ben gider konuşurum." dedi babası.

Ömer:

"İstemiyorum," dedi. "Ben düşüncelerimi mahkemede savunacağım."

Baba birden dalgınlığından ve kendi kavruk bedeninin gölgesinden sıyrıldı.

"O kadar kolay değil," dedi. "Mahkemeye düştükten sonra kurtuluş zor. Müdürü caydırmak lazım. Sen de artık fikirlerini kendine sakla."

Ömer edebiyat öğretmenini bir daha göremedi. Onun tutuklandığını duydu. Kendisi ise okul müdürü tarafından bağışlandı. Müdür ona artık yalnızca "istikbalini kazanmak ve vatana hayırlı bir insan olmak için" çalışmasını öğütledi. Bu sözlerden sonra işaret parmağını babacan bir biçimde kaldırarak onu tatlı bir ses tonuyla tehdit etti. Bundan sonra kimlerle görüştüğü ve hangi kitapları okuduğu bilinecekti.

Bu olaydan sonra Ömer düşüncelerinin ağını toplayıp açık denizlere veda eder gibi oldu. Şiirlerinin çoğunu yaktı.

Pazar günlerini pazar yerlerinde yumurta, limon, maydanoz satarak geçiriyor, akşam olunca yolunun üstündeki küçük meyhaneye uğruyordu. Meyhanede inşaat işçileri ve satıcılarla şakalaşıyordu. Eve dönerken içini bir ıssızlığın kapladığını duyuyordu.

Bakışlarında uzaklık, yabancılık, durgunluk vardı artık. Evdekiler onun bu sessizliğinin ağırlığı altında eziliyor gibiydiler. Babası bir içki sofrası kurdurdu bir akşam ve onu karşısına oturttu.

"Haydi bakalım, istikbalin mebusu şerefine." Bardağını oğluna doğru kaldırdı. O sırada anne sofraya buğusu yükselen bakır bir tencereyi bırakıyordu. Buğuların arasında kin ve tutkuyla gülümsedi:

"İnşallah."

Ömer yalnızlığının, küskünlüğünün acısını yine kitaplarla dindirmeye çalıştı. Kitapçı vitrinleri yeni yazarlarla doluyordu. Yabancı yazarların ve genç yerli yazarların romanlarıyla... Hangisini seçeceğini bilemiyordu. Arka kapaklarındaki tanıtıcı yazıları okuyarak alıyordu onları. Pazar yerlerinde kazandığı parayla... Tutkuyla kavuşuyordu yeni kitaplara. Açıkça satıldıklarına, yasaklanmadıklarına göre tehlikeli sayılmıyorlardı. Kitapçı dükkanına girerken izleniyor muydu acaba? Dükkanın kapısında bir an durup bakıyordu arkasına. Ama savunabilirdi kendini. Açıkça satılıyordu bu kitaplar. Demek ki tehlikeli düşünceler taşımıyorlardı. Cebine yerleştiriyordu onları. Hava güzelse parkta okuyordu ya da geceleri evde, gaz lambasının aydınlığında.

Okuduğu bu yeni yerli ve yabancı romanlar insan acısının sürekli olduğunu, yalnızlığın ise giderilemeyeceğini, ölüm, aşk ve umutsuzluk duraklarından geçerek gösteriyordu. Her yerde acı vardı. Kurtuluş yoktu. Çünkü hayat ölümle çevriliydi. İnsanın içindeki bencillik ve zulüm tohumu yok edilemezdi. Mutluluk gerçekleşemeyen bir özlemdi. Çünkü insanlar birbirlerine ulaşamazlardı. En yakın anlarda bile aralarında bir

uzaklık vardı. Gerçek diye yaşadığımız hayat belki de bir gölgeden başka bir şey değildi. Bu boşluk içinde insanın bir tek haklı tutkusu olabilirdi. Özgürlük. Herkes kendi hayatından, kendi varlığından sorumluydu. İşte ahlak da özgürlükle sorumluluğun birarada taşınmasından doğuyordu.

YİRMİ İKİ

Otobüs sabaha karşı bir eğimi aşınca Ömer sis içindeki İstanbul'un soluk ışıklarını gördü. İnce kıpırtılarla beliriyorlardı. Ömer içinde pıhtılaşmış yaşama duygusunun bir an canlandığını sezdi. Uykusuzluktan, dumandan gözlerinin içi yanıyordu. Omuzları, dizleri paslı bir sızı içindeydi. Gözleri denizi ayırt etmeye çalıştı. Seçilemiyordu deniz. Otobüs sisin içinde güçlükle yol alıyordu. Ömer İstanbul'a yaklaştıkça kardeşlerinin anılarla yüklü yüzlerini şehrin üstünde görür gibi oluyordu. Birden yorgunluğunun ve kırgınlığının yükü azalıyordu. Onlara kavuşmanın mutluluğu hayatının gri düzlüğüne damlayan ve yayılan bir damla gibi olacaktı. Onları bulursa sanki üçü birden kardeşliğe yeniden başlayacaklardı. Yıllarca önce birlikte bir toprak parçası satın alıp, bu toprağı işleyerek hayatlarının sonuna kadar ayrılmamayı tasarladıkları günlerde olduğu gibi... Onları bağlayan bu hayal dokusu parçalanmış, erimişti çoktan. Üçü de kendine ayrı birer koza örmüştü. Ama şimdi Ömer sisler içinde onlara doğru yaklaşırken yeni bir kaynaşma umudu taşıyordu.

Araba vapurunda güverteye çıktı. Çayını yudumlarken bu şehirde şimdi kimsenin tanımadığı, elbiseleri buruşmuş, gözleri kanlı, saf taşralı bir adam gibi görüldüğünü düşündü. Öteki

taşralılar da güvertede İstanbul'u görme telaşı içinde kendilerine en iyi yerler bulmakta yarışıyorlardı.

Cebinden adres defterini çıkardı. Armağan'ın, Tahir'in adreslerine baktı. Bilmediği sokak isimleriydi bunlar. Buraları nasıl bulacaktı? Adres sormak onu tedirgin edecekti. Bu şehrin yabancısı olmak bir eksiklik gibi görünüyordu ona. "Bir taksiye atlarım." diye düşündü.

Garaj tozlu ve dağınıktı. İnsanların durumu savaş içinde göç edenlerin durumunu andırıyordu. Yorgunluk, bıkkınlık, duman... Taşınan yükler yoksul ve kirliydi. Gecenin örtüsü altında gelmişlerdi.

Ömer küçük, siyah el çantasıyla bir taksiye atladı. Adresi söyledi şoföre. Şoför ona belli belirsiz şöyle bir baktı. Bir an daldı, düşündü, sonra başını sallayarak gaza bastı. Araba sisi yararak ilerledi. Ömer kendini bilinmeyen bir yere, bilinmeyen bir sonuca, bilinmeyen bir duyguya doğru yola çıkmış duydu o an. Endişe, zaman zaman kıvılcımlar halinde sarıyordu her yanını. Taksi caddeden ayrılıp dar, bozuk sokaklara saptı. Kaldırımlar kalabalıktı. Ömer yoksul bir mahalleye geldiğini anladı.

Şoförün istediği parayı fazla buldu ama sesini çıkarmadı. İndi ve üç katlı evin pencerelerine baktı. Kapalıydı üst katın perdeleri. Bunun bir tehlikeyi mi yoksa bir huzuru mu gösterdiğini düşündü bir an. Gülümsedi sonra. Evde olmalıydılar. Uyuyor olmalıydılar. Basamaklardaki ışığı yakmaya çalıştı. Otomatiğin bozuk olduğunu görünce korkuluğa tutuna tutuna çıkmaya koyuldu. Çok yorgundu ve kötü bir habere dayanamayacak kadar güçsüz duyuyordu kendini.

Üçüncü kat, çatıdan sızan gün ışığıyla aydınlanıyordu. Ateş gibi yanan elini zile doğru uzattı, bastı. Zilin sesiyle birlikte kalbinin atışları daha da hızlandı.

"Kim o?"

Tahir'in sesiydi bu.

"Açma! Açma! Sor!"

Armağan'ın sesiydi bu.

"Aç, aç benim, ben..." Bir muziplik, bir şaka isteğiyle titriyordu Ömer'in sesi.

"Abi, abi..."

"Evet... Benim..."

Kapı açıldı. Ömer onları karşısında bulunca duygusal bir davranışta bulunmaktan, ağlamaktan çekindi. Bu karşılaşmaya çocuksu bir şaka katmaya çalışıyor, beceremiyordu. Armağan'a sarılırken:

"Şişko." dedi gülümseyerek.

Armağan'la Tahir onun niye geldiğini anlamışlardı. Onun bu yorgunluğundan, duygusallığından kendilerini sorumlu buluyor ve bundan utanıyor gibiydiler. Bakışları heyecanla, sevgiyle doluydu.

"Sevim'le Deniz uyuyorlar mı?" diye sordu Ömer, koyvermemeye çalıştığı bir sevecenlikle.

"Geliyorum Ömer abi." diye seslendi Sevim içerden.

Tahir, Ömer'i kolundan hafifçe tuttu.

"Hadi gir." dedi salonu göstererek. Ömer salona girince kendini koltuğa bıraktı. Armağan yatağı toplarken:

"Bu sabah telefon edecektik," dedi "Annemle babam çok merak etti mi?"

"Çok," dedi Ömer. "Annem ağlayıp duruyor. Az sonra haber salarız onlara. Siz de o sırada orada mıydınız?"

"Az önce ayrılmıştık." dedi Tahir. "Deniz uyumuştu, ondan ayrıldık."

"Ben de," dedi Armağan. "On beş dakika önce otelin yanından geçtim."

"Kılpayı kurtuldunuz yani." dedi Ömer.

"Öyle oldu." dedi Tahir.

"Nasıllar?" diye sordu Armağan.

"Eh, işte. Annem zaten hasta, babam da sık sık hastalanıyor. Doktor sigara içme, içki içme diyor, dinlemiyor. İçiyor."

İç geçirdi Armağan. Dalgınlaştı.

Sevim gri bir etek ve beyaz bir kazakla salona girdi. Çekingen, aydınlık gülümseyişiyle:

"Hoşgeldin." dedi. Ömer kalktı, onu da yanaklarından öptü.

"Zayıflamışsın sen." dedi.

Sevim salonun perdelerini açarken:

"Amma da sis var." diye mırıldandı.

Mutfağa, kahvaltı hazırlamaya gitti.

Üç kardeş bir an sessiz gülümsemelerle birbirlerine baktılar. Kahvaltıya oturduklarında sessizliği zaman zaman Ömer'in hızla akan ve çabucak silinen şakacı sözleri bozuyordu. Onların içindeki karanlığı ışıtmak istiyordu sanki. Bir ağabeylik görevi gibi yapıyordu bunu. Onları yorgunluktan ve düş kırıklığından kurtarmaya çalışıyordu. Tahir'le Sevim kırık bir saygıyla gülümsüyorlardı ona. Ömer, kardeşleriyle arasındaki derin bağı belki de ilk olarak böyle değerlendirmek istiyordu. Armağan onun bu isteğini gerçekleştirmek için şakalarına katılıyordu. Tahir'le Sevim ise yaşanan acının disiplininden uzaklaşmamakta direniyor gibiydiler. İnce, karışık bir ağ gibiydi yüzlerindeki gülümseme.

Az sonra Tahir sendikadaki derslerine yetişmek için evden ayrıldı. Ömer o akşam dönmek zorundaydı. Armağan'la çıkıp dolaşacaklardı. Saat beşte alana yakın bahçede buluşmak üzere onlardan ayrıldılar. Evden çıktıklarında sis dağılmış, güneş ortalığı ısıtmaya başlamıştı. Tozlu yolun kıyısında beklerken günü nasıl geçireceklerini kararlaştırmaya koyuldular. Armağan Ömer'e Boğaz vapuruna binmeyi öneriyordu. İstanbul'un doğal güzellikleri onun içindeki taşra durgunluğuna bir kurdele gibi dolansın ve "kuruyan bir ağaç" gibi dediği hayatını yeniden yeşertsin istiyordu. Ömer'se sanki bu şehrin güzelliğinden çekiniyor, ürküyordu. Başka bir şey arıyordu o. Kardeşleriyle arasındaki yıkık köprüyü onarmak istiyordu o. Onları tehli-

kelerden korumak için onlara yakın olmak, onları kardeşlikle donatmak istiyordu.

Yoldan bir kamyon geçince Ömer, Armağan'ı kolundan tutup geriye doğru çekti. Armağan da o an onun çok eski yıllardan getirdiği koruyuculuk duygusunu incitmemeye çalıştı. Boyaları dökülmüş, sarsıntılı bir minibüs yolun tozunu kaldırarak onlara doğru geliyordu. Armağan minibüse doğru elini kaldırdı. Sonra hemen bu atılganlığından vazgeçti. İstanbul'a gelmekle Ömer'e karşı isyanını gerçekleştirmişti. Artık gönlünü almak istiyordu onun. Ömer ise aralarında artık daha arkadaşça bir ilişkinin doğmasını istiyordu. Kardeşliğe yeni bir yoldan varmak istiyordu belki.

"Nereye gideceğimizi söyle şoföre." dedi.

"Aksaray!" diye bağırdı Armağan, başını minibüsün penceresine doğru eğerek.

Şoför muavini başıyla hayır işareti yaptı ve kapıyı hızla çarptı. Ömer incindi bu davranıştan. Armağan'a yöneltilmiş saldırgan bir davranış olarak gördü bunu. Onu kolundan tuttu:

"Gel," dedi "Bir taksiye atlayalım."

Armağan onun fazladan para harcamasını önlemek için biraz daha beklemeyi önerdi. Ama o ilk gelen taksiyi durdurdu ve ücretini sormadan kapısını açtı. Armağan'ı önden geçirdi. Yanına oturunca ona gülümsedi. Armağan onun yanında kendini yeniden küçük bir kız gibi duydu.

Sonra ikisi de cezaevine ve fabrikalara bakmaya koyuldular. Ömer duvarlardaki sloganları okumak için zaman zaman başını geriye çeviriyordu. Yoksul mahalleler değişmişti artık. Eskiden işçi mahallelerinde, kenar mahallelerde yalnız yoksulluk, kirli küçük kahveler, komşuluklar, komşular arasında çocuk yüzünden, borç alacak yüzünden, sarkıntılık yüzünden çıkan kavgalar, ibadet ve boyun eğme vardı. Şimdi böyle yerlere başka bir şey de girmişti. Duvarları siyasal sloganlar kaplamıştı. Fabrikaların önünde grev çadırları vardı. Ömer soldaki çeşitli

siyasal grupları birbirinden ayırt edemiyordu. Yalnız bu bölünmeler üzüyordu onu.

Armağan onun kulağına doğru eğildi:

"Otelin önünden de ateş açılmış." dedi.

Ömer ona baktı, başını salladı. Bu konuyu açmamasını istiyormuş gibi baktı Armağan'a. Armağan onun bu ölçülülüğünün işinden ileri geldiğini düşündü. Sustu o da. Başka bir konuyu açmak da gelmedi içinden. Yeniden tozlu, dumanlı, bozuk yollara baktılar.

"Ne karışık, ne kalabalık şehir. Çok yorucu..." dedi Ömer.

Armağan bu şehri seçişinden pişmanlık duymadığını belirtmek istedi:

"Ama Türkiye'nin kalbi burası," dedi. "Birkaç gün kalabilseydin seninle Boğaz'a, Adalar'a, tiyatroya giderdik."

Yorgun bir sesle karşılık verdi Ömer:

"Kalamam ki..."

Armağan sustu ve onun hayatını düşündü. Kendini çocuklarına, karısına, annesine, babasına, işinde karşısına çıkan olaylara bağlamıştı ve bencil, gizli tadlardan sakınmıştı. Davranışlarıyla, kararlarıyla sorumluluklarına akıtmıştı hayatını...

Günleri imza atmakla, memurların sorularına karşılık vermekle, şikayetleri dinleyip karışıklıkları çözmekle, telefonda resmi görüşmeler yapmakla geçiyordu. İş yoğunluğu gittikçe artıyordu ama vali yeni memur alınmasına karşı çıkıyordu. Ömer işlerin ağır gidişinden ötürü sık sık memurları uyarıyordu. Yolsuzlukları da önlemeye çalışıyordu.

Akşamları evine dönünce karısının yakınmalarıyla karşılaşıyordu. Çocuklarla ve evin ihtiyaçlarıyla ilgili yakınmalar... Karısı bankada çalışıyordu. Karısının dul ablası onlarda kalıyor ve çocukların bakımıyla ilgileniyordu. Karamsar, hırçın bir kadındı. Çocuklardan en küçüğü sık sık hastalanıyordu. Çocuklarının sağlıklı, mutlu ve yetenekli olmasını istiyordu Ömer. Onlara boyalar, kitaplar, plaklar alıyordu. Bazı hikaye-

ler anlatıyordu onlara. Bazen de çocukluk anılarını... Onlara da erdemi öğretmeye çalışıyordu. Baskı yapmanın yanlış bir şey olduğu sonucuna varmıştı artık. Onları oyunlarında, aralarındaki çekişmelerinde özgür bırakmak istiyordu.

Annesiyle babası da Ömer'den yakın ilgi bekliyorlardı. Çocuklarının arasında en vefalı o çıkmıştı. Öteki ikisi uzaktaydı. Armağan'a kırgındılar. Tahir de hayatını tehlikeye atıyor diye üzülüyorlardı. Anne gittikçe daha neşesiz, daha durgun oluyor ve ölümün yaklaştığını düşünüyordu. Herkesten şikayetçiydi. Kimse onun emeklerinin karşılığını ödememişti. Çektiği bütün çileler boşa gitmişti. Ömer'in de artık bir yabancı gibi uğrayıp hatır sorması, para getirmesi üzüyordu onu. Hayatını çocuklarına vermişti. Ama onlar kendi hayatlarını yaşıyorlardı. "Arabanın ön tekerleği nereye giderse arka tekerleği de oraya gider." Bunu kendini bildi bileli yüzünün gülmediğini belirtmek için söylüyordu. Onu avutmak, ona sevgi göstermek, onu sık sık doktora götürmek de Ömer'e düşüyordu.

Çok doluydu Ömer'in hayatı. İşleriyle, sorumluluklarıyla, özverileriyle doluydu. Artık kimseye baskı yapmak, kimseyi üzmek istemiyordu. En büyük baskıyı kendi hayatına, kendi özlemlerine yapıyordu. Büyük hayal kırıklığını ise bir sır gibi herkesten gizliyordu. Kalbinin ara sıra sıkıştığını ve sol koluna bir sızının yayıldığını, terlediğini de gizlemeye çalıyordu. Buydu onun erdemi.

Bazı geceler bir meyhaneye uğrayıp içki içtiği oluyordu. Armağan onun gece geç saatlerde eve dönüşlerinde yüzünde yumuşak bir suçluluk duygusu ve kendinden bilgece vazgeçişin gülümseyişini görmüştü. O anlarda geçmişin karışık, kırık izleri beliriyordu yüzünde. Artık tutamadığı, kaçırdığı şiir duygusu kanat çırparak değip geçiyordu ona.

"Bir köprü oluyor insan."

Armağan'ı aşırı tutkulardan korumak ve ona alçakgönüllülüğün erdemini göstermek için öyle söylemişti bir gün.

Onu avutan, çocukları için bir köprü olduğuna inanmasıydı. Armağan'a da:

"Doğanın yasasına uy. Çocukların olsun. Bir köprü ol sen de." demek istiyordu.

Armağan yüzünü ona doğru yaklaştırdı:

"Bir gün işine gitmesen olmaz mı?"

"Olmaz." dedi Ömer.

Armağan yine onu düşündü, işinin ona uzaklığını. Duygularının, düşüncelerinin sesini bastırmak zorundaydı. Kendi duygularının, düşüncelerinin değil, işinin insanı olmak zorundaydı.

Onun delikanlıyken bir gece on beş yaşındaki bir hırsızı mahallelilerin elinden kurtarışını hatırladı Armağan.

Mahallede art arda üç dört evden para çalınmıştı. İşçi haftalıkları, küçük paralar... Bir gece de kendi evlerinin duvarından kilere doğru inen bir el görmüştü annesi. Mangal maşasını kapıp vurmuştu.

"Küçük bir eldi." demişti çocuklarına yaptığı kahramanlığı anlatırken.

Bu küçük elin sahibi yakalanmıştı bir başka gece. Üç dört erkek tekmelerle, tokatlarla dövmüşlerdi onu. Hırsız ağlayarak yalvarıyordu. Ömer yerde kıvranan küçük hırsızı kaldırmış, korumuştu onu. Sonra polisle bekçi gelip onu karakola götürmüşlerdi. Karakola kadar onun arkasından gitmiş, ama içeri girememişti Ömer. Eve gelince kırgın bir sesle şunları söylemişti:

"Babası yok. Annesi hırsızlık yapmasına göz yummuş. Üç tane kardeşi var."

Artık zaman zaman kalbi sıkışıyordu Ömer'in.

Araba yeşil ışığın yanmasını beklerken Armağan yeniden dönüp gülümsedi Ömer'e. Camdan giren güneş ışığında alnındaki kırışıklıklar derinleşmişti ve yüzündeki kıl köklerinin çoğu beyazdı. Kahverengi çizgili takım elbisesi tozlanmıştı.

"Bayağı göbek bağlamışsın abi."

"Öyle." dedi ve yüzünde kırgın bir umursamazlık belirdi.

Armağan birden onun alevlerin ışığında parlayan sarı kıvırcık saçlarını, ince, neşeli yüzünü görür gibi oldu.

Hıdrellez akşamı boş tarlada büyük bir ateş yakılırdı. Çocuklar sokaklardaki tahta ve kâğıt parçalarını toplayarak ateşe doğru koşarlardı. Ömer'le mahallenin öteki delikanlıları yükselen alevlerin üstünden atlamak için yarışırlardı. Bu yarışa Suzan da katılırdı. Suzan mahallenin en gösterişli kızıydı. O da dokuma fabrikasında çalışıyordu. Ömer'le şakalaşmak için türlü yollar deniyordu. Evleri bitişikti. Suzan bazı akşamüstleri avluda kitap okuyan Ömer'e kendi bahçelerindeki asmadan üzüm taneleri atıp gülüyordu. Süslenmeye çok düşkündü. Saçlarına mangal maşasıyla lüleler yapıyordu. Önceleri onun şakalarına karşılık veren Ömer, sonraları ondan uzak durmaya başlamıştı. Belki de Armağan'ın Suzan gibi olmaya heveslenmesinden korkuyordu. Suzan'ın bir gün sabaha karşı evden kaçtığı duyulmuştu. Bir eczacı kalfasına kaçmıştı. Bir ay sonra eve döndü. Bir şişe tentürdiyot içti. Zorlukla hastaneye yetiştirip kurtardılar onu. Suzan bu olaydan sonra başörtülü, içe kapanık bir kız oldu. Sonra yine ortadan kayboldu. Geri dönmedi. Bir gün onun bir pavyonda çalıştığı haberi yayıldı mahalleye. Mahallede başka işçi kızlar da Ömer'e gönül verdi. Küçük çocuklarla ona mektup yollayanlar oldu. Ağırbaşlılığını, yardımseverliğini, yükselmek için liseye gidişini ve uzun kirpikli mavi gözlerini seviyorlardı onun.

"Benim eve de uğrarız." dedi Armağan.

"Hâlâ o arkadaşınla birlikte mi oturuyorsun?"

"Evet. Gece ben uyuduktan sonra eve dönmüş. Sabah odasına girdiğimde hafif bereler gördüm yüzünde, elinde... Uyuyordu. Uyandıramadım. Merak ediyorum. Birlikte gidip bakalım mı?"

"Burada kimsesi yok mu?"

"Var, ablası var. Araları pek iyi değil."

"Belki sana ihtiyacı vardır. Git bak istersen."

"Sen de gel."

"Şimdi gelmeyeyim. Rahatsız etmeyelim. Artık başka gelişimde..."

"Biliyor musun? Ev sahibi bizi evden çıkarmak istiyor." dedi Armağan.

"Peki ne yapacaksın?" Ömer kaygısını fazla belli etmemeye çalışarak sordu bu soruyu.

"Bilmiyorum. Herhalde ev arayacağım. Belki bir iki kız arkadaşla birlikte bir başka ev tutacağız."

Ömer yumuşak bir sesle:

"Neden Tahir'lerle birlikte oturmuyorsun?" dedi.

Armağan hafifçe gülümseyerek yüzünü çevirdi. Sustu bir an. Sonra:

"Çok uzak..." dedi. "Oradan her gün işe gidip gelmem zor olur."

Sustular.

Ömer o anda Armağan'ın yeni hayatına saygısını da gösteriyor gibiydi. Günlerini nasıl geçirdiğini, hayatındaki değişiklikleri sormuyordu ona. Yalnız işiyle ilgili küçük sorular sordu:

"Gazetedeki işinden memnun musun?"

"Pek değilim. Ben başka bir iş istiyordum. Muhabir olmak istiyordum."

Taksiden inince Ömer gözlerini kısarak alana baktı. Alanın üstüne gerilmiş tellerde, unutulmuş, mavi kırmızı küçük bayrakları gördü. Armağan da bayraklara bakarak, alçak sesle:

"Yüz binden fazla insan vardı," dedi. "Son ana kadar alan hıncahınç doluydu. Ereğli'den, Karabük'ten işçiler gelmişti. Alana oynayarak, bağırarak girdiler. Tam bir bayram havası vardı. İşte şu yokuştan aşağı indim. Sonra, olaylardan sonra çıktım, baktım. Bir sürü ayakkabı, kasket ve yırtılmış kırmızı bayram gömlekleri vardı. Böyle üst üste yığılmıştı."

Ömer Armağan'ı dinlerken hafifçe başını salladı ve yeniden bu konu üstünde fazla konuşmak istemiyormuş gibi davrandı.

Yolun karşısına geçerken Armağan'ı kolundan tuttu. Armağan onun hızla geçen arabalardan ürktüğünü sezdi.

"Nereye gidelim? O bahçeye gitmeden önce biraz dolaşalım mı?"

"Dolaşmayalım," dedi Ömer. "Bahçe nasıl bir yer? Önü açık mı?"

"Tabii, açık... Boğaz'ı görüyor. Salacak'tan Çengelköy'e kadar..."

"İyi, oraya gidelim."

Kestane ağaçlarının altından geçerken Armağan, Sinan'ın tanıştırdığı ünlü bir ressamı gördü. Ressam Armağan'la selamlaşırken onun koluna girmiş bu orta yaşlı yabancıya da merakla şöyle bir göz attı. Biraz uzaklaşınca Armağan onun ünlü bir ressam olduğunu söyledi. Adını da ekledi. Ömer yüzünde saf bir yadırgamayla bu adı hiç duymadığını belirtti. Bir an bir tedirginlik geçti yüzünden. Armağan'ın yeni yaşama biçimiyle, tanıdığı insanlarla ilgili hiçbir şey öğrenmek istemiyor gibiydi. İstediği özgürlük hakkını tanımıştı ona. Başka türlüsü de olamazdı artık. Armağan çok kitap okuyor, toplumsal olayları yakından izliyor ve şiirlerini dergilerde yayınlatıyordu. Ona baskı yapmaya kalkışmak, ona yön vermeye çalışmak artık gülünç görünüyordu Ömer'e. Yalnız, Armağan'ın düzensiz, serüvenci bir yaşama biçimine girmiş olmasından ve bunu öğrenmekten korkuyordu. Ona selam veren erkek, gözkapakları alkolden şişmiş, sakallı ve blucinli bir erkekti. Ömer tedirginliğini açığa vurmamaya çalıştı. Birden önünden geçtikleri büyük bir yapının tabelasını okuyarak durdu:

"Dur bakayım, galiba bizim Fikret bu şirketin müdürü. Okuldan arkadaşım. Gel bir uğrayalım."

Armağan da tabelaya baktı. Tanınmış bir yağ firmasının adıydı.

Camlı kapıdan girdiler. İkinci kata çıktılar. Kapıyı mavi, parlak üniformalı genç bir kapıcı açtı. Kimi aradıklarını öğre-

nince onları gri bir halıyla, oymalı koltuklarla döşeli bir salona aldı. Armağan'la Ömer bu meşin antika koltuklara oturdular. Tepede portakal renginde iri bir abajur vardı. Duvardaki büyük çerçeveli tabloda ise iri bir lale görülüyordu.

"Ne kadar zevksiz. Başka tablo bulamamışlar mı?" dedi Armağan alçak sesle. Ömer gülümseyerek başını salladı.

Az sonra Ömer'in arkadaşı Fikret, yandaki ceviz oymalı kapıdan çıktı. Çok şaşırdı. Birbirlerine sarıldılar. İkisinin de yüzüne anılarının coşkulu, genç gülümsemesi yayıldı. Fikret içeride şirketin ortaklarıyla bir toplantıda olduklarını, kısa kesmeye çalışarak onlarla birlikte dışarı çıkabileceğini söyledi. O andaki işinin ciddiyetinden utanır gibi baktı Ömer'e. Muzip bir biçimde gözlerini kırptı. Yeniden toplantı salonuna girdi.

O kapıyı kapayınca Ömer:

"Yaşlanmış kerata..." diye mırıldandı. "İyi çocuktur."

Bir süre konuşmadan oturdular. Armağan yeniden duvardaki laleye ve tavandaki abajura baktı. Sinan'a duyduğu özlem yeniden kıpırdadı. Ömer'le, Ömer'in arkadaşlarıyla aynı yaştaydı o da. Şimdi belki de çekilecek bir reklam filminin senaryosunu inceliyordu. Bürodaydı. Bir ara Ömer'e sezdirmeden telefon etmeliydi ona. Alanda olup olmadığını sormalıydı. "Seni merak ettim." demeliydi. "Ağabeyimle birlikteyim." Onu özlediğini söyleyemeyecekti. Yeniden birlikte olamayacaklardı.

Ömer'in arkadaşı Fikret toplantı salonundan çıktı:

"Hadi çıkalım." dedi.

"İşin varsa çıkma," dedi Ömer. "Şurada biraz oturup gideriz biz."

"Ayıp ettin babacım. Bunca yıl sonra görüşüyoruz. Ben de bunaldım. Çıkalım."

Armağan'ı önden geçirdiler. Onlar da kol kola, şakalaşarak indiler basamaklardan.

"Bir yerde yemek yiyelim." dedi Fikret.

Ömer saat beşte, yakındaki bir bahçede kardeşiyle buluşacağını söyledi.

"Öyleyse onun lokantasında yiyelim," dedi Fikret. "İnanır mısın ben günlerdir öğle yemeğine çıkamıyorum. Bu ara bizim işler çok karışık."

"Eskiden paramız olmadığı için öğle yemeği yiyemezdik." dedi Ömer. Fikret gülümsedi:

"Şimdi paramız var. Vaktimiz yok."

Yokuşu inerken öğrencilik yıllarında, aybaşlarında burslarını alınca yedikleri arnavut ciğerini, fasulye pilakisini, ucuz şarapları andılar. Sonra kendilerini anılarına iyice kaptırdılar. Yatakhane şakalarını, muzipliklerini, birbirlerinin elbiselerini giyip kızlarla buluşmalarını anıp kahkahalarla güldüler. Armağan ilk olarak ağabeyinin bir arkadaşıyla birlikte dolaştığını düşündü birden. Eskiden eve arkadaşları gelince bahçe kapısını açmadan onu yukarıdaki odaya yollardı. Kutsal bir varlık gibi korur, sakınırdı onu. Şimdi Armağan Ömer'in arkadaşıyla rahatça, çekinmeden konuşamıyordu. Yeniden sanki onun içe dönük, erkeklerden korkan kız kardeşi olmuştu. Oysa Ömer artık baskının anlamsızlığını kavramıştı ve onun da konuşmalarına, şakalarına katılmasını istiyordu. Kendi yaşama biçimini seçmiş, değişik bir çevrede özgürce yaşayan bir kadındı artık.

Armağan onların iki hovarda delikanlı gibi şakalaşmalarını, yoksul serserilik günlerini anışlarını gülümseyerek dinliyordu.

Alana gelince Armağan birden:

"Bayraklar hâlâ duruyor." dedi. Böylece onların konuşmalarına girip varlığını duyurmak istedi belki. Üçü de başlarını kaldırıp rüzgârda sallanan küçük bayraklara baktılar. Ömer neşesinden utanır gibi bir an sessizleşti. Sonra da acı bir şakayla arkadaşına:

"Sizin çokuluslu şirketler mi düzenledi yoksa bu olayları, ha?" dedi.

Fikret başını öne eğerek acı acı gülümsedi:

"Solcular birbirine girmiş." dedi.

"Karışık bir tertip oğlum." dedi Ömer.

Dar, dik bir yokuştan inerken Ömer Armağan'ın da koluna girdi. Deniz göründü. Ömer bir an gözlerini kısarak uzaklara tutkuyla baktı:

"Rakı da içeriz." diye mırıldandı.

Lokantanın Boğaz'a bakan pencerelerinden birinin önüne oturdular. Rakı gelince Armağan da bardağını uzattı:

"İçecek misin sen de?" diye hafif bir şaşkınlık ve yadırgamayla sordu Ömer. Ama bu tepkisini çabuk geçiştirdi ve:

"Hadi iç bakalım." dedi. Onun bardağını yarısına kadar doldurdu:

"Suyla iç."

Üçü de kadehlerini kaldırınca Ömer, kardeşinin içki içişine gösterdiği kendi hoşgörüsünü kutlar gibi gülerek onunla kadeh tokuşturdu.

"İlk olarak abisiyle içki içiyor..." dedi Fikret'e dönerek. Sonra onun şiirlerinin dergilerde yayınlandığını ekledi sözlerine.

"Sen de şairdin babacığım." dedi Fikret. Ömer gülerek gözlerini masaya doğru eğdi.

Fikret, Ömer'e sevgiyle bakıp gülümsüyordu. Ömer:

"O muzip, şakacı halin duruyor hâlâ. Böyle davranırsan ciddi bir iş adamı olmazsın." dedi.

"Seni görünce öyle oldum be babacığım. Aslında o neşemizi çoktan kaybettik."

Kadehini eline aldı. Bir an kadehin içindeki rakıya dalgın, buruk bir gülümsemeyle baktı.

"Ben bu işlerin adamı değilim galiba," dedi. "Eğer isteklerimi kabul ettiremezsem belki ayrılırım."

"Niye?"

İç geçirdi Fikret:

"Göz göre göre yolsuzluklara bulaşmak istemiyorum. Adamlar rahat, ben kendimi paralıyorum."

Kadehini başına dikti ve zaman zaman Ömer'le Armağan'a, zaman zaman denize bakarak içini döktü. Yabancı yağ firması buradan hammaddeyi alıp, yerli firmaya, Fikret'in müdürlüğünü yaptığı firmaya mamul yağ olarak satıyordu. Son günlerde mamul yağ fiyatına zam yapmışlardı. Yerli firma zarar ediyordu. Fikret bu yabancı firmayla ilişkilerin kesilmesini istiyordu. Oysa hükümet seçim öncesinde yağ sıkıntısından korktuğu için bu yabancı firmanın isteklerine boyun eğmeyi yeğliyordu.

"Bu yaştan sonra yeniden iş arayacağız." dedi Fikret.

"Bir başka şirket alır seni. Yetişmiş elemanı boş bırakmazlar. Ama ne değişecek? Orada da buna benzer yolsuzluklarla karşılaşacaksın."

"Ne boktan hayat be!" dedi Fikret. "Didinip duruyoruz. Bazen kendime soruyorum kime hizmet ediyoruz, diye..."

Ömer onu avutmak ister gibi yüzünü ona doğru yaklaştırarak:

"Bu soruya takılıp kalırsan şu düzende hiçbir iş yapmaman gerekir," dedi. "N'olur? Aç kalırsın. Senin de benim de öyle sırtımızı dayayacağımız malımız, mülkümüz yok. Çoluk çocuk bakıyoruz."

Armağan'a döndü:

"Bu oğlan da bizim gibidir," dedi. "O da yoksul çocuğu. Dul bir annesi vardı. O yetiştirdi. Annen sağ mı şimdi?" diye sordu Fikret'e. Fikret gülümseyerek başını salladı:

"Sağ."

"Ne iyi kadındı ama! Sizinle mi oturuyor?"

"Hayır. Anlaşamadılar bizim hanımla. Malum, gelin kaynana hikayesi... Ayrı ev tuttum ona. Çok yaşlandı."

"Çok şey umdular zavallılar," dedi Ömer. "Analarımız, babalarımız çok şey umdular. Onları rahata kavuşturmamızı beklediler. Senin annen ne güzel çörekler yollardı sana. Paketi açar açmaz kapışırdık. Fanilalar da yollardı. Mavi bir atkı da örüp yollamıştı. Bak unutmamışım..."

Yeniden eski günlerini anmaya başladılar. Yoksul üniversite öğrencileri azdı o zamanlar. Daha çok varlıklı ya da orta halli ailelerin çocukları üniversiteye gidebiliyorlardı. Azınlıkta olan yoksul öğrenciler, çoğu zaman birbirlerini bulup kaynaşıyorlardı. Paralarını, elbiselerini ve evlerinden gelen haberleri paylaşıyorlardı.

Ailelerinden gelen mektuplar benziyordu birbirine. Eğri ve yanlışlarla dolu yazılar... Umut ve özveri dolu sözler... Yakınmalar, sitemler...

Bolluk içinde yaşayan arkadaşlarının serüvenli, eğlencelerle dolu yaşayışından uzak kalıyordu onlar. Tatil günleri onları ucuz şarap ve şiirler ısıtıyordu. Zaman zaman da birbirlerine muziplikler yapıyorlardı:

"Hatırlar mısın?" dedi Fikret, "Bizim Neco'yu nasıl işletmiştik?"

"Yaa..." dedi Ömer. Kahkahayla güldü.

Fikret Armağan'a bakarak anlatmaya koyuldu:

"Saf bir arkadaştı! Bize sık sık çapkınlık numaraları yapmak istiyordu. Şu kızla randevum var, şununla buluştum falan... Biz de bir gün bir kız arkadaştan rica ettik. Şu Neco'ya bir oyun oynayalım, dedik. Dışarıdan telefon ettik yurda. Neco'yu aradık. Telefonda kız konuşuyor. Kız Neco'ya düşlerindeki erkeğin kendisi olduğunu, günlerdir onu aklından çıkaramadığını falan söylüyor. Kız iyice ilanı aşk ediyor. Neco da hemen kızdan bir randevu istiyor. Biz, Ömer, Gündüz, ben kırılıyoruz gülmekten. Buluşma yeri, saati kararlaştırılıyor. Kız tabii çekiliyor aradan. O cumartesi sabahı biz Neco'yu inceliyoruz durmadan. Oğlan pür telaş. Yıkanıyor, tıraş oluyor. Sağdan soldan kravat, çorap, gömlek falan istiyor. Biz "Hayrola Neco?" diyoruz. O kasılarak gülüyor. Ayakkabılarını boyatıyor. Aynanın karşısında saçlarına biçim veriyor. Biz çaktırmadan ayrılıyoruz yurttan. Gidiyoruz buluşma yerine. Bir yere gizlenip bekliyoruz. Neco geliyor. Sağdan soldan tamamlamış kıyafetini. Pür tuvalet.

Saatine bakıp bakıp bekliyor. Kız da: "Ben o gün şöyle giyineceğim, elime de şu kitabı alacağım, falan." demiş. Neco her geçen kızın elbisesini inceliyor, elinde kitap var mı yok mu diye bakıyor. Biz gizlendiğimiz yerde çatlıyoruz gülmekten. Zavallı Neco böyle heyecan içinde bir saat mi, bir buçuk saat mi ne bekledi. Hava da iyice soğuktu galiba."

"Amma çektirdik oğlana..." dedi Ömer buruk bir gülüşle.

"Ama ne güzel bir grubumuz vardı yahu, değil mi Ömer?"

"Evet," dedi Ömer. "Ötekiler danslara, partilere, gezilere falan giderlerdi. Biz de tatil günleri ya birbirimize muziplik yapardık ya da kitap okurduk."

"Arada aşık da olurduk, gizleme babacım" dedi Fikret, güldü. Ömer'in yüzüne de utangaç bir gülümseme yayıldı. Armağan'ın yanında bu konunun açılmasından hafif bir tedirginlik duyuyor gibiydi. Fikret onun bu kaygısını görmezlikten gelerek sürdürdü konuşmasını:

"Dilek vardı hani, iyi kızdı ama. Erkek kızdı. Öteki kızlara benzemezdi. Zeki kızdı. Açıksözlüydü. Biz senin onunla evleneceğini sanıyorduk doğrusu."

Ömer gözlerini masaya doğru eğmiş, gülümsüyordu:

"İngiltere'ye yerleşmiş galiba."

"Öyleymiş," dedi Fikret. "Kültürlü kızdı. Çok kitap okurdu. Bizim grup zaten çok kitap okurdu. Rilke, Kafka, Camus, Sartre falan çok okunurdu. Şimdikiler bu kitapları okumuyorlar artık."

"Biz o kitaplarla yetiştik, dünyayı bugünkü gençler gibi kavrayamadık." dedi Ömer.

"Bizim suçumuz mu? O kitaplar vardı, onları okurduk." dedi Fikret. Dirseklerini masaya dayayıp, ellerini çenesinin altında kavuşturdu.

Ömer tabağından bir parça et alıp çiğnedi. Sonra denize baktı. Daldı. Yeniden Fikret'e döndü:

"Biz toplumun ekonomik, politik yapısını iyi kavrayamıyor-

duk ama," dedi. "Boşlukta gibiydik. Umutsuz, bireyci bir kültürün ürünleriyle yetişiyorduk. Bizi belki de bilerek boşlukta bırakıyorlardı. Aramızda da hayli sivil polis dolaşırdı. Biz sözde düzene karşıydık. Sonunda düzen çarkının dişlileri olduk işte... Çoğumuz, bizim gibiler yani, yine de dürüst olmaya çalıştık ama... Öyle değil mi?"

"Büyük yolsuzlukların hizmetinde dürüst olmaya çalıştık." dedi Fikret; acı acı güldü.

Ömer yüzünü Armağan'a çevirdi. Buruk bir anlamla: "Öyle işte..." der gibi baktı. Sonra yeniden kadehine uzandı, hafifçe gülümsedi.

Fikret de aynı anda kadehine uzandı ve:

"Şimdiki kuşak ne yaptığının farkında mı sanki?" dedi. "Tek yönlü yetişiyorlar."

"Ama toplumsal yapıyı ve tarihin gidişini bizden daha iyi anlıyorlar."

"Ama onlar da düzenin hizmetinde çalışacaklar." dedi Fikret. "Bir iş yapmak, öğrenimlerine uygun olarak seçtikleri işte çalışmak zorundalar. Bence gençlik her zaman heyecanlıdır, şu ya da bu konuda. Sonra herkes bir yana dağılıyor, iş güç sahibi oluyor, çoluk çocuğa karışıyor ve dünyayı kurtarma hevesinden vazgeçip kendi başını kurtarmaya bakıyor."

Fikret bir süre önündeki yemeğe eğildi, sonra da gülümseyerek:

"27 Mayıs'tan önce az mı gösterilere katıldık babacım?" dedi.

Ömer hafifçe iç geçirip gülümseyerek başını salladı.

"O zamandan beri çok şey değişti ama. Toplum değişti..." dedi Armağan, Fikret'e bakarak.

Ömer'le Fikret aynı anda gülümsediler Armağan'a. Armağan söylemek istediklerini beceriksiz bir biçimde, safça söylediğini sezdi ve utandı bundan. Sonra Fikret bardağındaki içkiyi bitirip ellerini masaya dayayarak:

"Babacım, bir arsa aldım." dedi. Bari şu evi yaptırabilsem de sonra işten ayrılsam..."

Fikret ayrılırken Ömer'e:

"Ara sıra yazsana bana," dedi. Sen eskiden çok güzel mektuplar yazardın." Son anda gözleri dolar gibi olmuştu. Ağır ağır hafifçe sendeleyerek uzaklaştı.

Ömer'le Armağan bahçeye indiler. İnce gövdeli bir ağacın benek benek yayılan gölgesine oturdular. Ömer görünüme daldı. Bir süre sustu, sonra:

"Ne güzel yermiş burası." dedi.

"Buraya daha çok öğrenciler gelir."

"Yıllık iznimin bir kısmını belki İstanbul'da geçiririm. Çocukları, Nuran'ı da getiririm. Hep birlikte oluruz."

Yine sustular. Yıllardır böyle baş başa oturmamışlardı. İçki bakışlarına duru bir hüzün, seslerine hafif bir titreklik vermişti. Armağan ona içini dökme isteği duyuyordu. Hayatların kırıklığı üstüne konuşmak istiyordu onunla.

"Yeni şiirlerin varsa okusana..." dedi birden Ömer. Sanki şiirlerinden anlamak istiyordu kardeşini.

"Aklımda hepsini tutamıyorum ki. Parça parça kalıyor aklımda. Biliyor musun abi, ben eskiden senin şiir defterini bulur, gizlice okurdum. Niye bıraktın şiir yazmayı? Çok güzel şiirlerin vardı, yayınlatmadın bile..."

Ömer gözlerini eğerek gülümsedi ve şöyle mırıldandı:

"Artık olmuyor. Öyle bir tutkum da yok. Sen yazıyorsun ya. Bir aileye bir şair yeter. Ben bu işi yapa yapa sanat dilini unuttum gitti. Sen başka şeyler de yazabilirsin. Denesene."

Ömer eskiden Armağan'ın sıkıntıların ve eksikliklerin karşısında yenik düşmemesi için ona kitapların, sanatın ışığını yakmak istemişti. Şimdi de kolay rahatlıklar peşinde koşmadığını, uyumsuzluk içinde olduğunu görüyor, yenilmemesi için yücelme yolunda onu desteklemek istiyordu.

Armağan ellerini masanın üstünde kavuşturdu ve uzaklara bakarak:

"Ağbi... Biliyor musun neyi arıyorum?" Sustu bir an... Sonra:

"Hayatın değerini arıyorum," dedi. "Yapılan her şey ve düşünceler, duygular hayatın değerini arttırsın istiyorum."

"Ama soyut bir şey bu." dedi Ömer. Sustu, bir süre sonra:

"Bizi her gün çeviren olaylar, hileler, bozulan insan ilişkileri hayatın değerini azaltıyor."

Armağan yüzünde çocuksu , tutkulu bir anlamla:

"İşte bunun için," dedi. "Hayat yeniden değerini kazansın diye insanların, her şeyin değişmesi gerekiyor. Öyle değil mi?" Şimdi yaşadığımız şu hayat insanların özlemlerini durduruyor, cesaretlerini kırıyor, yeteneklerini tıkıyor, hatta insanların duygularını donduruyor. İnsanlar hayata küsüyor. Ya uyumsuz, tedirgin oluyorlar, ya da katı ve bencil... Oysa öyle olmamalı değil mi? Herkes özlediği değeri yaratmalı."

(Bunları Sinan'a söyleyemezdim. "Kitap paralama." derdi). Dalgınlaştı Armağan, sonra gülümsedi.

"Olur bir gün." dedi Ömer.

"Ama bizler de savaşırsak..."

Cesaretle ve coşkunlukla konuşmuştu Armağan.

Ömer ise dingin, yalın bir sesle karşılık verdi ona:

"Yapabileceğimiz kadarını yaparız," dedi. "Yavaş yavaş, azar azar olur..."

"Birikir." dedi Armağan. Gülümsedi Ömer'e.

"İnsanın bir sürü sorumlulukları da var," dedi Ömer. "İşinin, yakınlarının sorumlulukları... İnsan bu yollarla da katkıda bulunuyor. Belki de insanın katkıda bulunacağım diye kendini zorlaması anlamsız."

Bir süre sustular. Ömer bir an kardeşini güzel şiirler ezberleyip okuyan küçük bir kız gibi gördü. Bundan buruk bir tat aldı. Armağan ise onu düşüncelerinde haksız çıkarmaktan çekiniyor gibi tartışmayı yarıda bıraktı. Ona kendinden söz etmek istedi:

"Biliyor musun abi, evden ayrılışım iyi oldu. Burada zorluklarla karşılaşıyorum gerçi ama yine de iyi oldu." Ellerini masanın üstünde kenetledi, hafifçe öne doğru eğilip sırtını kamburlaştırdı:

"Burada hayatı, insanları daha iyi anlamaya başladım. Hayatı yalnız kitaplardan öğreniyordum." Gözlerini hafiçe kısmış, dudaklarını somurtur gibi büzmüştü bunları söylerken. Ömer hafifçe gülümsedi. Armağan ellerini masanın üstünden çekti. Arkasına yaslandı. İç geçirdi, sonra elini alnında gezdirdi, güldü:

"Sarhoş oldum galiba."

"Gidelim, yüzünü yıka istersen..."

Biraz telaşlanmıştı Ömer. Eğilmişti ona doğru:

"Nasıl?"

"O kadar çok değil," dedi Armağan. "Biraz başım döndü." Güldü yeniden. Ömer dalgınlaştı. Kollarını göğsünde kavuşturdu. Yeniden arkasına yaslandı. Başını hafifçe yana doğru eğdi. Bir süre öyle kıpırdamadan durdu. Armağan denize bakarak ağır ağır konuştu:

"Değişiyor burada bazı düşüncelerim... Eskiden kızıyordum sizlere... Bana çok baskı yapıyorsunuz diye kızıyordum. Sana, babama, anneme... Artık kızmıyorum. Çünkü... Baskının toplumun yapısından geldiğini anlıyorum. Hem sen beni... İyi şeylere yönelttin. Vallahi... Sen olmasaydın ben nereden kitap okuyacaktım? O çevrede... Annem babam da bilgisiz... İlkokuldan sonra okuyamayacaktım belki de... Belki şiir yazmaya bile sana imrenerek heves ettim..."

Ömer de uzaklara, karşı kıyılara bakarak dinliyordu onun bu sözlerini. Dalgın, çekingen bir gülümseme vardı yüzünde.

Armağan yeniden ellerini masanın üstünde kenetlemiş, hafifçe ona doğru eğilmiş, konuşuyordu:

"Anneme benzemekten çok korkuyordum. Onun yanında yaşarsam ben de hayata küskün, çaresiz bir kadın olurum diye

korkuyordum. Çünkü istemesem de ondan etkileniyordum. Her zaman karamsar. Hiçbir şeyden tat alamıyor..."

Başını salladı Ömer. Sigarasından derin bir soluk aldı:

"Her gün yeni bir hastalık çıkıyor. Hasta olmadığı gün yok ki..."

"Galiba, ağbi o ona çektirilen acıların öcünü böyle almak istiyor."

Bir süre sustular. Sonra Armağan bir sigara istedi Ömer'den. Ömer paketi uzattı ona. Çakmağını çıkarıp onun sigarasını yaktı. Armağan titrek bir gülümseyişle mırıldandı:

"Sağol."

Ömer de gülümseyerek başını salladı. Armağan sigaradan derin bir nefes alınca yeniden başının döndüğünü duydu; bu kez Ömer'e sarhoşluğunu belli etmemeye çalıştı. Konuşma isteği duyuyordu. Ömer'le ilk olarak iki arkadaş gibi konuşuyorlardı. Armağan değerlendirmek, doldurmak istiyordu bu anları. Ömer, Sinan gibi alaycı değildi. Saygıyla dinliyordu kardeşini.

Armağan dalgınlaşmıştı bir an. Ömer ona bakıyordu. Armağan sigarasından derin bir soluk aldı, bakışları uzakta konuştu:

"Toplumun yapısı bir toprak gibi. İnsanlar bu toprakta yetişiyor. Off... Beylik laflar söylüyorum galiba..." Güldü. Yeniden başı döndü.

"Yooo... Doğru söylüyorsun." dedi Ömer. Gülümsedi.

Armağan sustu bir an. Sonra yeniden sigarasından derin bir soluk aldı. Sesi ağırlaştı, kalınlaştı:

"İnsanın tek başına özgürlük peşinde koşması artık bana anlamsız geliyor."

Değişti yüzündeki anlam, yumuşadı:

"Kendimden söz ediyorum."

"Yeterli değil demek istiyorsun." dedi Ömer.

"Evet, değil." Heyecanlanmıştı Armağan:

"Bu toprağın değişmesi için verilen kavgaya ben de katılmak istiyorum."

(Bunu Sinan'a böyle söyleyemezdim) diye geçirdi içinden. (Sözlerimi ciddiye almazdı. İddialı sözleri sevmiyordu.)

Ömer dalgın dalgın gülümsedi. Başını salladı. Sonra:

"Peki nasıl?" diye sordu. "Nasıl katılacaksın?"

"İşte zorluk burada," dedi Armağan. "Nasıl katılacağımı ben de bilemiyorum."

"Ama bugünkü koşulları da kabul ederek kendine düzenli bir hayat kurman gerekiyor." dedi Ömer.

Armağan Ömer'in ona nasıl bir yaşama düzeni önermek istediğini anlıyordu. Toplumun kurallarının dışına taşmadan, tehlikesiz ve güvenli bir yaşayışa kavuşmasını istiyordu kardeşinin.

"Anlıyorum," dedi Armağan. "Artık evlenmem gerektiğini düşünüyorsun." Bir an düşündü:

"Toplumdaki her şey, evler falan, sonra... Yalnızlık, gelenekler, daha başka şeyler insanları evlenmeye zorluyor. Ama insanların çoğu, daha çok kadınlar evlenince birçok şeyden vazgeçiyorlar. Amaçlarını, düşüncelerini değiştiriyorlar. Tembelleşiyorlar. İşte ben buna kızıyorum. Oysa insanlar ölünceye kadar gelişmeli, bir şeyler yaratmalı, bir değer yaratmalı, amaçlarını unutmamalı."

Armağan Ömer'in yüzünde bir burukluğun çizgilerini gördü o an. Birden söylediği sözlerin ona dokunduğunu düşünerek üzüldü.

Ömer lacivert takım elbisesiyle kalabalık salona giriyordu. Kalabalık, gelini ve damadı alkışlıyordu. Armağan sırtını büyük bir pencereye dayamış, bakıyordu lacivert takım elbiseyle ilerleyen Ömer'e. Alkış dalgaları arasında yüzmeyi bilmeyen ama suya atlamaktan başka bir çare göremeyen biri gibiydi. Armağan alkışlamıyor, onun yabancılığını paylaşıyordu. Gelin gülümsüyordu. Gelinliğini kendisi dikmişti. İlk yaza bir çiçe-

ğin hazırlanışı gibi... Alkış seslerine, müziğe, kalabalığa açmıştı kalbini. Hazırdı o. Ömer ise sanki lacivertler giyinmiş bedenini salona bırakmış, kendisi çıkıp gitmişti. Bunu belki yalnız Armağan sezmişti o an...

"Seninle aynı amacı taşıyan insanlar vardır," dedi Ömer. "Çevrende."

Armağan bir an gözlerini eğerek sustu. Ona Sinan'dan söz etmek istiyordu. Ama şimdiye kadar böyle konularda hiç konuşmamışlardı. Bir çekingenlik, bir saygı bulutu vardı aralarında. Oysa bugün birlikte kadeh tokuşturarak eski ağabey kızkardeş engelini aşmışlardı. Ama Armağan, Sinan'la aralarındaki ilişkiyi nasıl anlatacağını bilemiyordu. Sinan'ı sevdiğini ama ona, onun hayatına bağlanmaktan korktuğunu, Sinan'ın onu sevdiğini ama onun kendisine bağlanmasını engellediğini nasıl açıklayacaktı ona?

Benim değer verdiğim şeylere o aynı değeri vermiyordu. Değer verdiği şeyler artık dibe çökmüştü sanki, sönmüştü. Şimdi alaycılığının alevleri parlıyordu. Onun içinde gömülü olan değerleri seziyordum. Onu seviyordum, bana umutsuzluğu gösteriyor, umudun değerini öğretiyordu. Tutkularımın sönmemesi için beni kendinden uzaklaştırıyordu, alaycılığıyla...

Bu sessiz sözlerden sonra Armağan bir soru sorar gibi Ömer'e doğru eğilmişti.

"Evet? Söyle..." dedi Ömer sevecenlikle.

"Yok bir şey..." Armağan bir suç işlerken yakalanmış gibi gülümsedi ve arkasına yaslandı.

Ömer şimdi kollarını göğsünde kavuşturmuş, yan masalarda oturan, çoğu üniversite öğrencisi olduğu anlaşılan gençlere bakıyordu. Armağan ise onun dingin ve hüzünlü yüzünü inceliyordu.

Sen de Sinan da aynı dönemin insanlarısınız. Sen de değerlerini içine gömdün. Ama sen üstlerine bilgeliğinin küllerini serptin. Aynı kültürün etkisiyle yetiştiniz, ama seni daha çok

zorluklar oluşturdu. Şimdiki işin ve sorumlulukların da ağırlaştırmış seni... Anlamak istiyorum seni, Sinan'ı...

Armağan oturduğu iskemleden kalktı:

"Ben gidip bir arkadaşıma telefon edeyim ağbi." dedi. Bakışlarını gizlemeye çalıştı. Lokantanın girişindeki telefon kulübesine girdi. Sinan'ın çalıştığı reklam şirketinin telefon numarasını çevirdi. Kalbinin hızlı atışları telefondan gelen ağır çınlamayla iç içeydi. Bir kadın sesi:

"Sinan Bey yok efendim. Çekimde. İsterseniz not alalım, kim arıyor?"

"Ben sonra ararım. Teşekkür ederim. Bir arkadaşıyım."

Armağan kulübeden çıktı. O anda sevinç ve hüzün karışımı bir duygunun ürpertisi içindeydi. Camları kırılmış, toz duman içindeki kahveden kendisine bir şey olmadan çıkabilmişti demek.

YİRMİ ÜÇ

Sinan köpüren suya dikmişti gözlerini.

"Evet," demişti. "Çekin."

Köpüren suyun başındaki kızın neşeli sesi kulaklarını tırmalıyordu. Su köpürüyordu. Köpük, köpük... Bilgileri, tasarıları, özlemleri de sanki bir deterjan köpüğünde eriyordu.

"Evet, çekin." dedi Sinan. Sönmüş sigarasını yere attı ve ayağıyla ezdi.

Bir ipe beyaz çamaşırlar asılmıştı şimdi.

Gözlerini beyaz çamaşırlara dikti. Beyaz frenkgömlekleri, beyaz fanilalar... Bu beyazlık gözlerini acıtıyormuş gibi bakışlarını çevirdi.

İki genç kız beyaz çamaşırların önünde yerlerini aldılar. Rüzgâr esti ve beyaz frengömlekleri dalgalandı.

Sinan'ın tasarladığı film öyküleri, tasarladığı doğa ve insan görüntüleri, doğadaki çatışmayla, insanlar arasındaki çatışmayla ilgili görüntüler uzakta asılı kalmıştı şimdi. Hepsi terk etmişlerdi onu.

İki genç kız bir frenkgömleğinin temizliğini övüyorlardı.

Yönetmen yardımcısı bir sigara uzattı Sinan'a:

"Bugün çok yorgun görünüyorsun." dedi.

YİRMİ DÖRT

Ömer yalnız kalınca düşüncelere daldı. Mutlu olmasını istiyordu Armağan'ın. Ama önerecek bir şey bulamıyordu. Armağan yeniden masaya gelip oturunca:

"İstanbul'un orta yerinde böyle dinlendirici bir yerin kalması ne kadar iyi," dedi. "Ben İstanbul'da yaşasaydım buraya sık sık gelirdim."

O sırada Tahir de kucağında kızı, yanında karısıyla gölgeli basamaklardan indi.

"Nerede kaldınız yahu?" dedi Ömer, neşeli bir sesle.

"Bir saattir burayı arıyoruz." dedi Tahir.

"İnsan İstanbul'da oturur da burayı bilmez mi?"

"Bizim böyle yerlere geldiğimiz mi var sanki?"

Oturdular. Deniz, masaların arasında koşmaya başladı.

"Biraz gevşetin kendinizi," dedi Ömer. "Biraz rahat yaşayın yahu. Hayatı kendi haline bırakın biraz. Ben artık öyle yaşıyorum."

"İnsanın bu ortamda rahat yaşaması için ya vurdum duymaz, ya da sorumsuz ve bencil olması gerekir." dedi Tahir.

Ömer bu sözlere şaşırmış gibi Tahir'e baktı bir an. Sonra kanlanmış, yorgun gözleri belirsiz bir noktaya takıldı kaldı.

Tahir bir karşılık bekler gibi bakıyordu Ömer'e. Yüzünde

ona karşı bir suçlama sezilmiyordu. Armağan bakışlarını öne eğdi. Sevim kucağına oturttuğu kızıyla ilgileniyordu. Gülümsüyordu. Tahir:

"En büyük huzursuzluk, insanın yaşama biçimiyle düşünceleri arasındaki çelişkinin çözümlenmemesinden doğar bence." dedi, yine Ömer'e bakarak.

Ömer hafif bir gülümsemeyle yüzünü Tahir'e doğru çevirdi: "Haklısın." dedi.

Tahir'le Sevim birlikte gülümsediler. O anda sanki artık Ömer'in büyük görev içinde yer alamayacağını, bunu kabullendiklerini ama kendi çabalarının gerektirdiği özveriden de yakınmayı düşünmediklerini belli ediyorlardı.

Ömer onlara yemek ve içki getirtmek istedi. Garson bahçeye yemek indiremeyeceğini söyledi.

"Biz az önce yukarıda yemek yedik. Sen söyle ustaya. Buraya iki şiş gönderiversin."

Garson onu kırmamaya çalışarak bu isteğini geri çevirdi. Birayla tost getirebileceğini söyledi. Uzaklaştı.

"Hacıağa." diyerek güldü Armağan. Hepsi birlikte güldüler.

Armağan bu neşe içinde Tahir'le Sevim'in bakışlarındaki buruk ve yorgun parıltıyı fark etti. Bir gün önce yaşanan acının varlıklarına yüklendiğini, bundan kolayca sıyrılmayı yakışıksız bulduklarını sezdi. Oysa az önce ağabeyiyle kendisi değişik konularda konuşabilmiş, aralarındaki yasağı ve uzaklığı kaldırarak birlikte kadeh tokuşturmuşlardı. Sevim'le Tahir'in karşısında birden bunun utancını duydu. Onların artık hayatlarını bir ırmak yatağına akıttıklarını ve rastlantıların, serüvenlerin düzlüğüne yayılmak istemediklerini düşündü. İkisi de aynı gülümsemeyi bölüşüyorlardı sanki. Sevgileri de düşüncelerinin ve yaşama disiplinlerinin bir parçası gibiydi. İnançlarına duydukları bağlılığı birbirlerine de duyuyorlardı. Armağan birden Sinan'la buna benzer bir bağlılığı kuramamış olmanın acısını anımsadı.

Denize bakan bahçeden ayrıldılar. Ömer hafifçe sendeliyordu.

"Sarhoş musun?" dedi Armağan, ona sokularak.

"Yok yahu. Sarhoş mu gürünüyorum?"

"Tabii. Gözlerin de kanlanmış." dedi Armağan, gülümsedi.

"Uykusuzluktan," dedi Ömer. "Şimdi otobüste kafayı vurur uyurum."

"Hiç değilse bu gece kalabilseydin..." dedi Tahir.

"Keşke... Ama kalamam."

Dik basamaklardan inerken Ömer Armağan'ın koluna tutundu. Bir an basamaklardan birinde durarak çocuk sesleriyle dolu, dar, düzensiz, taşları kararmış sokaklara ve uzaktaki deniz parçasına gözlerini kısarak baktı.

"Ne güzel!" dedi.

Armağan da durdu, onun baktığı yerlere baktı. Görmeye alıştığı, artık bakmayı unuttuğu bu yerler birden Ömer'in büyük şehir özlemiyle süslenerek değişik düşsel bir anlam kazanarak göründü ona. Koluna girmiş Ömer'in yorgun, kesik kesik soluklarını duydu. Boğazı düğümlendi birden.

Düz yola gelince bir taksi durdurdu Ömer. Bu davranışı, kardeşlerinin ona yeniden "Hacıağa" diyerek gülmelerine yol açtı. Oysa o kardeşleriyle geçirdiği anlara biraz daha rahatlık, biraz daha mutluluk katabilmek için yapıyordu bunu. Dolmuş bekleyerek, telaşlanarak zorlukla kavuştuğu bu yakınlık anlarındaki bazı halkaların kopmasını istemiyordu.

Arabada o öne oturdu. Yol boyunca yüzünü arkaya çevirip onlarla konuştu. Deniz'le şakalaştı. Ona çocuklarının isimlerini belletmeye çalıştı.

"Ne güzel olur hep birlikte bir deniz kıyısında bir tatil geçirsek..." dedi sonra.

Onun bu özlemi Tahir'in ve Sevim'in sessizliğiyle dağılıp gitti. Armağan böyle bir günün sonunda tatil tasarıları yapmanın onları utandıracağını biliyordu.

Garaja geldiler. Garajın çevresinde ve girişinde yerler ça-

murluydu. Çamurun rengi siyahtı. Ezilmiş meyve kabukları, kâğıt parçaları, sigara izmaritleri karışmıştı çamura.

Satıcılar sarmıştı her yanı. Meyve satıcıları, hatıra eşya satıcıları... Kimisi de eline bir saat almış, onu satıyordu. Yaşlı bir adam bir yün çorap tutuyordu elinde, gelip geçene bu yün çorabı gösteriyordu. Genç, esmer, iri yarı bir adam da bir parkayı omuzlarından tutmuş, müşteri bekliyordu. Her yaştan kaçak sigara satıcıları vardı. Satıcıların çoğu Anadolu'nun uzak yerlerinden, daha çok Doğu'dan gelmiş görünüyorlardı. Çoğunun yüzünde yalnızlık, yorgunluk ve kin karışımı sert bir anlam gizliydi. Çevredeki bu pislik, bu karışıklık, garajdan yükselen gürültü ve duman bir boşluk oluşturmuştu sanki. İnsanlar bu boşluğun içinde kayboluyor gibiydiler.

Garajın karşısındaki yıkık surlar ise onarılıyordu. Eski, sararmış, islenmiş taşların üstüne yeni, beyaz taşlar konuluyordu.

Ömer'in ilgisini çekti bu onarılan surlar. Başını çevirip o yana baktı.

Garaja geldiler. Otobüs saatini beklemek üzere tozlu bir söğütün gölgelediği küçük kahvede oturdular. Gürültü, toz, duman, konuşma isteklerini kesiyordu. Ancak çabucak dağılan küçük, önemsiz sözler geçiyordu aralarında. Çay içerken yorgun bir suskunluğun içine çekildiler. Çeşitli tasalar, çeşitli düşünceler ve anılar dalgalar halinde suskunluklarının kıyısına çarpıyor, çekiliyor, yeniden yükseliyordu.

Ömer'le Tahir bir an göz göze gelip öylece kaldılar. Sanki aralarında sessiz bir konuşma geçti. Ömer Tahir'i tehlikelerden korumak ister gibi bakıyordu ona. Ama bu konuyu açamıyor, çayını yudumluyordu. Tahir de sevgiyle bakıyordu ona. Bu sevgiyi belki eski bir armağan olarak görüyordu. Saklanan ve zaman zaman ortaya çıkarılan bir armağan. O an tek şey istiyordu Ömer onlardan: Ölümden uzak kalmalarını, büyük acılardan uzak kalmalarını... Onlara sevecenlik ve yakınlık göstererek ılımlılık ve bilgelik önererek korumak istiyordu onları.

Tahir de onu geçmişe terk etmenin acısını duyuyordu o an. Onu kazanmak, ona inancın hızını aşılamak istiyordu.

Sigara dumanları arasında birbirlerine gülümsediler. Birlikte simit satmaya çıkıp birden bir sokakta karşılaştıkları günlerdeki gibi tıpkı...

Armağan'la Tahir, yoksul eve kitapları sokan ağabeylerine o an buruk bir saygıyla davranıyorlardı.

Otobüsün kalkış saati yaklaşınca kahveden çıktılar. Garaj hızla çarpan bir yürek gibiydi. İnsanlar otobüslerle dağılıp gidiyorlar, İstanbul'dan ayrılıyorlardı. Birden bir gün önce alanda rastladığı bazı işçilerin de şimdi hurda otobüslerle geldikleri yerlere döndüklerini düşündü Armağan. Kırgınlık içinde dönüyorlardı.

Motor gürültüleri arasında ağabeyinin utangaç mırıltısını duydu:

"Kendinize iyi bakın."

Garajdan çıkınca Tahir Armağan'ın da evlerine gelmesini istedi. Armağan işlerinin olduğunu söyledi. Karışık duygularla dolu, dalgın bir vedalaşma oldu aralarında. Yalnız kalınca Armağan kalabalığın uğultusuna kulak verdi. Bu uğultu ona çarpacak, onu devirecek gibi bir ürkeklik duydu. Sinan'a beslediği özlem ise bir suçluluk duygusu gibi benliğinde dolaşıyordu.

Bir dolmuşa binip Köprü'ye geldi. Yaşadığı iki gün duygularını budamıştı sanki. Duyguları göz göz açılmıştı. İçine çekiyordu hayatın acılarını.

Caminin önündeki basamaklar şehrin yabancısı olan yoksullarla doluydu. Yoksulluk çarpıcı renklere bürünmüştü. Elleriyle ekmeği koparak basamaklarda karınlarını doyuran kadınlar, erkekler vardı. Üstlerinden güvercinler uçuyordu. Yoksulluk tablosunu süsleyerek... Yorgun, çözülmüş, eriyen hayatların üstünde bir şiir gibi uçuşuyorlardı.

Turistler fotoğraf çekiyordu: Beyaz tenli, yorgun ve sakindiler. Seyircisi oldukları bu görünüme bulaşmaktan çekiniyor gibi davranıyorlardı.

Yeni yetme erkek çocukları iş başındaydı. Kaçak sigara satıcıları şimdiden hayatı tehlikeyle yarışarak kazanmaya alışıyorlardı. Kirli bir iş yaptıkları düşüncesi onlara umursamazlık, arsızlıkla gizlenen bir suçluluk duygusu veriyordu. Öte yandan kendilerinin dışındaki hayatın da kirli işlerle dolu olduğunu kavramak, atılganlıklarını ve cesaretlerini arttırıyordu. Bu erken gelen bilgelik körpe hayatlarını şimdiden eskitiyordu. İnsanlar hayatın dibine itiliyordu sanki. Armağan, içinde biriken dizeleri bir ayrıcalık gibi görüp belli belirsiz bir çekingenlik duygusuna kapıldı. Bir balkon gibi duruyordu şiir. Kendini mutsuz, yalnız duyması bile bir ayrıcalıktı sanki. Çünkü karşıdan kan ter içinde, iki büklüm bir hamal geliyordu. Yanı başından geçerken şakaklarındaki zonklamanın sesi duyuluyordu neredeyse. Sırtına ağır kasalar yüklenmişti. Sırtı görünmüyordu. Ayakları lastik pabuçlar içinde sessiz adımlarla ilerliyordu. Bakışları bir suyun dibindeki çakıl taşlarını andırıyordu. Sert ve bulanık...

Deniz kıyısında küçük bir kitapçı dükkanından bir türkü yükseliyordu. Plak da satılıyordu bu dükkanda. Türküyü söyleyen bir kadın sesiydi. Dükkanın önünde bir kalabalık vardı. Genç, yoksul erkeklerden oluşan bir kalabalık... Başlarını yere eğmiş, gözlerini kısmış, dinliyorlardı. Sanki ortak bir duyguyla birbirlerine benzemişlerdi. Aynı dalgınlık, aynı kızgınlık içinde gibiydiler. "Yuh yuh soyanlara." diyordu türkü. Dinleyenler iki parmakları arasına kıstırdıkları sigaralarını çabuk çabuk içiyorlardı. " Yuh yuh uyuyanlara." diyordu türkü, dinleyenler hep aynı noktaya bakıyorlardı.

İşte bunun için... Bunun için... Acılar, hınçlar, zorluklar ve başkaldırışlar arasında köprü kurulsun diye... Bütün bunlar boşa gitmesin diye...

Oysa yalnızlık bir duman gibi sarıyor beni.

Duraksadı Armağan. Birden bir gün önce, güneşin değdiği küçük bir çemberin içinde Deniz'in ufak, çıplak bedeni karşısında Sevim'e duyduğu yakınlığı, saygıyı düşündü. Elleri çevik,

sevecen ve güçlüydü. Kapısı dar, tahtadan ve küçük bir mandalla kapanan bir evde büyümüştü o da, ama yalnızlığa kapılmamıştı. Zorlukların, yorgunlukların arasında gülümsüyordu. Kendine karşı küskünlüğü yoktu.

"Bizimle otur." demişti Armağan'a.

Evlerinde şiir kitabı yoktu. Sinemadan, tiyatrodan, müzikten de pek söz etmiyorlardı. Sinan'ın çevresinde ise güzel sanatlar duvarlara, seslere, bakışlara yerleşmişti ama bir sır gibi yaşanıyordu bu duygular, yalnız birbirlerine fısıldadıkları bir sır gibi...

Oysa Sevim'le Tahir, düşüncelerini ve duygularını bütün güçleriyle, oluk oluk başka insanlara akıtmak istiyorlardı. Birbirlerine duydukları sevgide bile sır taşımıyorlardı. Kaynaşmak ve yol almaktı onların isteği.

Armağan eşyalarını toplayıp onların evine gidecekti. Sonra nasıl yaşamaya, neler yapmaya karar verecekti? Şimdiden bilemiyordu bunu.

"Nasıl katılacaksın?" diye sormuştu ona Ömer, denize bakan o bahçede.

"Bilemiyorum."

Ömer şimdi otobüste başını arkaya yaslamış, kendi kırık, dürüst ve umarsız yaşayışına dönüyordu yeniden. Şu anda otobüs denizi ve kalabalığı geride bırakmış olmalıydı. Gözlerini yumunca acaba onun da alnında mavi kuşlar dönecek miydi? Uçup giden özlemlerin, sönen isteklerin, kırılan coşkunlukların kuşları...

Birden Sinan'ın her zaman hüzün ve alayla dolu olan bakışlarını anımsadı Armağan. Ömer'le bahçedeki konuşmalarından sonra ona duyduğu özlem artmıştı sanki. Ona kardeşinin adresini vermek istiyordu. Bir gün yaşadığımız zamana saygı duyarsa...

Bir telefon kulübesinin önünde durdu.

YİRMİ BEŞ

Sinan o akşam işinden her zamankinden daha bıkkın döndü. Bir deterjan filminin çekimini yönetmişti. Evine dönerken bu işin artık kendisi için ağır bir cezayı andırdığını düşünüyordu. Kaçmak, kurtulmak istiyordu. Ama oturduğu bu telefonlu, kaloriferli evin kirasını, oğlunun okul masraflarını karşılamak için çalışmak zorundaydı. Bu yaşta işsiz kalmak, iş aramak ağır geliyordu ona. Üstelik sürekli artan hayat pahalılığı herkesi korkutuyor, bencilleştiriyordu. Yıllardır tasarladığı filmleri hiçbir zaman çekemeyeceğini düşünüyordu. Tasarladığı neyi gerçekleştirebilmişti ki? İçinde biriken, kalan ve pıhtılaşan özlemler bir gün ummadığı yerde belki bir şakanın ortasında kalbini durduracaktı.

Vişne çürüğü kalın perdeleri çekti. Işığı yaktı. Pikaba ünlü bir Fransız şarkıcısının plağını koydu. Pardösüsünü çıkardı. İçkisini hazırladı. Ceketini çıkarmadan divanın üstüne uzandı. Sigarasını yaktı. Şarkıcının titrek ve sakin sesine bıraktı kendini. Bir sevgi şarkısıydı bu. Uzaktan, sert kabukların, kalın örtülerin altından gelen çocuksu bir ses... Sevgi... Sinan'ın bir cezayı çeker gibi sürdürdüğü hayatına getirilen bir görüşmeci armağanı...

Bu sabah işe gitmeden önce onu aramıştı. O dar, gri sokaktaki küçük zemin katına uğramıştı. Kapıcı onun az önce evden ayrıldığını söylemişti. Bunu öğrenmek yetmişti Sinan'a. Yaşıyordu. Modaya uymayan bağcıklı ayakkabıları, sapı aşınmış çantasıyla, bileğindeki gri kayışlı eski saatiyle, yükselişi arayan düşünceleriyle, onu bozulmaktan koruyan şiir duygusu ve çocuksu bir merakla dolu taşralı bakışlarıyla yaşıyordu o. Bunu öğrenmek yetmişti Sinan'a. Artık aramayacaktı onu.

Şarkıcının sesi şimdi kayar gibi ilerliyordu. Duru bir açıklıkta, engellere çarpmadan yol alıyordu. Sinan başını kaldırdı, yanındaki sehpadan kadehini aldı. İçti. Yeniden başını geriye yasladı. Tan yine geç kalmıştı eve. Onun eve her geç gelişinde Sinan tasalanıyordu. Gazetelerde her gün, bir kaldırımda, bir otobüs durağında, bir kahvede, bir evin önünde bir ya da birkaç öğrencinin kimliği bilinmeyen kişilerce öldürüldüğü yazılıyordu. Sinan'ın en büyük korkusuydu bu. Ona sık sık karşı çıkan, odasına kapanıp felsefe ve ekonomi kitapları okuyan, klasik müzik dinlemeyen, sanatla az ilgilenen, dans etmeyi öğrenmemiş olan, zaman zaman vurulmuş bir öğrencinin cenazesini almak için morgun önüne giden oğlunu çok seviyordu. Ona hiçbir zaman sevgisini belirtecek davranışlarda bulunmamıştı. Ona çıkışıyor, öğütler veriyordu.

Telefon çaldı. Kaygıyla ürperdi Sinan. Doğruldu. Açtı:

"Evet... Kim? Ha sen misin Oğuz? İyiyim."

Bu akşam niye lokale uğramadığını soruyordu Oğuz. Bir gün önceki olayın etkisinden kurtulup kurtulmadığını soruyordu.

"İyiyim." diyordu Sinan.

"Atla gel, hadi," diyordu Oğuz. "Andre var yanımda. Gelirsen bu akşam içki paraları ondan olacakmış. Tekneyi satmış. Cebindeki paraları bir motora yatırmadan... Hemen atla gel."

"Bu akşam gelmeyeyim," dedi Sinan. "Yorgunum."

"Bak Andre bir daha beni böyle paralı göremez, diyor. İstersen buradan çıkıp bir de Boğaz yaparız."

"Yok yok, bu akşam gelmeyeyim," dedi Sinan. "Yarın yine çekim var. Erken kalkmam gerekiyor."

Andre'nin boğuk sesini ve kahkahasını duydu telefonun öteki ucundan.

"Hadi eyvallah." dedi. Kapadı telefonu.

YİRMİ ALTI

Hava kararıyordu. Telefon kulübesinin önünden geçen esmer, bezgin yüzlü erkekler, üfledikleri sigara dumanının arasından kulübedeki bu yalnız ve ürkek bakışlı genç kadına bakıyorlardı. Telefon meşguldü. Armağan alıcıyı koydu. Numarayı titreyen parmaklarıyla bir kez daha çevirdi. Yine meşguldü. O sırada iri taşlı bir yüzük taşıyan kaba bir parmak tıklattı kulübenin camını. Armağan başını kaldırıp baktı. Kıvırcık saçları alnına dökülen bir erkek yüzü, hınçlı ve alaycı bir gülümsemeyle ona bakıyordu. Armağan o anda Sinan'ın sesine kavuşmak ve bu sese sokulup korunmak için taşkın bir istek duyuyordu. Telefon tıkırdadı ve Sinan'ın soluğu sıcak bir buğu gibi Armağan'ı sardı.

"Benim..." diye mırıldandı Armağan. "Seni özledim."

Sinan'ın sesi bir an durdu. Sonra:

"Nasılsın?" diye sordu. "Neredesin?"

"Köprüdeyim," dedi Armağan. "Ağabeyim gelmişti. Onu geçirdik, kardeşimle..."

"Şimdi... Nereye gideceksin?" diye sordu Sinan.

"Şimdi mi? Sen söyle... Nereye gideyim?"

"Kahveye gelir misin?"

"Hangi kahveye?"

"Bulvardaki kahveye..."

"Ama camları kırılmıştı."

"Takmışlardır." dedi Sinan, hafifçe güldü. Armağan da güldü. Dışarıdaki iri taşlı yüzük taşıyan erkek de cama yaklaştırdığı yüzüyle Armağan'ın gülüşüne gülümsüyordu.

ALNINDA MAVİ KUŞLAR

Çok değil, bundan 30 yıl önce yaşananlar, edebiyatımızda ne kadar yer bulabildi?

1970'li yılların Türkiye'sinde toplumsal mücadelelerin içinden geçenler, edebiyatımıza birçok katkı sundu ama o günleri gerçekten ne kadar anlatabildi?

1 Mayıs 1977'de Taksim'de yaşanan katliamın sonrasında, Aysel Özakın'ın kaleme aldığı "Alnında Mavi Kuşlar" Türk edebiyatının o döneme ve olaylara yönelen romanları arasında, hâlâ biricik yerini koruyor.

Olayların kenarında kalanlar, yakınları alanlara çıktığı için telaş duyanlar, alanları dolduranlar, alanlardan kaçanlar, Kazancı'ya sıkışanlar, direnenler, ölenler, yaşayanlar...

Bunaldığı taşra ortamından özgürlük ve sanatsal duyarlık kaynağı olarak gördüğü Istanbul'a gelen bir genç kız, Armağan; eğitimli, toplumsal gidiş karşısında tedirgin ancak kararsız aydın tipinin örneği Sinan ve ötekiler... Bütün tipolojileriyle 1977 1 Mayıs'ına tanık olanlar, işte bu romanda karşımıza çıkıyor.

Aysel Özakın, sadece bir olay değil, bütün dönemin atmosferini, ilişkilerini, gelgitlerini, usta kalemiyle gözlerimizin önüne seriyor.

Taksim'de 1 Mayıs - 30 yıl önce, 30 yıl sonra; has edebiyatın duyarlı anlatımıyla...

Yordam Kitap

ISBN 978-9944-122-14-6